CZASOPISMO

poświęcone

Prawu i Umiejętnościom politycznym

wydawane pod redakcyą

Członków Wydziału Prawa i Umiejętności politycznych
w c. k. Uniwersytecie Krakowskim.

Zeszyt V. ROK DRUGI. 1864. Maj.

TREŚĆ.

Redaktor odpowiedzialny Prof. Dr. Michał Koczyński.

W KRAKOWIE

W DRUKARNI C. K. UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem *T. Szczurkowskiego.*
1864.

CZASOPISMO

poświęcone

Prawu i Umiejętnościom Politycznym

wydawane pod redakcyą

Członków Wydziału Prawa i Umiejętności politycznych w c. k. Uniwersytecie Krakowskim.

Zeszyt V. ROK DRUGI. 1864. Maj.

na uczczenie ubiegu w dniu 20. Maja 1864 roku pięciuset lat od założenia w dniu 12. Maja 1364 roku przez Kazimierza W. Uniwersytetu w Krakowie wydany.

Redaktor odpowiedzialny Prof. Dr. Michał Koczyński.

W KRAKOWIE.

W DRUKARNI C. K. UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem *T. Szczurkowskiego.*

1864.

NAUKA PRAWA
W UNIWERSYTECIE KRAKOWSKIM
w ciągu czasu od r. 1364 do r. 1795.

WYIMEK Z DZIEJÓW TEGO UNIWERSYTETU
opracowany na pierwotnych źródłach, z których dotąd nie drukowane a ważniejsze wraz z nim wychodzą—

na uczczenie ubiegu w d. 20 Maja 1864 r. pięciuset lat od założenia w d. 12 Maja 1364 r. Uniwersytetu Krakowskiego,

napisany przez Piotra Burzyńskiego O. P. Dra
Professora i w b. r. Dziekana Wydziału prawa w rzeczonym Uniwersytecie.

WSTĘP.

Pięćset lat dziś dobiegło, jak Kazimiérz W. król polski, myśl o wiele wcześniéj powziętą założenia Uniwersytetu w Krakowie, dyplomem z dnia 12 Maja 1364 r. w czyn wprowadził.

Mały zaiste przestwór czasu, w porównaniu z nieskończoną wiecznością, wielki w istnieniu narodów, a większéj jeszcze nabiéra wagi, gdy się zastanowimy nad znaczeniem Uniwersytetu, nad tak odległém poczuciem jego potrzeby, i przygotowaniem na jego przyjęcie.

Czynem tym z nadmienionéj daty, w zawodzie tak uzacniającym ród ludzki, wyprzedziliśmy cały na-

ród niemiecki, gdy najdawniejszy jego Uniwersytet Wiedeński odwołuje się do r. 1365, jako daty swego powstania; w Sławiańszczyznie zaraz po uniwersytecie Pragskim z r. 1348 nastąpiliśmy; a pociągnąwszy z północy na południe liniją przez Pragę czeską, w całéj téj części Europy, która na północ i wschód téj linii pozostanie, pierwsi roznieciliśmy pochodnię prawdziwéj oświaty.

Uzasadnijmy powyższe twierdzenia.

Powiedziałem, że Kazimiérz W. już o wiele wcześniéj przed r. 1364 powziął myśl założenia Uniwersytetu; rozpatrzywszy się bowiem w charakterze osobistym tego Monarchy, zbadawszy jego politykę zewnętrzną i wewnętrzną, przekonamy się, że posunięcie daty pierwszego początku Uniwersytetu Krakowskiego na r. 1347 przez Radymińskiego historyografa uniwersyteckiego, nie jest pozbawione wszelkiéj podstawy.

Król ten po objęciu berła znalazłszy kraj zewnątrz otoczony zewsząd nieprzyjaciołmi czychającemi na jego zagładę, wewnątrz wszędzie ślady Krzywoustowego rozdziału kraju na osobne dzielnice, tak w publicznych instytucyach, jak i w prowincyonalizmie mieszkańców; przeświadczony że potęga Państwa nie na obszerności granic, ale na sile jego wewnętrznéj polega, postanowił na zewnątrz przez ustępstwa zapewnić pokój, by całą swą działalność tém dzielniéj zwrócić mógł ku wewnętrznéj polityce. Tu starał się, by przez zaprowadzenie jednostajnego na cały kraj, i centralizującego się rządu, jednych o ile było można dla wszystkich praw, zatrzeć rozpadliny na ziemi polskiéj tu i owdzie z dawnych czasów pozostałe, a wydobywając siłę i środki zaspokojenia po-

trzeb z wnętrza kraju, uczynić go tém samém niezawisłym w niczém od Zagranicy. Dowodem tego cała Jego czynność prawodawcza od r. 1347 do 1368 [1]; Jego staranność, by przez zreformowanie systemu menniczego, zaprowadzić jednostajność monety; Jego troskliwość o godność Majestatu narodu, dla któréj urządziwszy sądownictwo miejskie prawa teutońskiego wewnątrz kraju, zakazał appellacyj do sądów zagranicznych; Jego dzielność sprężysta w ukróceniu nadużyć Starostów i Rządzców ziem, a w zaprowadzeniu karności na butę przemożnych magnatów; Jego gospodarność i przezorność o podniesienie przemysłu i handlu, przez zawieranie traktatów handlowych, murowanie grodów, spichrzów publicznych, i innych przemysłowych lub handlowych zakładów, których ślady dziś jeszcze widoczne, na całéj przestrzeni dawnego Państwa Polskiego.

Otóż Monarcha z podobnemi usposobieniami, któremu tak wiele zależało na ustaleniu pokoju zewnątrz, by wszystkiemi siłami rzucić się do organizacyi wewnętrznéj, w zawiłych i długich rokowaniach o pokój z jednym z najniebezpieczniejszych, przynajmniéj w początkach panowania, nieprzyjaciół, jakim był chytry zakon Krzyżaków, na każdym kroku spotykał się z trudnościami, które rodziły się nie pomału i ztąd, że przeciw podstępnym matactwom Zakonu, po-

---

[1]) Do rozpatrzenia się bliżéj pod tym względem, służy znane uczonemu światu dzieło Antoniego Zyg. Helcla O. P. Dr. i b. professora Uniw. Krakowskiego: „Starodawne Prawa Polskiego Pomniki poprzedzone wywodem historyczno-krytycznym tak zwanego prawodawstwa Wiślickiego Kazimierza Wielkiego. Tom I. r. 1856, w Drukarni Uniwersytetu w Krakowie“.

pieranym wrzkomo prawem rzymskiém, nie mógł znaleść u siebie ludzi zdolnych takowe odpierać. Wykazująca się ztąd potrzeba nauki; postanowienia owoczesne różnych klasztorów, zabraniające pod klątwą braciom zakonnym, uczenia się gdzie indziéj teologii, lub ubiegania się o naukowe stopnie, jak tylko w paryskiéj akademii; wzgląd na odległość kraju od obcych zakładów naukowych wyższych, dla któréj wielu krajowców udających się do nich, przy ówczesnym braku wszelkiego bespieczeństwa na drogach publicznych, zatracie lub więzieniu ulegało; namowy Jarosława Bogoryi Skotnickiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego niegdyś Rektora Uniwersytetu w Bolonii [2]), wszystko to mówię, skłonić mogło Kazimiérza W. że według Radymińskiego wyjeżdżającemu w poselstwie do Stolicy Apostolskiéj do Awinionu w r. 1337 Janowi Grotowi, biskupowi krakowskiemu, z żałobą na przewrotny zakon Krzyżacki miał już polecić, żeby po załatwieniu sprawy Królestwa, przepatrzywszy francuskie Akademije, szczególniéj zaś paryską, przywiózł z sobą z powrotem kilku professorów prawa i filozofii; co tenże miał uskutecznić,— i że późniéj, mógł Król to wykonać, co tenże Radymiński w następnych słowach pisze: — „W dziesięć lat późniéj, to jest r. 1347, widział Król wielkie dla kraju korzyści z sumiennéj pracy tych professorów. Aby zatém jéj owoce tém okwitszemi dla Polaków uczynić, oraz przyłożyć się przez nie, do rozkrzewienia

---

[2]) Joan. Broscii *„De literarum in Polonia vetustate. pag. 12. Cumque primam laudem inchoatae Academiae Jaroslao Bogoriae restituerimus, restat, ut eundem tanquam Kazimiro magno suasorem ostendamus"*.

i ustalenia szczęścia powszechnego, postanowił Król otworzyć Akademią. W tym celu, przy zebraniu biskupów i znakomitszych panów, nauczyciela wykładającego nauki wyzwolone, którego tu RADYMIŃSKI ogólnie filozofem nazywa, zostawiwszy przy szkole Panny Maryi, prawników przeniósł do gmachów świéżo przez siebie wzniesionych, które im, oraz uczącéj się młodzieży w posiadanie oddał, i tak jednych, jak i drugich wielkiemi swobodami obdarzył i zaszczycił: kanclerstwo zaś i przewodniczenie w egzaminach swemu Kanclerzowi powierzył. Tu z radością spieszyli Polacy z blaskiem oręża powagę nauk skojarzyć chcący. I dojrzalsi wiekiem cisnęli się na ławy szkolne, i chętnie zaciągali się w poczet uczniów tych pierwszych professorów; szczególniéj zaś ci, którzy się stanowi duchownemu poświęcali. Gorliwi nauczyciele francuzi jak najusilniéj ćwiczyli swych uczniów w boskich i ludzkich prawach społeczność zachowujących, tudzież w filozofii, którąby ich rozpasanych namiętności wodze powściągnęła. Boleli bowiem nad tém, iż nie zastali w Królestwie spokoju i nie znaleźli przyjaznéj muzom zaciszy. Ci téż professorowie, piszącemu nowe prawa KAZIMIERZOWI, podobnie jak niegdyś Trybonian Justynianowi, do ich jasnego i prostego układu, szczególniéj mieli być pomocni“ [3]).

Bądź co bądź, przytoczenie to RADYMIŃSKIEGO, nie jest tak poparte, by nie mogło być niczém za-

[3]) *Annalium Almae Academiae Cracoviensis centuria prima* i początek drugiéj, obejmują dzieje założenia Uniwersytetu Krakowskiego, którego to dzieła dotąd w rękopismie zostającego i w bibliotece Uniwersyteckiéj przechowanego autorem jest wyżéj wspomniany RADYMIŃSKI w r. 1658 i nas. piszący.

chwianém, i dla tego datę założenia Uniwersytetu Krakowskiego w dniu 12 Maja 1364 na dyplomie jego Erekcyi w oryginale w Archiwum uniwersyteckiém przechowywanym, a na końcu niniejszego wstępu w kopii wiernéj w całéj osnowie pod literą A zamieszczonym, opieramy.

Że zaś datą tą uprzedziliśmy w istocie tyle innych narodów, jak to powyżéj przywiodłem, dosyć jest powołać się na dzieła C. Meiners'a [4]) i Fryderyka Karola Savigny [5]) tego przedmiotu dotyczące.

Zgłębijmy teraz, czyli dzieło to Kazimiérza W. było dokonaném i zupełném [6]).

Najprzód Król odbiéra tego samego dnia, w którym dyplom erekcyi wydał, to jest 12 Maja 1364 r. submissyą i zaręczenie od urzędu miejskiego swéj stolicy Krakowa, jako wszystkie przywileje, nadania i uwolnienia w dyplomie erekcyjnym Akademii udzielone, będą dotrzymane, i ich wykonanie ściśle przestrzegane; na co wystawiony dokument z d. 12 Maja 1364 w oryginale w archiwum uniwersyteckiém jest przechowywany.

---

[4]) *„Geschichte der Entstehung und Entwickelung der hohen Schulen unsers Erdtheiles. 4. B. Göttingen* 1802 do 1805; w którém to jednak dziele data założenia Uniwersytetu Krakowskiego mylnie na r. 1400 bez żadnéj zasady położona, według naszego wywodu, sprostowaniu ulega.

[5]) *„Geschichte des Römischen Rechts im Mittelalter“* 7. *B. Zweite Ausgabe. Heidelberg* 1834 do 1850.

[6]) Sam taki dokument, jak przywiedziony oryginalny dyplom Erekcyi Uniwer. Krakowskiego wszędzie gdzie indziéj starczyłby na dowód w tym względzie zupełny i niczego więcéj nie potrzebujący. Tym sposobem n. p. wywiedziona jest data założenia w r. 1365 Uniwersytetu Wiedeńskiego (*„Geschichte der kaiserlichen Universität zu Wien. Im Auftrage des k. k. Ministers für Cul-*

Następnie, jakolwiek to ani wypływało z istoty władzy papieskiéj, ani zgodném było z prawami Najwyższéj Władzy każdego udzielnego państwa, by do ważności założenia Uniwersytetu, potrzebném było zatwierdzenie Stolicy Apostolskiéj, Król w celu zjednania zakładanéj przez siebie Akademii powagi i za granicą swych krajów, starał się o potwierdzenie erekcyi przez Rzym; co téż z wyjątkiem dozwolenia nauki Teologii, otrzymał, jak tego dowodzi oryginalne pismo Urbana V. Papieża z Września 1364 r. w archiwum uniwersyteckiém zachowane, zawiadamiające Kazimierza W. o zatwierdzeniu erekcyi, tudzież urzędowy odpis bulli Urbana V. z Września 1364 tož zatwierdzenie obejmującéj, przez Notaryusza publicznego na dniu 27 Sierpnia 1765 r. z oryginału sporządzony

---

tus und Unterricht Leo *Grafen v.* Thun *nach den Quellen bearbeitet v.* Rudolf Kink. *Wien 1854 3. B."*); ani przyszło komu zaprzeczać téj daty, chociaż jak wiadomo, Uniwersytet Wiedeński dyplomem Rudolfa IV. z r. 1365 założony, ani wszedł w wykonanie, ani miał wyznaczone sobie fundusze, i dopiéro dyplomem Albrechta III. z r. 1384 uzupełnienie pierwotnéj erekcyi nastąpiło. Z tém wszystkiém gdy u nas mnóstwo już pism w sprzeczce o datę założenia Uniwers. Krak. drukiem ogłoszono, których błędy ś. p. Józef Muczkowski prof. i bibl. Uniwers. Krak. chcąc w summę zebrawszy, w rozprawie swéj „wiadomość o założeniu Uniwersytetu Krakowskiego" w Roczniku Towarzystwa nauk. krak. z r. 1849 zamieszczonéj, wyjaśnić, sam summę mylności w tém piśmie zamieścił; dla tego, nie w chęci ubliżenia zasłudze tego uczonego Męża, która nie na tém polega, ale w zamiarze ugruntowania prawdy, wdać się musimy w rozbiór szczegółów, i jednę po drugiéj mylność przez ś. p. Muczkowskiego popełnioną uprzątnąć.

i w archiwum uniwersyteckiém zachowany; oryginał bowiem bulli téj, po r. 1765 zaroniony został [7]).

---

[7]) Ś. p. Muczkowski w swém piśmie (p. 168) zbijając podanie Radymińskiego o wcześniejszém założeniu Akademii przed r. 1364, tudzież zdanie jego, że król nie potrzebował do tego pozwolenia Stolicy Apostolskiéj, i że dyplom erekcyi dla tego tylko r. 1364 wystawił i o jego potwierdzenie przez Papieża starał się, gdyż bez tego, ubiegający się o naukowe zaszczyty w szkole władzą papiezką nie utwierdzonéj, z trudnością w stanie duchownym beneficya otrzymywali, mylnie utrzymuje, że dzieło Kazimiérza W. bez zatwierdzenia Stolicy Apostolskiéj utrzymać się nie mogło; temu bowiem przeciwi się znajomość istoty władzy Papiezkiéj i historya. I tak najdawniejsze Uniwersytety Paryski i Boloński z XII., Padewski z XIII. wieku, nigdy od Stolicy Apostolskiéj listów potwierdzeń nie otrzymały, a w tych, które Uniwersytetom w Montpellier i w Orleans udzielono, wyrażono się, że w tych miejscach już przedtém Uniwersytety kwitnęły. Gdy więc Papież prawności ist nienia najprzód wymienionym Uniwersytetom, nigdy nie zaprzeczał, a o istnieniu tych drugich przed Jego potwierdzeniem, nawet z pochwałą wspominał, przeto widoczne, że sam Papież potwierdzenie swoje, za warunek istnienia Uniwersytetu nie poczytywał. Że zaś późniejsze od tamtych Uniwersytety, mianowicie z XIV. i następnych wieków, starały się o takie potwierdzenia, to tém się tłumaczy, że te Uniwersytety chcąc być na równi z dawniejszemi uważane i chcąc otrzymać uznanie nadawanych przez Siebie stopni naukowych i za Granicą, ubiegały się o potwierdzenie Stolicy Apostolskiéj, bo takowe już wszędzie, gdzie Władza Kościoła Rzymskiego istniała, było szanowane. Tak samo rzecz się miała i co do godności Kanclerzów Uniwersyteckich. Atoli co do Wydziałów Teologicznych, historya już co innego

Sledźmy dalej, jak KAZIMIERZ W. dzieło swe w wykonanie wprowadzał.

Jedną z głównych rzeczy przy zakładaniu tego rodzaju Instytucyj jest obmyślenie stałych i pewnych funduszów. Uniwersytet n. p. Wiedeński, jakkolwiek w r. 1365 przez Rudolfa IV. erygowany i Urban V. téj erekcyi był przychylny, gdy jednak ani funduszów od swego założyciela nie miał oznaczonych, i Rudolf IV. w kilka miesięcy po dacie erekcyi, przed wprowadzeniem jéj w wykonanie, umarł, za tém poszło, że po przeniesieniu pierwszego Rektora Albrechta w r. 1366 na biskupstwo halberstadzkie, już nawet następnego Rektora nie obrano, a cała ta pierwsza erekcya na tém się ograniczyła, że istniejąca przy kościele ś. Stefana szkoła miejska imię Uniwersytetu i niejakie rozszérzenie zbliżające ją do stopnia wydziału filozoficznego, otrzymała, z pozostaniem w tym stanie aż do drugiéj Albertyńskiéj erekcyi [8]).

U nas rzecz się miała inaczéj. Już samym dyplomem erekcyjnym wyznaczył KAZIMIERZ W. ustanowionym katedrom, mianowicie: ośmiom Prawa, dwóm

---

wykazuje. W Bolonii n. p. i w Padwie Papież sam dopiéro Wydziały teologiczne założył, chociaż inne Wydziały samodzielnie tam poprzednio powstały. Powód tego leży w istocie rzeczy, bo niepodobne było, aby Stolica Apostolska, przy istniejącéj naówczas wolności nauki, obojętną była, jak nauki teologiczne są wykładane. Jakkolwiek i w tym względzie, nie było postępowanie tak ścisłe, by wyjątków nie przypuszczało, skoro paryski wydział teologiczny na zawsze pozostał bez zatwierdzenia papieskiego, a w Monpellier długo przedtém istniał, nim takowe potwierdzenie otrzymał. (SAVIGNY p. 415 T. III).

[8]) KINK. T. I. p. 10.

Medycyny i jednéj nauk wyzwolonych, następne płace: professorom 1. dekretów Gracyana, 2. dekretów Grzegorza, 3. kodexu, 4. *infortiatum*, 5. *Digestum vetus*, 6. *Digestum novum*, po 40 grzywien srébra na rok, professorom 7. Klementynów i 8. *Volumen*, po 20 grzywien srébra na rok, dwóm professorom Medycyny, po 20 grzywien srébra na rok, nakoniec professorowi nauk wyzwolonych oddano szkołę przy kościele Panny Maryi i 10 grzywien srébra na rok, a Rektor otrzymał roczną pensyą 10 grzywien srébra. Fundusz na te płace wyznaczył Król z dochodów pewnych żup Wieliczki, polecając żupnikowi płacić takowe professorom w m. Krakowie w Suchedni; a nadto przewidując mogący się zdarzyć jeszcze niedostatek pieniędzy, obmyśla środek w pożyczce i ogranicza stopę procentu do jednego grosza od grzywny. Wszystko to nie ulega najmniejszéj wątpliwości, bo o tém przekonywa wyraźna osnowa dyplomu erekcyjnego.

Prócz tego przy śmierci saméj (r. 1370) pamiętał Kazimiérz W. o dziele swojém, bo jak Mniszech w historyi swéj panowania Kazimiérza W. utrzymuje, miał Król na łożu śmiertelném naznaczyć summę, utrzymaniu téj szkoły służącą [9]), a Radymiński przywodzi, że Jego następca na tronie, uczynił Akademikom zapewnienie, iż i nadal płacę ze skarbu królewskiego pobierać mieli, i że po Jego zgonie przybyła do Polski Jadwiga r. 1384, szkołę tę jako dziadowską córę, szczególniéj miłowała, zasilała i nigdy jéj swojéj opieki nie odmawiała. [10]).

Daléj, trzymając się już tylko tego, co sam dyplom erekcyi opiewa, Król obmyślił dla założonéj

---

[9]) Wydanie I. str. 60. Wydanie Mostowskiego str. 45.

[10]) *Annales*, pod tym rokiem.

przez siebie instytucyi pomieszczenia, natychmiast i tymczasowo w domach Prywatnych, którzy według dyplomu obowiązani byli wynajmować swoje domy za cenę urzędownie postanowioną.

Wprawdzie Długosz mówi, że Król w miasteczku Kazimiérzu pod Krakowem w miejscu dawniejszéj wsi Bawół założoném, na placu obszérnym najozdobniejsze gmachy, sale, czytelnie i komnaty dla Akademii i na mieszkania doktorów i mistrzów budował [11]); zaś Joachim Bielski nadmienia, że Kazimiérz W. Akademią znacznym kosztem począł budować, ale jéj nie dokończywszy, umarł [12]); to jednak zdaje się że budowle te nie zostały już późniéj dokończone, a to co Radymiński przytacza, jakoby Król do pobudowanych wspaniale domów, Akademików wprowadził, nie zgadza się z tém, co nadmienieni bliżéj owych czasów żyjący Kronikarze podali, i nadewszystko sprzeczném jest z osnową dyplomu erekcyi [13]).

Daléj, ustęp dosłownie powyżéj z Radymińskiego przywiedziony naucza, że Kazimiérz W. wcześnie o nauczycielach dla Akademii myślał, jak skoro już Grotowi w poselstwie do Awinionu r. 1337 udającemu się, staranie o sprowadzenie professorów zalecił — co tenże miał wykonać; i ci mężowie mieli być Królowi pomocni w Jego prawodawczych dziełach. Przytoczenie to wspiera poniekąd Długosza opis zjazdu prawodawczego r. 1347 w Wiślicy, gdzie między innémi, po wyliczeniu dygnitarzy, przez Króla zwołanych, wyraża się: *„adhibitis viris doctis, in lege di-*

---

[11]) J. Długossi *Hist. pol. lib. IX. p. 129.* Wydanie frankfurtskie z r. 1711. —

[12]) Kronika polska. Wydanie Bohomolca str. 197.

[13]) *Annales. Cent. 1.* —

vina et humana peritis etc." [14]); bo lubo mogła tu być mowa i o polakach mianowicie z stanu duchownego, to jednak ustęp ten nie wyklucza możności i tego co Radymiński przytoczył, zwłaszcza gdy się zważy na brak ówczesny prawników polaków i gdy to może być popartém przez byt w owym czasie w Krakowie prawnika Rajmunda Neapolitańczyka, o czém obszerniéj nu swojém miejscu [15]).

Nakoniec jak okrycie się szczepu liściem, kwiatem, a następnie owocem, najlepiéj przekonywa o przyjęciu się tegoż, tak przechowane do naszych czasów autentyczne dowody odbytych w Akademii Krakowskiéj między r. 1364 a datą wstąpienia na tron Jagiełły promocyj, najwidoczniéj stwierdzają, że zakład Kazimiérza W. był dziełem zupełnie dokonaném, że wszedł w żywotny ruch i wydawał błogie dla kraju owoce. Takim autentykiem jest *Liber decanorum Facultatis Philosophicae* w Uniwersytecie Praskim, gdzie w Tomie I. stron. 138 pod r. 1370 jest zapisany *Theodoricus de Luca baccal. cracoviensis.* — W tymże tomie str. 143 pod r. 1373: *Nicolaus Osterhusen, qui Cracoviae erat promotus, receptus pro baccalario in artibus.* — W tymże tomie str. 155 pod r. 1373: *Joannes de Elbingo baccal. crac. receptus fuit ad Facultatem* [16]). — Daléj w kalendarzu wikaryuszów katedralnych krakowskich z XIV. wieku, na str. 101 jest nota, według któréj Wawrzyniec syn Jędrzeja jako bakałarz i altarysta kościoła ś. Wacława w Krakowie w r. 1398 *Idibus Decembr.* umarł *in studio*

---

[14]) Historya polska p. 1081.

[15]) Savigny. T. VI. p. 493.

[16]) *Liber decanorum etc. ab anno 1367 ad a. 1585. Pragae typis Joan. Nep. Gerzabek 1830. 8. 2. Vol.*

Pragensi [17]). Tego i następnego bakałarza krakowskiego, wykrył sam ś. p. J. Muczkowski; że zaś Wawrzyniec ten był krakowskim bakałarzem, z tego wnosi Muczkowski, iż go między ubiegającymi się o stopnie naukowe w Pradze zapisanego nie znalazł. *(loco c. p. 176).*

Wreszcie w matrykule uczniów krakowskich od r. 1400 na str. 2. w spisie osób modłom Uniwersytetu poleconych, następujący szczegół ręką współczesną jest zachowany: „*Item pro domino* (*Johanne*, ale ten wyraz przekréślono, a nad nim napisano): *Nicolao Glejbier arcium baccalario studii Cracoviensis adhuc tempore Casimiri regis, Canonico Vratislaviensi. qui legavit CC. marcas in grossis latis pro Universitate Cracoviensi, cum effectu jam totaliter solutis*“ [18]).

---

[17]) *Calendarium Vicariorum Ecclesiae cathedralis Cracoviensis*, — rękopism pergaminowy z XIV. wieku, własność ś. p. kanonika Gładyszewicza w Krakowie.

[18]) Rozumię, że twierdzenie ś. p. Muczkowskiego, który chcąc koniecznie zasługę założenia Uniwersytetu Krakowskiego przyznać Jagielle, a nie mogąc tak silnego dowodu jakim jest oryginalny dyplom Erekcyi Kazimiérza W. osłabić, mówi (p. 185), że tym dyplomem Król cząstkowe tylko utworzenie Uniwersytetu zamierzył, ale że to chwalebne postanowienie do skutku nie przyszło, a w części rozwinięte z czasem upadło; tudzież cały wywód jego téj konkluzyi (p. 169, 179 i t. d.) w obec przywiedzionych faktów, upada. Mniéj ważne przytoczenia nieboszczyka na poparcie swego zdania, jak n. p. chwiejność dawniejszych kronikarzy w oznaczeniu daty założenia Akademii — wyrażenie Stanisława ze Szkalmierza pierwszego Rektora za Jagiełły „*novellum Studium*“ (p. 185.) — Krytyka pomyłek w bulli Bonifacego IX. papieża, a mianowicie tego, że się wyraził, iż ta szkoła w Krakowie od dawniejszego czasu

Sprawdziwszy w powyższy sposób że dzieło Kazimiérza W. było stanowczo dokonaném, przejdźmy teraz do drugiego wyżéj założonego zbadania, mianowicie, czyli było zupełném.

Jak wiadomo do zupełności Uniwersytetu w dzisiejszém znaczeniu, potrzeba, by się składał z 4rech Wydziałów, to jest: teologii, prawa, medycyny i filozofii. Wiadomém jest także, że wszystkie Uniwersytety poczynając od XIV. wieku, to jest od daty jak zaczęto się zwyczajnie udawać do Stolicy Apostolskiéj po potwierdzenia erekcyi, w pierwszych latach a raczéj lat dziesiątek istniały bez Wydziałów teologicznych, bo Papieże udzielając potwierdzeń co do innych Wydziałów, dla teologicznego potwierdzenie na późniéj odkładali. Tak miało miejsce n. p. w Wiedniu, Pradze, i t. d. Nadto uprzedzić należy tém wyjaśnieniem, że w średnich wiekach na oznaczenie Wydziału filozoficznego, *Facultas philosophica* dziś zwanego, używano powszechnie wyrażenia: *Facultas artium liberalium*, albo *Facultas artistica*, albo *F. artium*, albo *in artibus* [19]).

Otóż, opierając się na dyplomie erekcyi Kazimierza W., a mianowicie na następnych jego wyrażeniach: 1. „*Scolas debitas exnunc ordinarimus (sic)* „*pro legendo jure canonico, vel civili, medicinis, vel artibus liberalibus etc.*“ 2. w tém miejscu gdzie oznacza pensye professorom „*Item ex nunc sallariamus,*

---

znajdowała się (p. 177) i t. d. albo mówią przeciw przytaczającemu, albo mogą już być, szczególniéj dla uniknienia rozwlekłości, bez odpowiedzi zostawione. —

[19]) C. Mainers T. I. str. 72 — i zobacz także cytowaną: *liber decanorum Facult. philosoph.*, gdzie bakałarze filozofii nazywani są *baccalarii in artibus.*

„sedes infra scriptas, videlicet Sedem decretorum, de „quadraginta marcis argenti annuatim, Sedem decre„talium de totidem, Sedem sexti Clementinarum de „XX. marcis, Item providerimus (sic) legenti legum „codicem de XL. marcis argenti, legenti Inforciatum, „de totidem, et legenti volumen. de XX. marcis. pro „anno sequenti Similiter, juxta consuetudinem studii „legalis, legentibus digestum vetus et novum, cuilibet „ipsorum, de XL marcis providerimus (sic.) duobus „vero magistris, legentibus Phisicam ordinamus salla„rium XX. marcarum cuilibet annuatim. Et magistro „in artibus, damus Scolam beate virginis et decem „marcas Redditus, apponemus eidem, etc.“: widzimy, że Uniwersytet Kazimiérowski, od samego zaraz swego zaistnienia składał się z trzech dzisiejszych wydziałów prawa, medycyny i filozofii, że w nim wykład prawa kanonicznego był nawet, jakby w miejsce brakującéj w pierwszych chwilach teologii, obficie zastąpiony i że tym sposobem był Uniwersytetem zupełnym [20]).

---

[20]). Ś. p. Muczkowski (p. 172) nazwawszy założenie Uniwersytetu w Krakowie przez Kazimiérza W. „zamierzoném“ mówi, że nawet to, co tylko Król ten dopiéro zamierzył, było „częściowém, niezupełnym Uniwersytetem, bo według niego składać się miał tylko z dwóch Wydziałów t. j. prawa i filozofii. Gdy zaś przeciw temu stoi wyraźna osnowa dyplomu erekcyi, gdzie Kazimiérz W. mówi: *„scolas debitas ex nunc ordinamus pro legendo „jure canonico vel civili, medicinis, vel artibus liberali„bus“*, przeto ś. p. Muczkowski utrzymuje, że to wyrażenie nic nie znaczy, bo w inném miejscu dyplomu, gdzie są oznaczone pensye dla katedr, nie ma mowy o katedrach medycyny, mówiąc że wyrazy *„duobus vero „magistris physicorum“* (a raczéj jak w dyplomie stoi:

Kazimierzowi W. więc, jako temu który pierwszy uczuwszy potrzebę w kraju wyższego Zakładu naukowego, wówczas „*Studium generale*", późniéj Akademią, a dziś Uniwersytetem zwanego, powziął myśl założenia téj instytucyi; myśl tę w czyn stanowczy przemienił; i przemianę tę w zupełności przeprowadził, służy jedynie i wyłącznie miano założyciela Uniwersytetu Krakowskiego w d. 12 Maja 1364 r.

---

legentibus Phisicam") nie oznacza lekarzy, lecz professorów metafizyki, i opiéra to zdanie na Krug'u, który w swoim *Handwörterbuch der philosophischen Wissenschaften III. 241.* wyłożywszy znaczenie wyrazu *Physik* dodaje: „*Darum heissen auch die ältesten Metaphysiker oder Naturphilosophen schlechtweg Physiker*".

Lecz to nie jest zgodne z prawdą. Bo najprzód przeciw powadze Krug'a stawiam powagę Savigny'ego (III. 376.), a szczególniéj przywiedziony przez tegoż dokument z r. 1180, w którym Wilchelm Pan miasta Montpellier nadaje przywilej sławnéj tego miasta szkole medycyny, którego osnowa dosłowna jest następna:

„*Ego Guillelmus D. G. Montis pessulani dominus ...... concedo ...... quod ego ...... non dabo concessionem seu praerogativam aliquam alicui personae, quod unus solus tantummodo legat seu regat in Montepessulano scholas in facultate phisicae disciplinae; quia acerbum est nimium, et contra fas, uni soli dare monopolium in tam excellenti scientia ...... et ideo mando et volo ...... quod omnes homines quicunque sint, vel undecunque sint, sine aliqua interpellatione regant scholas de phisica in Montepessulano.*"

A nadto, że i u nas w owym czasie przez wyraz „*phisica*" oznaczano medycynę, przekonywa o tém wyżéj powołany kalendarz Wikaryuszów kościoła katedralnego krakowskiego z XIV. wieku, w którym Wacław doktor medycyny, nazwany jest *Wenceslaus physicus.* —

Lubo zaś jak wszystko co jest dziełem człowieka, raz chyli się ku upadkowi, drugi raz rozwija i podnosi, i Uniwersytet Kazimiérowski idąc koleją wszystkich innych zagranicznych Uniwersytetów, mógł także podupadnąć, mógł potrzebować pomocy i takową rzeczywiście znalazł w wiekopomnéj dla ziemi polskiéj królewskiéj parze Jadwigi i Władysława Jagiełły, to jednak nie ujmie się nic z wdzięczności należnéj założycielowi u nas dynastyi Jagiellońskiéj, gdy oddając hołd prawdzie i zwiąc Go odnowicielem Uniwersytetu Krakowskiego, ostatniego Piasta założycielem tegoż mianować będziemy.

Ale wracajmy do głównego naszego zadania. Z dzieł powyżéj zacytowanych, MEINERS'A a szczególniéj SAVIGNY'EGO, jako mogących najlepszych udzielić wiadomości o Uniwersytetach zagranicznych, do których dodać jeszcze wypada BULAEUSA [21]); z dzieł tych mówię przekonać się można, jak różne były przyczyny powstania, jak rozmaite zakroje pierwszych Uniwersytetów. W ogóle co do przyczyn powstania podzielićby można Uniwersytety na dwa oddziały: mianowicie najdawniejszym jak n. p. Bolońskiemu dawał początek jaki znakomity uczony, którego sława zgromadzała koło niego uczniów; tych zbiór zachęcał nauczycieli innych nauk gałęzi do kojarzenia się z ową pierwszą znakomitością, liczba uczniów wzrastała, i tym sposobem z wewnętrznych pobudek potrzeby, tworzyła się trwała już szkoła. Dla tego to, tak powstałych Uniwersytetów, początek chronologicznie trudny jest do oznaczenia.

---

[21]) *Caes. Egassii Bulaei historia universitatis Parisiensis 6 vol. Paris 1665—1673.*

Późniejsze, miały swych założycieli w naczelnikach państwa, kościoła, lub miasta. Ci znów nie wszyscy jednakowe mieli pobudki; bo gdy jedni jak n. p. w Wiedniu Albert III. mieli chęć przez te Instytucye osiągnąć dobro duchowe, obyczajowość, o czém osnowa Jego dyplomatu erekcyjnego świadczy; inni mieli na oku materyalne korzyści spodziewając się, że ich miasta lub okolice gdzie Uniwersytety zakładali, przyjdą przez napływ uczonych i uczących się do tak dobrego stanu, jaki widzieli w miejscach gdzie tego rodzaju zakłady już istniały. Inni zakładali je podobnie jak kościoły lub klasztory, by przez to, mianowicie przez modły wdzięcznych nauczycieli i uczniów zbawienie duszy otrzymać. Inni znów, by w późną potomność uchodzić za mecenasów uczonych i rozkrzewicieli oświaty. Były i takie Uniwersytety które miały pobudkę powstania swego, w nienawiści i zazdrości; a inne jeszcze w kłótniach i niezgodzie domowéj. I tak n. p. niezgoda powstała na początku XIII. wieku między gminą m. Bolonii i nauczycielami tamtejszego Uniwersytetu, dała początek Uniwersytetowi w Padwie, dokąd wielu nauczycieli i uczniów opuściwszy Bolonią przeniosło się. Podobny wypadek w niewiele lat późniéj zaszedł w Paryskim Uniwersytecie, a opuszczający Go nauczyciele i uczniowie, zaproszeni przez Henryka III. angielskiego, jeżeli nie dali początku szkołom w Oxford i Cambridge, to pewném jest, że te dopiéro od téj epoki przybrały charakter i znaczenie Uniwersytetów.

Znów co do zakroju i organizacyi, dwa najdawniejsze Uniwersytety w Bolonii i Paryżu, będące wzorem dla wszystkich innych późniejszych, bardzo się od siebie różniły. W Bolonii (lub z łacińskiego

w Bononii) kwitnęło Prawo, w Paryżu Teologia i Filozofia. W Bolonii uczniowie tworzyli korporacyą, uczniowie wybierali z pośród niéj naczelników, którym i professorowie podlegać musieli [22]). W Paryżu przeciwnie korporacya składała się z nauczycieli, ci byli w posiadaniu wszelkiéj władzy, a uczniowie byli tylko podlegającymi.

Źródła téj różnicy szukać należy w dwóch przyczynach: w politycznym ustroju mieszkańców i w naturze nauk. W Bolonii republikancki duch udzielał się i instytucyi, a z drugiéj strony nauka Prawa, wszystkie inne w niéj głuszyła. W Paryżu wiał duch monarchiczny, a przeważająca tam nauka Teologii, z swéj natury wymagała ścisłéj uległości uczniów, zwłaszcza gdy się zważy, że takowa poprzednio w klasztorach była wykładaną, a ztamtąd gotowa już organizacya do Uniwersytetu wraz z nauką przeszła.

Zaczerpnąwszy pod tym względem wiadomości z Zagranicy, przypatrzmy się teraz co się u nas działo.

Poznaliśmy już z wywodu rozwiązującego pytanie, kto założył Uniwersytet Krakowski, że u nas wola Monarchy dała początek téj instytucyi. Jeżeli zaś w osnowie samego dyplomu Kazimierowskiego szukać będziemy pobudek, które Król miał do założenia Uniwersytetu, to wyrażenie następne dyplomu, oznaczające w jakim celu Uniwersytet był zakładany, odsłoni najlepiéj i powody do tego dzieła: „*Sitque ibi* „*scienciarum preualencium margarita, ut viros pro-* „*ducat consilii maturitate conspicuos, virtutum ornati-*

---

[22]) Lubo słusznie zwraca uwagę Savigny na różnicę, jaka zachodziła co do wieku i dojrzałości pod każdym względem, między ówczesnymi a dzisiejszymi uczniami. (Tom III. 157).

„bus redimitos, ac diversarum facultatum eruditos; „fiatque ibi fons doctrinarum irriguus, de cujus ple- „nitudine hauriant universi literalibus cupientes inbui „documentis“.

Treściwe wyrazy któremi przy początku niniejszego wstępu chciałem odszkicować charakter osobisty Kazimiérza W. i jego politykę zewnętrzną i wewnętrzną, głębsze jeszcze pobudki do tego kroku oznaczyły, mianowicie: pociąg osobisty Króla do prawodawstwa; brak prawników w kraju, który tak na téj drodze, jak równie w sporach zewnętrznych, i ich układach, a szczególniéj z Krzyżakami, napotykał; i namowy Jarosława Bogoryi Skotnickiego Arcybiskupa, niegdyś Rektora Uniwersytetu w Bononii, w którym jak nam już wiadomo, przeważnie naukę prawa uprawiano. Wszystkie te trzy pobudki wskazują, że chęć zaprowadzenia w kraju własnym nauki prawa przeważnie Kazimiérza W. skłoniła do założenia Uniwersytetu. Że się tak rzecz miała istotnie, o tém następne jeszcze okoliczności przekonywują: — *a)* wyrazy dyplomu, gdzie Kazimiérz W. mówi że Uniwersytet zakłada i darzy przywilejami na wzór Uniwersytetów Bonońskiego i Padewskiego, w których obu przeważnie nauka prawa kwitnęła; — *b)* ustanowienie dyplomem erekcyjnym aż osiem katedr prawa, gdy na inne wydziały bez porównania mniejsza liczba przypadła; — *c)* wreszcie lepsze uposażenie katedr prawa, od katedr innych wydziałów, bo jak dyplom erekcyjny naucza, wyżéj o drugie tyle. Powyższe wyjaśnienie pobudek założenia Uniwersytetu, tłumaczy zarazem i zakrój, oraz organizacyą Jego, a przynajmniéj tę, jaką miał na myśli Jego założyciel. Bo jeżeli Kazimiérz W. wyraził się w dyplomie, że obda-

rza Uniwersytet swój temi samemi prawami, przywilejami, wolnościami, statutami, i t. d. jakie służyły w owym czasie Uniwersytetom Bonońskiemu i Padewskiemu, to znając organizacyą wewnętrzną tamtych Uniwersytetów, łatwo domyślić się i przeznaczonéj przez Króla Uniwersytetowi Krakowskiemu. Prócz tego ustępy dyplomu erekcyjnego, mówiące że na katedry przez Króla postanowione, obierać będą professorów uczniowie; że Rektorem może być obrany i uczeń, przekonywują, że Kazimiérz, gdzie dotknął organizacyi wewnętrznéj Uniwersytetu, naśladował w tém urządzenie Uniwersytetu Bonońskiego. Tłumaczy się to, i chęcią brania wzoru z Uniwersytetu, gdzie nauka prawa kwitnęła, i kierunkiem ducha narodowego z owego czasu, który coraz widoczniéj z ideami monarchicznemi rozstając się, ku republikanckim dążył.

Dyplom Kazimirowski nie mówi nic, o nadaniu Uniwersytetowi oddzielném statutów, dotyczących jego dalszéj organizacyi, ale przyznaje mu takie, jakie służyły Uniwersytetom Bonońskiemu i Padewskiemu. Dyplom Władysława Jagiełły z dnia 26 Lipca 1400 r. zatwierdza naprzód statuta, które sobie Doktorowie i Mistrzowie Uniwersytetu Krakowskiego ułożyć mogą. w słowach: *Demum statuta per Doctores et Magistros universitatis predicte Crac(oviensis) condenda que hic non potuerunt contineri, que in aliorum studiorum universitatibus juxta possibilitatem servari poterint volumus pro ipsorum studio confirmare*". Uniwersytet jako całość i pojedyncze jego Fakultety, czyli wydziały, korzystając z tego, zaraz w pierwszych latach swego zaistnienia, ułożyły sobie statuta urządzające swą wewnętrzną organizacyą. Nieszczęściem tylko wydział prawa nie posiada dziś pierwotnych swych sta-

tutów, z powodu że takowe w pożarze Kollegium jurydycznego w r. 1719 spaliły się. Zaraz atoli po tym pożarze przez mężów tych samych którzy podług dawniejszych statutów swe obowiązki wykonywali, a zatém którzy je dokładnie znali, zastąpił sobie tę stratę układem nowych statutów, zdaje się podług myśli, spalonych, napisanych i takowe przez cały Uniwersytet zatwierdzone, w oryginale w Archiwum Uniwersyteckiém przechowują się, i z tego oryginału po raz pierwszy z druku przy niniejszém piśmie pod lit. B. wychodzą.

Posiadamy więc oryginalny dyplom erekcyi Uniwersytetu Krakowskiego przez Kazimiérza W.; oryginalny dyplom odnowienia tegoż Uniwersytetu przez Władysława Jagiełłę; oryginały statutów obejmujących organizacyą wewnętrzną tak całego Uniwersytetu, jak i jego wydziałów czyli Fakultetów; posiadamy dzieła professorów tegoż Uniwersytetu od najdawniejszych czasów, bądź drukowane, bądź w stosach rękopisów w bibliotece uniwersyteckiéj przechowywane — posiadamy nakoniec ustawy sejmowe organizujące wychowanie publiczne— a mając takie drogoskazy, mając rozniecony płomień, zapalmy pochodnie i kroczmy przy ich odblasku po tym labiryncie zaciemnionéj przeszłości, dla wydobycia na jaw, jak się nauka prawa na Uniwersytecie Krakowskim kształciła, rozwijała, lub upadała — w jakim kierunku — czy narodowe prawo w nim uprawiano, w jakim czasie i stopniu — czy nauka jego prawa, miała kiedy i o ile wpływ na rozwój prawodawstwa krajowego, a na téj drodze dojdziemy, jakie fakultet prawa zajmował miejsce w całym Uniwersytecie, czy i jakie położył zasługi względem niego, kraju i ogółu ludzkości.

Historya uczy, jak wielki poczynając od XII. wieku, wywierały Uniwersytety wpływ na duchowe ukształcenie narodów Europy; jaką zaś sławą cieszył się Uniwersytet Krakowski szczególniéj za dynastyi Jagiellońskiéj, to w tym względzie dla uniknienia zarzutu stronności, dosyć jest poprzestać na przytoczeniu zdań samych tylko cudzoziemskich uczonych, mianowicie: F. C. v. Savigny, w dziele jego wyżéj zacytowaném, Tom VI. p. 493. 4. — w dziele Jana Pistoriusza „*Corpus historicorum Poloniae Tomi III. Basileae 1582*“. — Eneas Silvius Piccolomineus, późniejszy papież pod imieniem Piusa II. „*in Relatione de Polonia*“, chociaż nieprzychylny Polsce dla odmówionéj mu infuły Warmijskiéj T. I. f. 1. — Hartmanus Schedel „*in Commentario de Sarmatia T. I. f. 166*“. — Ludovicus Decius „*de vetustatibus Polonorum T. II. f. 286 etc. etc*“.

Nie jest więc błachą rzeczą starać się o wykrycie dowodne prawdziwéj daty założenia Uniwersytetu Krakowskiego, bo data taka przekonywa, odkąd Naród Polski uczuwając potrzebę tego rodzaju instytucyi, okazywał się zdolnym do postępu, potrzebującym tegoż, i odkąd nań wpływał.

A teraz zwracam głos do Ciebie cieniu królewski Wielkiego Kazimiérza..... jakiekolwiek mógłeś mieć ułomności w twém życiu prywatném, już to jedno dzieło, że założyłeś tak wcześnie, w téj części Europy Uniwersytet, który zaświécił, i rozkrzewiał w panującéj tu dotąd ciemnicy, oświatę — który wydał mężów zajmujących tak znakomite miejsce w sferach ducha, niedościgłych dla potęg zmysłowych tego świata — a nadewszystko, który wydał mężów tak zaszczytnie i dzielnie broniących późniéj nauki praw-

dziwie boskiéj, od błędów odszczepieństwa, — zjednać Ci musiało miłosierdzie boskie; a jeżeli duch Twój spogląda z sklepień niebiańskich na rozległe swe dawne ziemice, spojrzyj i na ten tu ich zakątek, w którym Cię dzisiaj ze czcią wspominamy, i przyjm w ofiarze od słabych następców tych Mistrzów, którym zaleciłeś szerzyć w tych murach światło, to przez nich przy dobiegu 500 lat istnienia twego „*Studium Generale*“ założone w ojczystéj mowie czasopismo, poświęcone właśnie téj gałęzi nauk, która Cię najwięcéj do założenia Uniwersytetu spowodowała, — a wdzięczny Ci naród nie dozwoli, by to pismo upaść miało obojętnością.

(D. c. n.)

UWAGI.

1. Dnia 12 Maja 1364 r. były Zielone Świątki, w którym to dniu wydany został dyplom erekcyi Uniwersytetu przez Kazimiérza W.; z powodu zaś zmiany kalendarzem gregoryańskim w liczeniu czasu zaprowadzonéj, ostatni dzień upływu 500 lat od dnia 12 Maja 1364 r., przypada na dzień 20 Maja 1864 — i ta data przyjętą została uchwałą Senatu Uniwersyteckiego na posiedzeniu dnia 20 Kwietnia 1864 roku zapadłą. —

2. Kopija dyplomu erekcyi Kazimiérza W. tu pod lit. A. załączona, jest wiernie z oryginałem w Archiwum Uniwersyteckiém pod L. 12,486 zachowywanym, zgodna; tylko znaki pisarskie, a następnie, litery stósownie do tych znaków wielkie lub małe, tudzież ustępy, położone są dla łatwiejszego zrozumienia tak, jak je obejmuje kopija tego dyplomatu w dziele wyżéj zacytowaném A. Z. Helcla, str. 213 zamieszczona. — Prócz tego, bez tych zmian, wyszedł już z druku ten dyplom, zupełnie zgodnie z oryginałem w Roczniku Towarzystwa Naukowego Krakowskiego — r. 1849. Zeszyt II. str. 201.

3. Statuta Wydziału Prawa, tu pod lit. B. i Statuta dla Kollegium Prawniczego — tu pod lit C. zamieszczone, wychodzą pierwszy raz z druku, i zrobione są wiernie z oryginałów w Archiwum Uniwersyteckiém przechowywanych; z których pierwsze na papiérze spisane pod L. 54 — drugie na pergaminie pod L. 53 — są w tém Archiwum umieszczone.

A.

KAZIMIERZA WIELKIEGO

DYPLOM

założenia i urządzenia Uniwersytetu Krakowskiego

z d. 12 Maja roku 1364.

In nomine Domini Amen.

Ea, que ex regalis magnificencie beneplacito, eximium, nimirum deuocione et fidei puritate, ad profectum subditorum et salutem humane condicionis, pijs et generosis affectibus ordinantur, abhibicionem fidei conquirant, et gaudeant maiori fulcimine firmitatis; quia nichil valet quod statuitur, nisi statuta ex ampliori diligencia obseruentur. Proinde Nos Kazimirus dei gracia Rex Polonie, ac terrarum Cracouie, Sandomirie, Syradie, Lancicie, Cuyauie, Pomoranie, Russieque dominus et heres, cupientes feruenti desiderio, veluti, ex debito tenemur, vt res vtilis omnisque prosperitas humane condicionis dilatetur, meliora prospicientes, nec ea dubitantes, clericis et subditis regni nostri profutura, in Cracouia ciuitate nostra, locum, ubi studium vigeat generale in qualibet licita facultate, nominandum, eligendum, constituendum et ordinandum duximus, et inantea futuris perpetuis temporibus esse volumus in hys scriptis. Sitque ibi scienciarum preualencium margarita, ut viros producat consilij maturitate conspicuos, virtutum ornatibus redimitos, ac diuersarum facultatum eruditos; fiatque ibi fons doctrinarum irriguus, de cuius

plenitudine hauriant vniuersi literalibus cupientes inbui documentis. Ad quam, scilicet Cracouiam, uniuersi, non solum Regni nostri et regionum circumiacencium incole, sed alij ex diuersis mundi partibus, libere et secure confluant ciuitatem, preclaram huiusmodi sciencie margaritam asequi affectantes. Quibus omnibus et singulis subscriptos articulos in presenti cirographo contentos, promittimus et bona fide spondemus, tenere irrefragabiliter, ac obseruare, videlicet Rectoribus Vniuersitatis, Doctoribus, Magistris, Scolaribus, Scriptoribus, Stacionarijs et Bedellis, ac eorum familiaribus quibuscunque, qui se gracia studij, in ciuitatem predictam transtulerint, et ibidem moram traxerint, eisdem esse volumus dominus graciosus, ipsosque et eorum quemlibet in suis juribus, priuilegijs, libertatibus, et statutis, et consuetudinibus omnibus alijs, que in studijs generalibus, videlicet Bononiensi et Padwano, tenentur et obseruantur, conseruare, defensare ac tueri.

Et primo, quod venientes ad studium, sive ab inde redduentes (sic), in omnibus et singulis passibus, pontibus, castris et custodijs, per totum Regnum nostrum constitutis, nullum soluere debeant passagium, pedagium, seu theloneum siue conductum; sed in hys omnibus, cum rebus eorum, scilicet equis, libris, vestimentis, lectisterniis, pecunijs, et supellectilibus domus, liberi transire debeant et securi.

Eciam, si alicui Scolarium, sui parentes vel amici, prouisionem facere voluerint, in esculentis et poculentis qualibuscunque, illa libere transire valeant in ciuitatem predictam Cracouiensem, sine omni thelonei requisicione, neque per carnifices quoquomodo, uel quoslibet alios debeant impediri.

Item si aliquis Scolarium, sibi extra terram Cracouiensem, de blado frumenti, farina, braseo, ceruisia (sic) marciali, vino, vel lignis procuraucrit prouisionem, hec omnia et singula per aquam seu per terram libere debeant transire, absque solucione thelonei, et decima lignorum: pistores vero panem pistantes Scolaribus, et molendinatores blada ipsorum molentes, non ulterius a Scolaribus presumant exigere, quam ciues predicte ciuitatis, eis consueuerunt soluere.

Item, quod absit, si scolarium aliquis vel familiaris eorum, infra limites Regni nostri spoliatus per nostros subditos fuerit, equis, pecunijs, et rebus suis, publice vel oculte, statim, postquam Scolaris de hoc nobis fuerit conquestus, dampnum Scolari tenebimur refundere, et malefactorem querere, et cum eo facere, prout dictauerit ordo iuris. Si per extraneos, et non subditos nostros, idem Scolaris vel suus nuncius infra limites Regni nostri fuerit spoliatus, ad restitucionem dampnorum modo, quo premittitur non erimus obligati, sed apud vicinos principes, ubi malefactores predicti morabuntur, pro rehabendis rebus, Scolari volumus fideliter laborare.

Preterea scolas debitas exnunc ordinavimus pro legendo jure canonico, vel ciuili, medicinis, uel artibus liberalibus, hospiciaque competencia deputamus pro Doctoribus, Magistris, Scolaribus, Scriptoribus, Stacionarijs et Bedellis, que hospicia statim taxari decernimus per duos ciues et duos Scolares, eademque taxa nunquam augeatur, in solucione ampliori. Et si forte ipsa hospicia in processu temporis viluerint, domini eorum annis singulis tenebuntur illa sumptibus propriis reformare; alias Scolaris, uel alius predictorum, domum ipsam inhabitans, facta denunciacione prius domino principali de pensione domus, ipsam reformare possit, contradiccione cuiuslibet non obstante. Quod si forte domum ipsam, sic ut premittitur, pro studio deputatam, aliquis inhabitauerit, et Scolaris ipsam habere voluerit pro statuta pensione, statim inquilinus predictus, soluta pensione pro rata temporis, de domo exire tenebitur, et Scolari ipsam libere assignare.

Item volumus, ut Scolares proprium . . Rectorem habeant qui in ciuilibus causis ipsos judicare debeat, habeatque iurisdicionem ordinariam super omnes, qui in ciuitate Cracoviensi causa studij moram traxerint; omnesque predicto . . Rectori jurare obedienciam teneantur, Nec vllus vmquam in eisdem ciuilibus causis, Doctorem, Magistrum, Scolarem, Bedellum, Stacionarium, alibi coram Judice quocunque ecclesiastico uel seculari audeat conuenire, sub poena decem marcarum grossorum Pragensium, quam sic trahens incurrat ipso facto, et fisco Scolarium appli-

cetur. A sentencia autem . . Rectoris predicti, nullus appellare valeat vel supplicare, aut restitucionem in integrum petere: et si appellatum fuerit, appellacio ipsius non recipiatur, nec appellans audiatur per aliquem Judicem ecclesiasticum uel secularem; sed Rectoris sentencia in suis clausulis firmiter obseruetur. Verum tamen, si de nullitate uel iniusticia forsitan argueretur, eadem sentencia per . . Consiliarios Vniversitatis, de ipsius viribus et iusticia cognoscatur.

Insuper . . Rector predictus, Scolares suos in causis criminalibus leuibus, veluti pro verberali (sic) iniuria, uel si Scolaris causa studij in ciuitate Cracouiensi moram trahens, aliquem capillando, uel offendendo, palma uel pugno ad effusionem sanguinis leserit, habeat judicare, nec ob hoc Scolares ipsi, uel eorum serui, aut famuli, ad extranea iudicia pertrahantur. Quod si, quod absit, Scolaris vel alius predictorum, in furto, adulterio, siue stupro, homicidio, aut aliquo crimine capitali, notorie fuerit deprehensus, illorum cognicio ad Rectorem non pertineat, sed statim, si clericus fuerit, ad Episcopale iudicium remittatur, si vero laycus, nostro iudicio subiacebit. Si vero Scolaris laycus, Bedellus, Stacionarius, aut ipsorum familiaris de crimine homicidij, adulterij, membrorum mutilacione, aut letali wlnere, vel quocunque nephario excessu fuerit accusatus, extunc, non secundum consuetudines patrie, uel statuta, sed iuxta Leges, per nos aut Judicem deputatum, accusatus debebit iudicari: quinymmo, per bonorum hominum attestaciones, ad expurgacionem illati criminis admittatur.

Item, quod si pro quocunque crimine, magno siue paruo, aut excessu quolibet, Scolaris ipse, uel quiuis predictorum fuerit inculpatus, nullus ipsum capere uel detinere presumat, nisi cum Rectoris familia, et ipsius licencia uel requisicione speciali: et hoc, ne unius criminosi pretextu, res innocentum turpiter rapiantur.

Item, si Rector contra aliquem de sua iurisdicione iuste procedens, et secundum formam Statutorum suorum, ipsum studio et ipsius commodo priuauerit, ad requisicionem Rectoris, talis priuatus de ciuitate utraque, Cracouiensi, vel Kazimiriensi, per

Aduocatos et Ciues protinus expellatur; nullusque talem in suo hospicio audeat colligere, uel sibi quidquam vendere, donare, vel acomodare esulentum (sic) uel poculentum presumat: sed si Scolaris, uel alius de premissis, sentencie uel mandato Rectoris, non paruerit cum effectu, Rectorique suo fuerit rebellis, ad requisicionem Rectoris, teneantur Aduocati ciuitatis vtriusque suam familiam mittere, ad dicti rebellis pertinaciam compescendam.

Item, exnunc sallariamus Sedes infra scriptas, videlicet Sedem Decretorum, de quadraginta marcis argenti annuatim; Sedem Decretalium, de totidem; Sedem Sexti, Clementinarum, de XX marcis. Item prouiderimus (sic) legenti Legum Codicem, de XL marcis argenti; legenti Inforciatum, de totidem; et legenti Volumen, de XX marcis, pro anno sequenti. Similiter, iuxta consuetudinem studij legalis, legentibus Digestum vetus et nowm, cuilibet ipsorum de XL marcis prouiderimus (sic); duobus vero Magistris legentibus Phisicam, ordinamus sallarium XX marcarum cuilibet annuatim. Et Magistro in Artibus, damus scolam Beate Virginis, et decem marcas redditus apponemus eidem. Ac Rectori Vniuersitatis, pro suis laboribus, prouidebimus de sallario decem marcarum, prout in alijs studijs est consuetum. Quequidam (sic) sallaria, exnunc in nostra Zuppa salis in Weliczca deputamus; ita, quod noster Zupparius, Doctoribus et Magistris legentibus, in Quatuortemporibus predicta sallaria in Cracouia presentare teneatur.

Item ordinabimus predictis predictis (sic) Scolaribus, vnum Campsorem vel Judeum in ciuitate Cracouiensi, qui habeat sufficientem pecuniam, ad mutuandum in necessitatibus Scolarium, super bonis pignoribus, nec vltra pro seruicio suo exigat, nisi vnum grossum de marca qualibet infra mensem.

Item, Doctores et Magistri, ad sedes sallariatas predictas eligantur per Scolares illius facultatis, in qua Doctor vel Magister fuerit assvmendus; et si forte Scolares in eligendo discordes fuerint, is electus sit, qui a maiori parte fuerit nominatus: qui nobis, si presentes fuerimus, alias nostro Commissario, quem super hoc statuemus, presentetur, et electus per nos uel per eum, remaneat in lectura.

Item nullus vnquam uel Doctor aut Magister in Rectorem possit eligi, nec eciam Scolaris existens Rector, ad priuatum examen cuiuslibet facultatis, tempore sui Rectoratus, aliqualiter admittatur. Statuimus eciam, vt quociescunque aliquos Scolares in qualibet facultate per Doctores seu Magistros, ad priuatum examen more consueto poni contingerit, super illos Cancellarius noster Cracouiensis, qui pro tempore fuerit, tamquam suppremus, approbandi huiusmodi examen omnimodam habeat potestatem.

Item pro habendo exercicio, Scolaribus Studij, dominus . . Episcopus Cracouiensis Officialem suum in ipsa ciuitate Cracouiensi locare debeat, prout est locatus, vt de leccionibus Scolares ad practicam transeant, et sumant audaciam allegandi.

Vt autem omnia et Singula superius expressa, robur optineant perpetue firmitatis, presens priuilegium scribi iussimus, nostri sigilli munimine roboratum. Actum Cracouie, in die Penthecosthem, Anno domini Millesimo Trecentesimo Sexagesimo Quarto. Presentibus, Andrea Cracouiensi, Johanne Sandomiriensi, Palatinis, Wilczcone Sandomiriensi, Dobeslao Wysliciensi . Petro Woynicensi, Castellanis, Floriano Cancellario Lanciciensi, et alijs multis nobilibus fidedignis. Datum per manus venerabilis viri, dominj Johannis Decani et Cancellarij nostri Cracoviensis, Doctoris Decretorum. Scriptum autem per Jacobum de Ossowa, Notarium Curie nostre Regalis.

B.

STATUTA
Facultatis Juridicae
post conflagrationem
Collegii Ejusdem
A. D. 1719 subsecutam
ex
mente totius Universitatis
Cracoviensis
per
Decanum ac Doctores
Eandem Facultatem Regentes
CONSCRIPTA.

(1741)

PROPHASIS

ad Statuta Facultatis Juridicae Universitatis Cracoviensis Studij Generalis.

Animam corpori, Reipublicae et cuicunque communitati statuta ac leges neccessarias esse nemo est, qui ambigat. Anima instar Reginae in proprio Regno praeest, corpori imperat et jubet lex in Republica hoc idem operatur. Imperat honesta, prohibet contraria(I. nam et Demosthenes, Df. de Legib.) Tollat, qui potest, anima de corpore, ipsum sustulit corpus, amoveat a Repu-

blica leges, omnem ejus evertit statum, sine quibus (si Cicer. Lib. 3. de Legibus dabitur fides) nulla domus, nulla Civitas, nulla gens, imo nec ipse mundus consistere potest. Ut igitur et nostra Facultas Juridica, Deo propitio, diu feliciterque consistat, Leges seu Statuta (quae sunt donum Dei. d. I. nam et Demosthenes.) sequentia inhaerendo (l. 3. C. de Legib.) inviolabiliter observabit, illis utiliter latis, parendo (d. I. nam et Demosthenes.) sacrosancte obediet, secundum eas vivet, nec in quopiam earum tenorem violabit. Reum quippe ante conspectum. Divini Judicis se noverit esse, qui nititur utiliter definita rescindere ac roborata quolibet ausu violare (can. Loci nostri. 35. q. 9.)

STATUTUM I.

De tempore et modo electionis Decani Facultatis.

Quemadmodum in apibus princeps unus est, grues unam sequuntur ordine literario. (can. In apibus. 7. 9. 1.) ita in Facultate Nostra Juridica unus debet esse Decanus, qui praedictam Facultatem regat, quolibet anno Sabbato ante Festum S. Galli ex Doctoribus duntaxat ejusdem Facultatis per descensum, ac finito turno per ascensum, extradita ad hoc in scripto per antecedaneum Decanum Convocatione, ac vocatis pro illa vocandis Doctoribus et Professoribus, non tamen ultra horam in Convocatione extradita praefixam expectandis eligendus. Electionem enim non impedit absentia eorum, qui vocati ad electionem non accedunt. (c. Quod sicut. de Election.)

Forma Convocationis ad eligendum Decanum.

Admodum Rnde Pater Clarissime Domine Doctor et Pfr Excellentme. Adesse velit dignitas Vestra hodie hora prima pomeridiana in hypocausto communi Collegij Juridici, dum signum pulsu campanae datum fuerit ad eligendum D. Decanum pro toto et integro Anno Facultatis Juridicae, tum ad accipiendas Lectiones et horas pro instanti Commutatione hyberna. Dat in Collegio Juridico die Mense Anno Dni Millesimo Septingentesimo Quadragesimo Primo. Detur omnibus et singulis Adm Reverendis Patribus Clarissimis Doctoribus et Professoribus Utri-

usque Juris Facultatem duntaxat Juridicam constituentibus. Ex parte Decani Facultatis Juridicae sub paena non contradicendi.

STATUTUM II.

De libera electione Decani Facultatis.

Quia eligere, est unum ex pluribus voluntarie assumere. (Abb. in c. 14 n. 1. de Elect.) et ibi non potest dici electio ubi non est voluntas libera eligendi (c. Ubi periculum §. Caeterum e. t. in 6.) ideo in electione Decani Facultatis Juridicae sit omnis in votando libertas tam Doctorum, quam Professorum, unus alterum non praepediat, nec in voto, sine petita prius et obtenda venia praeveniat, sed ordine debito omnia peragantur. Ubi enim ordo non est, ibi confusio, ac ex his, quae inordinate acta sunt, non potest ordinabiliter quidquam agi. (c. 17. de Accusationib.)

STATUTUM III.

De Qualitatibus Decani facultatis.

Ut Electio sit valida, debet fieri de illo, qui non habeat defectum et impedimentum ad exercendam dignitatem, ad quam eligitur (c. un. de Postulat. Praelat. in 6.) Propterea in Facultate Nostra Juridica in Decanum eligi non debet, qui est Censuris Ecclesiasticis innodatus, vel aliqua infamia facti aut juris notatus ac ille, qui non sit actu laborans, nisi sit in ante per Universitatem dispensatus. Facta enim de tali electio; cum sit facta de inhabili, non tenet. (c. Innotuit. de Elect. et postulat.)

STATUTUM IV.

De poena Eligentium inhabilem.

Dignum et iustum est, ut in eo quis puniatur, in quo visus est deliquisse. (C. inter dilectos ad fin. de excessib. Praelator.) ideo si quis in electione Decani Facultatis Juridicae, vel non actu laborantem ac per Universitatem non dispensatum, aut Censuris Ecclesiasticis innodatum, vel ut praemissum est infamia juris, vel facti notatum proponere, eundem manutenere et alios, quos turnus tangit, prolixior labor, vel fama praestantior commendat ma-

litiose postergare vellet, illius votum in illa electione sit nullum. Quod si hoc idem in alia electione facere voluerit, et hujus, et in anno sequenti electionis futurae incapax efficiatur. Malitijs enim prout possibile est circa electionem via praecludi debet. (c. Ut circa electiones. de Elect. et postulat in 6.)

STATUTUM V.

De Confirmatione et loco Decani electi.

Sicut per electionem consequitur quis jus administrandi in habitu, ita per confirmationem hocce jus consequitur in actu. (gloss. in can. Quanto. vel. Relatio. dist. 63). ideo statuitur, ut rite et legitime electus Decanus, statim, ipso facto pro Confirmato habeatur, locum priorem, data prius stipulata manu vim juramenti habente antecedaneo Decano de fideli introspectione ad lecturas Doctorum et Professorum, tum connotatione laborum eorundem, in convocatione occupet, eundem semper in actibus Facultatis habeat et onera officium Decani concernentia pro honore suo et Facultatis aequanimiter supportet more suorum antecedaneorum Decanorum. Rationi namque congruit, ut succedat in onere, qui substituitur in honore (c. Rationi. de Reg. Jur. in 6.)

STATUTUM VI.

De officio Decani diligenter obeundo.

Quandoquidem negligentia omnia laedat. (Authen. de quaestor. Collat. 6. §. Hae comnia. et ibi gloss. v. ab universa.) et quilibet negligens ex sua negligentia teneatur (c. Si hos. de Injur.) ideo ne clarissimo Decano Facultatis Juridicae aliorum negligentia imputetur, et ne ipse de illa teneatur; in suo Officio debet esse diligens ac alijs Clarissimis Doctoribus et Professoribus ad laborem praeeundo, illorum diligentias et negligentias, ex vi et nexu praestiti juramenti, observet, observatas Cum Lectionibus, quas suo Decanatu praelegerint, in Libro Decanali fideliter, tum in alio Libro Promotorum pro Doctoratu Utriusque Juris, tam intraneorum, quam extraneorum nomina et cognomina cum pleno eorum titulo ac punctorum ex Utroque Jure per ipsos

sub tempus examinis decisorum expressione, tum a quo praesentati, per quem ac in quorum saltim principalium praesentia fuerint promoti, diligenter connotet, atque sic connotatos in Convocatione electionis alterius Decani praesentet et in effectu cum sigillo Facultatis, Statutis praesentibus ac alijs munimentis eidem electo Decano sub poena trium marcarum reddat. Ubi enim est noxa, ibi debet esse et poena (l. Sancimus. C. de Poen. quae suos regulariter tenet authores. c. Quaesivit. de His quae fiunt a major. part.)

STATUTUM VII.

De Qualitate Professoris ad Collegium vocandi.

Cum discere quisque prius debeat, ante quam alios doceat. (can. Non negamus. dist. 61.) ideo inherendo Statuto Universitatis de electione Collegiatorum et vocatione eorundem ad Collegia nuper conscripto et Libro Statutorum inserto; nullum ad Collegium Juridicum vocari debere Prefessorem, nisi illum, qui in lectura juris bene exercitatus fuerit, Lectionesque Juridicas omnes et singulas deligenter sub Clarissimis Doctoribus et Professoribus Utriusque Juris exaudiverit, ac super hoc fidele veritatis testimonium ab illis habuerit illudque cum Lectionibus exauditis Clarissimo Facultatis Juridicae Decano pro tempore existenti ante vocationem sui ad Collegium produxerit. Absurdum enim foret aliquem prius velle docere, quam discere. (can. Si officia. dist. 59.)

STATUTUM VIII.

De recommendatione Professoris vocandi.

Quamvis Professorum ad Collegium Juridicum vocatio ex antiqua praxi et cosuetudine ad totam Universitatem pertineat; tamen Praepositus Collegij pro tempore existens, inhaerendo antiquo usui et praxi rationabili ac Conclusioni per Universitatem in Anno 1714. latae et Libro antiquo Conclusionum insertae, occurente vocatione loci et Professionis, habito prius cum CC. DD. Doctoribus et Professoribus actu Collegium inhabitantibus consilio et assensu obtento, vocandum Professorem actu laboran-

tem Domui et Facultati proficuum Universitati praesentet, Universitasque hunc et non alium ad Collegium et Professionem vacantem vocet, ac a violenta subjecti, vel subjectorum impositione sub nullitate ipso facto vocationis abstineat. Quae enim per vim fiunt, carere debent robore firmitatis. (c. ad audientiam. de Iis quae vi metusve causa fiunt.)

STATUTUM IX.

De Examine Professoris vocati.

Vocatus sic ut praemissum est, ad Collegium Professor, antequam illud ingrediatur et possessionem Cathedrae adeat, debet se, similiter sub nullitate vocationis, subdere examini CC. DD. Doctorum actu Collegium inhabitantium, ut per illud se idoneum et habilem ad docendum exhibeat. Idoneis enim Magistris non est deneganda licentia docendi, alias hoc ipso denegaretur doctrina ignorantibus. (c. Quoniam et ibi gloss. v. Qui sit idoneus de Magistris.)

STATUTUM X.

De disputatione vel principiatura ante Ingressum permittens.

Professor ad Collegium vocatus licet si per examen privatum vires quid valeant, humeri quid ferre recusent, probaverit, ad Cathedram nihil-ominus et Professionem fidei sub poena superioribus immediate statutis descripta, admitti non debet, nisi prius publicam Disputationem ex Utroque Jure desumptam, Typis impressam et per Clarissimum Decanum Facultatis Juridicae protunc existentem approbatam expediverit, aut hac de speciali favore et consensu CC. DD. actu Collegium Juridicum inhabitantium Doctorum et Professorum ad certum tempus ex aliqua causa rationabili dilata, se per Principaturam ad possessionem Cathedrae admitti petierit. Qui enim honorem Cathedrae assequi desiderat, necesse est, ut vires suas cum hoc, quod subiturus est, onere metiatur. (can. Non est putanda. 1. 9. 1.)

STATUTUM XI.

De Tempore invitationis Doctorum et Professorum pro actu responsionis et requisitis ad invitationem.

Quandoquidem laborantibus proficui debeant esse labores, ad quos alacrius sucipiendos, quoniam spes praemii invitare soleat. (Menoch. Cons. 390. n. 43. et Lib. 1. de Praesumpt. fin. n. 1.) ideo CC. DD. Doctores et Professores per responsurum pro Collegio Professorem triduo ante responsionem pro Disputatione invitentur et unicuique Quaestio Typis impressa officiose ad manus in propria ejus residentia reddatur, ac inhaerendo antiquae consvetudini unicuique Clarissimo Doctori, in vim laboris, quem in disputando subiturus est, aureus Ungaricalis unus, Professori vero Imperialis unus idque circa invitationem pro disputatione; jam autem Clarissimo Facultatis Juridicae Decano circa approbationem Quaestionis duo aurei Ungaricales sub non admissione ad responsionem reponantur. Aequum enim est, laborem cujusque digna remuneratione compensari. (c. cum secundum de Praeben. et dignit. et l. fin. § similiter C. de Alluvionib.)

STATUTUM XII.

De Iucundo Ingressu Professoris ad Collegium.

Siquidem sacris Literis, (Proverbior. 15. ver. 13. 17. ver. 22. et 25. ver. 20 sacris canonibus. can. Convivia et seq. 9. dist. 44. et publicis legibus C. de Public. laetit.) animi exhilaratio, cibi et potus sumptio, maxime si sit moderata et causam honestam habeat, non improbetur; ideo Statuto praesenti Clarissimus Professor propter successum et exitum secundum Principiaturae vel Responsionis suae pro Collegio ab appositione portionis in vim jucundi ingressus non arcetur, quinimo penes consvetudinem immemorabilem ac in legem tractam suamque hac in parte alacritatem et generositatem conservatur. Inquit enim (Greg. Nazian. de Beatitud. fol. 31.) Beatus cui ob res ad faciendum propositas laetari placere et exultare licet.

STATUTUM XIII.

De admissione Professoris ad Collegium et Solutione Ingressus.

Quoniam ad Cathedram admisso Professori, ea quae Cathedram sequuntur negari non debent. Ad concessionem enim unius expresse, videntur tacite concessa illa, sine quibus concessio expressa esset inutilis (a lex. de Imol. in Summ. l. 2. St. de Jurisdi. omn. Judic.) ideo statuimus, ut Professor per Convocationem Domus ad hoc etiam extraordinarie institutam, petitione prius competenti facta, ad vocem activam et passivam habitationem, participationem de mensa, dismembrationes et alias quascunque obventiones ac proventus Collegas Juridicos concernentes, repositis prius sub poena in Statuto Domus XI. et Facultatis VIII. expressa, ad manus Praepositi pro tempore existentis ratione Ingressus florenis Polonicalibus Trecentis Inter Collegas actuales, non computato Ingrediente, dismembrandis, admittatur. Qui enim ex participatione de poventibus Collegij sperat commodum, aequum est, ut per solutionem Ingressus patiatur incommodum. (arg. c. Qui sentit. de Regul. Jur. in 6.)

STATUTUM XIV.

De Juramento per Ingredientem Professorem praestando.

Justitiae et rationis ordo svadet, ut qui sua a successoribus desiderat servari, procul dubio antecessorum suorum statuta custodire et observare tenetur. (can. Justitiae 2. 5. 9. 1.) Ideo Clarissimus Proffessor hocce Collegium ingrediens antequam ad illud et ejus privilegia ac emolumenta admittatur, super Statutis Collegij ac etiam Facultatis omnibus et singulis servandis, secretis non revelandis et bono Collegij ac Facultatis promovendo, stipulatam manum, quae vim juramenti habebit, Clarissimo Domino Collegae pro tunc Convocationi praesidenti sub poena non admissionis ad Collegium dare debet. Id enim, quod contra bonos mores non injungitur, pro eorum, inter quos vivitur, sonetate servandum est. (can. Illa autem. dist. 12.)

STATUTUM XV.

De Seniore ad Contubernium Jurisperitorum vocando.

Quandoquidem privilegio Reverendissimi olim Joannis Konarski, Episcopi Cracoviensis, Die prima mensis Junij 1519. in Statuto Universitatis Rectoratu Magnifici olim Joannis de Pilca Die 24 Mensis Augusti 1491 formato praescriptum sit, ut Senior Bursae Juristarum inter alios, cum locus vacat in Collegio prior advocandum debeat esse; ideo statuimus et Perillustrem ex Collegio Nostro Juridico Ecclesiae Cathedralis Crac. Canonicum, uti et tanquam dictae Bursae provisorem natum, hoc Statuto obligatum haberi conamur, quemadmodum obligamus, quatenus vacante senioratus praefatae Bursae Professione, virum talem per Universitatem eligendum proponat, qui in Utroque Jure per exauditas Lectiones exercitatus fuerit et examen post vocationem sui ad Bursam seu Contubernium, coram CC. Doctoribus Juridicum Collegium inhabitantibus ante Principiaturam more Collegarum vocatorum (ut supra praemissum est) sub nullitate suae ad Contubernium vocationis subire sit adstrictus. Quae enim ad perpetuam utilitatem instituta sunt nulla debent immutatione variari. (can. Quae ad perpetuam. 25. 9. 1.)

STATUTUM XVI. vide XIX (pag. LVII)

De Tempore lecturae D. Senioris Bursae Jurisperitorum et non usurpatione eorum, quae spectant ad formales Collegas Juridicos.

Quanquam Senior Contubernii Jurisperitorum gratia praelegendae Lectionis Regularum Juris diebus Sabbativis, Pervigiliorum ac silentij tempore ad Cathedram CC. Professorum Juris secundum antiquam praxim et consvetudinem admittatur et a professione, ad quam vocatus est, Professor utriusque Juris intituletur, tamen ad Actus Collegas Actuales Juridicos concernentes, utpote praesentationes Doctorandorum, Convocationes Domus et his similia formalibus Collegis praejudicium quodcunque et quomodocunque inferentia (nisi id de concensu omnium fiat) se

ingerere non debet idque more antecedaneorum suorum praefati Contubernii Seniorum. In jus enim ipsorum successit, jure illorum uti debet. (l. Qui in jus St. de Regul. Juris.)

STATUTUM XVII.

De Officio Professorum.

Quoniam uniuscujusque ac praecipue publici Professoris ex informatione (l. Attilius Regulus St. de donationib.) Officium in diligentia et eloquentia consistat, ac qui se alios docere promisit (in fundamento gloss. can. Ponderet. v. Docuit. dist. 50.) Deo se fecit obligatum; ideo ne in conscientia oneretur et Deo rationem in tremendo ejus judicio suo tempore de sua Professione reddat, imparatus Cathedram non ascendat, ad ea, que in publico Discipulis suis dicturus est, domi se diligenter praeparet, in dubijs, aut alios, aut mutos Magistros Libros consulat et ex Cathedra inhaerendo (can. oportet § 9. 1.) ad captum congregati pro Lectione sua auditoris clare et dilucide eloquatur, ac omnes difficultates suae Lectionis per explicationem enucleare studeat et sub onere conscientiae teneatur. Disciputi enim in ea arte, cui student, nihil debent habere absconditum ut Oratores maximi, justitiae satellites et judiciorum optimi tam Athletae, quam Gubernathores omni loco aevoque felices inveniantur. (§. Et quod jam. v. Discipuli. in Prooem St. in fin.)

STATUTUM XVIII.

De Obligationibus eorundum Professorum.

Ex quo aliquis suscepit unum connexorum, videtur (per gloss. c. Cum in cunctis. §. Inferiora. v. Removeantur. de Elect. et elect. potest.) ad reliquum se obligasse; ideo quilibet Professor ad Collegium vocatus, facta pro illo responsione et expeditis (ut supra praemissum est) de jure et consvetudine expediendis, ac suscepta aliqua Professione ne inutiliter inter alios Comprofessores toleretur et ut suam, quam nactus est spartam re ipsa et non ad Colorem tantum adornet, riteque ac legitime salarium de sua Professione praetendat et percipiat, ad sufferen-

da praememorata et infra scripta onera, quae unaquaeque Professio requirit, obligatur, et statuto praesenti sub poena amissionis Professionis una cum Collegiatura, praemissa nihilominus trina canonica monitione, adstringitur. Ferendus enim non est, qui lucrum quidem amplectitur, onus autem ei annexum contemnit, (l. un. §. Pro secundo. in fin. C. de Caduc. tollen).

STATUTUM XIX.

De Professore Regularum Juris.

Cum leges sacratissimae, quae constringunt omnium hominum vitas, ab omnibus (minores, milites et mulieres per l. Regula est ff. de Juris et facti ignoran.) si excipiamus ex dispositione (l. Leges sacratissimae C. de Legib. et constit. Princip.) sciri et intelligi debent; ideo Regulae Juris, quae compediosam plurium rerum narrationem ad cognitionem earundem perfectam recte ducant nec aliorsum (jux. can. Regula. dist. 3.) trahant, in hac Facultate Juridica institutae sunt, ac ad easdem praelegendas Clarissimus Contubernii Jurisperitorum Senior pro tempore existens obligatus et adstrictus est. Qui ut suae obligationi et Professioni satis faciat, praedictas Regulas Juris tam ex Jure Canonico quam Civili ordine depromptas, diebus Sabbativis Pervigiliorum ac eo tempore, quo aliae Juridicae Lectiones vacant, exceptis diebus feriatis, juxta privilegium Friderici Cardinalis 1497. Die 8va Mensis Junii et Joannis Konarski Episcoporum Cracoviensium 1519. Die 1ma ejusdem Mensis Junii diligenter et cum profectu studentium praelegere ac eisdem ampliationes, Limitationes et Exceptiones adjungere tenetur. Nulla enim Regula tam firma est, quae non patiatur aliquam exceptionem. (arg. l. Illud relatum. §. Sane sunt ff. de Injur. et l. fin. C. In quib. causis in integr. restit. necessaria non est.)

STATUTUM XX.

De Professore Justinianeo.

Quia honor est Magistro bonos habere Scholares. (gloss. in Prooem. ff. §. Incipite v. maximum.) ac decus maximum eis

legum doctrinam et viam, quam Pater legum, (jux Authen. de Incest. Nupt. §. Dubitatum itaque Col. 2). Justinianus Imperator invenit, aperire; ideo ut utrumque, honorem scilicet et bonos Scholares, futoros (jux. d. §. Incipite) optimos justitiae et Reipublicae ministros habeat Justinianeus Professor, Discipulis suis viam ad arcana legalis scientiae quam planissimam in explicandis et pertractandis Institutionibus Justinianeis aperire curet. Lectionem suam ex classicis et approbatis Authoribus praecipue Starovolscio, Oinotomo, Wesenbecio, Schneidevino etc. compilet, eandem Constitutionibus Regni Nostri Poloniae, statutis, Consvetudinibus, Plebiscitis, Jure Saxonico, Magdeburgensi, pro exigentia materiae reficiat, ac ut eandem hora prima pomeridiana legendo, intra spatium unius anni omnino finiat, brevitati, modo ex ipsa non sequatur obscuritas et incertitudo, (Joan. Andr. in Prooem. Decretal. v. Gregorius in princip.) doctrinam et praecautionem sequendo, studeat. Prolixitas enim (jux. praescriptum l. fin. §. In refutatoriis C. de Appelat.) fragille hominis ingenium confundit, taedium animis Auditorum generat, (Constit. Justin. Imperat. §. Quibus. in princ. C. de Nov. Codic. facien.) nec aliquod eisdem confert suffragium. (Constit. ejusd. Imperat. loc. cit. de emendat. Codic. D. Justin.) Multo namque utilius est pauca idonee effundere, quam multis inutilibus homines praegravare. (l. 2. §. tedet si quid. C. de Veter. jur. enucleand.)

STATUTUM XXI.

De Professore Institutionum Juris Canonici.

Quemadmodum Sacrosanctum Evangelium non in verbis scripturarum, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla non in sermonum foliis, sed in radice rationis informante (can. Marcion. 1. 9. 1.) consistere novimus; ita Institutiones Juris Canonici ipsumque Jus Canonicum partim ex sacrae paginae praeceptis, ex Conciliorum tam Generalium (inter quae quatuor, Nicaenum, Constantinopolitanum, Ephesinum et Chalcedonense tanquam quatuor Evangelia et totidem Paradisi flumina, probata et recepta (can. 1. §. Inter caetera dist. 15.) primatum obtinet)

quam particularium authoritate Pontificia indictorum et confirmatorum decretis, partim ex Constitutionibus et sanctionibus Summorum Pontificum et principum Saecularium ac denique Sanctorum Patrum Sententiis, congestas et compilatas, pari modo se habere non ignoramus: ideo Professor earundem Institutionum, verborum apparatu et multiloquio omisso absque longo circuitu, inhaerendo (Clemen. Auditor. de Rescript. et l. fin. C. de Relat.) easdem Institutiones non secus ac Justinianeus Professor Institutiones Juris Civilis ex Classicis et approbatis Authoribus, signanter Lancelloto Icto Perusino, Valensi, Corvino, Clericato et aliis colligat, collectas Constitutionibus Pontificiis recentioribus, Provincialibus Regni Nostri et Dioecesanis ac Concilii Tridentini et Rotalibus decisionibus augeat easdemque, ut praemissum est de Justinianeo Professore intra spatium unius anni, hora secunda pomeridiana legendo, methodo brevi et concinna finiat. Concinna enim brevitas ipsis rebus conveniens, quae neque plura neque pauciora, quam oportet complectitur, laudem meretur ac omnibus in rebus, praecipue vero in ipsis artium praeceptis grata existimatur. (Jacob. Umphal. de usurpat. legum. Lib. 6. Cap. 5. n. 1.)

STATUTUM XXII.

De professore Doctoriano.

Sicut anima corpori, ita sua unicuique adhaeret obligatio. (gloss. in l. Quis ergo. v. In omnibus. ff. de Pecul.) cui ut quilibet, ne in conscientia teneatur, ita et Professor Casuum Conscientiae seu Doctorianus pro munere suo satisfacere debet. Munus autem Professoris Doctoriani (excepto quod Examinibus Ordinandorum adesse, et una cum alijs Examinatoribus eosdem ex praescripto Fundationis suae examinare debeat) hoc idem est, quod aliorum superius specificatorum Professorum, nempe diligens ex Authoribus approbatis Lectionis suae collectio, ejusdem hora 9na antemeridiana de die in diem more aliorum Professorum Ordinarias Lectiones praelegentium traditio, difficultatum in illa occurentium, clara facilis et ad captum audientium explicatio, et infra spatium

duorum annorum omnium Tractatuum juxta ordinationem pientissimi Fundatoris de Anno 1636. Die 4ta Mensis Aprilis factam et Actis Capituli Cathedralis Cracoviensis ingrossatam finitio. Omnes enim res a fine denominantur et tales censentur, quales finis designat. (Barbos. et Joan. Tabor. in Thesauro Locor. Commun. Jurisprud. Lib. 6 Cap. 17. Axiomat. 9. v. Finis).

STATUTUM XXIII.

De Professore Magdalenistico seu ss. Canonum.

Quemadmodum illi, qui res canonis possident ab ejus solutione, nulla exceptione se tueri possunt. (l. Fundos. C. de Fund. patrimon. l. nemo C. de Fund. rei privileg. et l. 1. C. de Immunit. nemin. conceden.) ita et Professor Magdalenisticus seu sacrorum canonum Ecclesiam Sanctae Mariae Magdalenae penes Collegium sitam suae Professioni ex Privilegio Apostolico incorporatam possidens, ab obligatione illi annexa non debet esse immunis, atque sacros canones breviter et succincta methodo, juxta ordinem Decreti Gratiani hora septima matudina quotidie, exceptis tamen diebus illegibilibus et tempore silentij pariter excepto, diligenter collectos, Auditoribus suis praelegere et explanare tenetur, ita ut eorundem sacrorum Canonum primam partem distinctiones Centum et unam continentem, intra Annum primum, secundam Causas Triginta sex complectentem intra Annum secundum, tertiam Causae Trigesimae Tertiae Quaestioni Tertiae inclusam de Poenitentia in septem distinctiones et quartam de consecratione in Quinque distinctiones divisas, intra tertium Annum finiat cum effectu. Nihil enim actum esse credimus cum aliquid addendum superest. (l. Cum Sillanianum. in fin C. de His. quib. ut indignis haereditates auferuntur).

STATUTUM XXIV.

De Professore Luborzyciano seu processus Juris.

Cum ex litibus nihil aliud, nisi discordiae. (jux. l. Servus. ibi. sed si aliquid. ff. de Actionib. et Obligation.) oriantur, ideo publice et ex praescripto (l. Properandum. C. de Judic.) interest,

easdem abbreviari, quod facile fiet, si Judices in illis decidendis rectam procedendi formam, quam in Scholis didicerunt, observabunt. Curabit igitur Luborzycianus Professor nunc et pro tempore existens normam in Judicijs observari solitam, et a Janidłovio tum per prius Gregorio Szamutulio olim Doctoribus Facultatis Nostrae Juridicae ac ab alijs praescriptam, in tradendo Processu Juris sequi, eundem Processum praxi Foro utrique tam Spirituali principaliter, quam saeculari Regni Nostri incidenter conformem accomodare, materias in illo tractari solitas, ubi opus fuerit ampliationibus augere, limitationibus restringere, hora octava matudina quotidie exceptis diebus illegibilibus et tempore silentii excepto, diligenter legere, totumque Processum intra biennium, alias primae Instantiae intra Annum, coram Judice Delegato, in secunda et tertia Instantijs intra secundum annum finire, quinimo si quid temporis supererit, ad finem Commutationis aliquam Tractationem, vel de Processu Tribunalis Regni, aut post Curiam Sacrae Regiae Majestatis, sive etiam Granitiali, qui servatur in exdivisione Bonorum immobilium tam per Succamerarios, quam per Judices ex Tribunali Regni aut Sacrae Regiae Majestatis deputatos compendiose superaddere, et praxibus eundem Processum praecipue in prima Instantia et coram Judice Delegato exornare et praxi enim (ut docet Gaill. Lib. 2. Obs. 52, n. 19). vera enimitur interpretatio, ac leges (jux. doctrinam Bald. in c. Ex tenore. de Testib.) tunc sapiunt, cum practicantur. Unde non immerito natum est illud tritum et usu receptum adagium: Leges in schola deglutiuntur, in Palatio digeruntur; quia practica est scientia digestiva, et ubi Theoricus desinit, ibi practicus incipit. (Bald. in Repetit. l. et Emilius. Col. 10. v. Leges in scholis ff. de Minorib).

STATUTUM XXV.

De Professore antiquorum Jurium seu Canonico Cracoviensi.

Licet in jure omnia nova pulchritudine decorata sint, (et jux. glos. Prooem. ff. v. Nova.) omnia nova placeant, antiqua tamen penitus ignoranda non sunt. (§. Testamentum. Instit. Im-

per. in princ. de Testamen.) ideo Jurium antiquorum Professor seu Canonicus Cathedralis Cracoviensis, ut Auditores et antiqua non ignorent jura et in novis exercitium habeant, Rubricas ex Decretalibus Gregorij IX. ordine depromptas, aut etiam (quod satius est) plausibiliores ad placitum sui et Auditorum suorum ex Libris earundem Decretalium selectas ac novis juribus exornatas, habito respectu ejusdem Senij, laboris in ante impensi et quotidianae Ecclesiae Cathedralis visitationis, nisi sit a laboribus dispensatus, per se, vel suum substitutum Professorem ab Universitate juxta antiqua Statuta Universitatis salariandum, semel tantum in Septimana, hora sexta matutina, aut tertia pomeridiana, vel alia opportuniori, modo ordinariam Lectionem non impediat, praeleget suamque Lectionem seu rubricam ex Libris Quinque Decretalium (ut praemissum est deprómptam in decursu unius Commutationis, aut ad maximum duarum finire cum effectu curabit et erit adstrictus. Finis enim est nobilior omnibus, quae sunt ad finem. (arg. l. Et si non sunt. §. Infecti. et §. Perveniamus. ff. de auro et Argen. legat.)

STATUTUM XXVI.

De non involando in materiam alterius Lectionis.

Quia paria sunt non incipere vel caepta non perficere. (arg. l. fin. §. penult. C. de Codicill.) ideo ut quilibet Professor Lectionem suam in tempore Statutis superioribus praescripto finiat, non solum brevitati juxta praemissa studere tenetur, sed etiam in materiam alterius Lectionis involare non debet, alias non esset sine culpa juxta tritissimam Utriusque Juris Regulam. Non est sine culpa, qui rei, quae ad eum non pertinet se immiscet. (c. Non est. de Reg. Jur. in 6. et l. Culpa est ff. eod. tit).

STATUTUM XXVII.

De Commutatione Lectionum inter Professores facienda.

Quam sit proficua et docentibus et studentibus in omni jure exercitatio, ipsa efficax rerum magistra experientia manifestat.

(c. Quam sit. de Elect. in 6.) Cupientes itaque ut non solum studentes, sed etiam docentes universi juris habeant notitiam, statuimus quatenus nunc et in futurum licitum sit Professoribus retento Beneficio, cui annexa est aliqua Professio et fructibus ex illo provenientibus retentis, solam Lectionem et ejus traditionem [cum Beneficium sit cum Canonica institutione adeoque incommutabile, sed perpetuum et non ad tempus (c. un. junct. gloss. v. Perpetui. de Capell. Momonach.) et ex mutatione Rectorum Beneficij magnum Ecclesia (jux. Decis. Rot. 24. n. 1. ante fin. de Praeben. in nov.) reciperet detrimentum] inter se commutare idque non obstantibus statutis superius de unaquaque Professione ac ei annexa Lectione descriptis. Jura enim et statuta, nesessitate, vel utilitate exigente, interdum variare licet. (c. Non debet. de Consangvinit. et affinit.)

STATUTUM XXVIII.

De Professore substituendo vel non.

Quamvis Doctor, vel alius quivis Professor vicaria opera uti, et per substitutum legere non possit. (arg. gloss. l. 1. v. Usurpantes. C. de Mancip. et Bart. in l. Nemo est, qui nesciat n. 5. ff. de duob. reis.) cum ad munus suum debite peragendum industria ejus electa esse censeatur. (c. fin. §. Is autem. de Offic. Delegat. et Modit. Dubit. 10. §. Prudentum responsa.) tamen eundem inhaerendo Consvetudini non solum in Nostra Universitate, sed etiam in alijs Universitatibus et Scholis receptae ac sumpto Argumento (ex c. Si pro debilitate de Offic. Delegat.) ob debilitatem virium, veram infirmitatem, vel aliam causam propriam, aut Universitatis sive cujuspiam insignis viri, non tamen ad longum tempus, Doctorem et Professorem sufficientis eruditionis, bonae apud omnes commendationis et aestimationis posse habere substitutum decernit. (Jason in l. 1. n. 79. ff. de Offic. ejus, cui mandat. est jurisdict.) quemadmodum et illum, qui per viginti annos continuos in ante legerit. (Idem Jason. in d. l. 1. n. 1. ff. e. t.) Qui enim per alium facit per se facere videtur. (c. Qui facit per alium. de Reg. Jur. in 6. et l. Quod jussu ff. e. t.)

STATUTUM XXIX.

De Salario Professorum ob aliquod impedimentum non legentium.

Quemadmodum advocati, si per eos non steterit quominus causam agant, honoraria a suis principalibus accepta reddere non debent. (l. Qui operas ff. Locati et Conducti) ita Professoribus eisdem per jura (a Tolossan. in Syntagmat. Jur. univers. Lib. 3. Cap. 8 et Christophor. Besold. Dissert. Cap. 9. pagell. mihi 103.) allegata, aequiparatis ob grassantem pestem, vel aliquod aliud legitimum impedimentum non legentibus propter identitatem rationis totum salarium debetur. (Dec. et Natta, quos citat Gaill. Lib. 1. Obs. 44. n. 13.) Paritas namque rationis, paritatem juris inducit. (l. Illud. ff. Ad l. Aquil.)

STATUTUM XXX.

De Interstitijs laborantium Professorum et diebus illegibilibus.

Quandoquidem tempore egemus, ut aliquid maturius agamus. (can. Ponderet. dist. 50.) ideo ut in hac nostra Facultate Juridica Doctores et Professores habent tempus ad maturius Lectiones Juridicas colligendas, quae ad sui collectionem multo tempore et labore indigent, more aliarum Facultatum Universitatis Nostrae et signanter Theologicae interstitia in suis laboribus juridicis sequentia observabunt. Et quidem Commutatione aestiva prius Doctores, ac post illos statim professores immediate post Festum Sancti Stanislai Episcopi et Martyris in Majo suas Lectiones inhoabunt, et easdem semper, exceptis diebus Feriatis ad populum, Festo S. Ivonis Confess. 19. Maij, Vacationibus a Festo S. Margarethae Virg. exclusive inchoandis et in Festo S. Bartholomaei Apostol. inclusive terminandis, tum Festo S. Augustini Episcop. et Ecclesiae Doctoris die 28 August. inciden. ad Festum Translationis ejusdem S. Stanislai Episcopi et Martyris praelegent: Commutatione vero Hyemali easdem Lectiones post Festum Sanctorum Omnium reasumptas exceptis itidem Feriis solennibus,

seu Festis ad populum, tum Festis Praesentationis B. V. Mariae die 21. Novembris, Nativitatis Christi Domini a pervigilio S. Thomae Apost. inhoan. et in Festo SS. Trium Regum terminan. SS. Fabiani et Sebastiani die 20. Conversionis S. Pauli die 25. S. Joannis Chrysostomi die 27. Januar. S. Thomae Aquinatis die 7. S. Gregorij die 12 Martij incidentibus, ad Dominicam Passionis continuabunt, et easdem juxta praescriptum uniuscujusque Lectionis finient, ut perfecti operum suorum dicantur et sint re ipsa Authores. Perfecta enim censeri non possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. (can. nihil. 7. 9. 1.)

STATUTUM XXXI.

De Vestitu Doctorum et Professorum legentium.

Ut quilibet secundum ordinem et dignitatem vestiri tenetur. (l. Sed et si quid. §. Sufficienter ff. de Usufruct. et quemadm. quis utatur.) ita Doctor a Professore et Professor a Doctore habitu seu vestitu Academico tam in tradenda Lectione quam in aliis actibus Facultatis vel Universitatis distingvi debet. Statuimus igitur et observari praecipimus, quatenus Doctor pro tradenda Lectione, aut Toga aut Mateleto (in quo etiam extra functionem Doctoralem incedere solet) indutus, Cathedram ascendat Doctoralem, sed in Actibus Promotionum extraneorum ad gradum Doctoratus in Utroque Jure et praecipue publicarum, sive promoveat Doctorandum sive non, ac sive sit in Toga, sive in Manteleto epomidatus sit, prout et Professor Lectionem Juridicam tradens vel Actum Facultatis suae aut Universitatis adornatus tabardatus. Chlamis enim militem, purpura Regem, Toga demonstrat Doctorem. (Joan. Cirier. de Primogen. 9. 2. n. 21.)

STATUTUM XXXII.

De Extraneis ad gradum Doctoratus promoveri volentibus.

Quia Doctoratus est honor et dignitas (c. Quanto. v. Dignitatem assumunt. de Magistr.) ad dignitatem vero (jux. Clemen I. de aetat. et qualit. praeficien.) qualitates requiruntur et ad honorem gradatim ex dispositione (Ult. gradatim ff. de Mune-

rib. et honor. procedendum est: idcirco statuitur, ut quilibet honoris Doctoratus in Utroque Jure Insignia capessere intendens, sit scientia praeclarus, moribus gravis, aetate maturus, vel illam prudentia suppleat, Parentibus legitimis ortus, vel specialiter (jux. Moditium ad §. Prudentum responsa. dubit. 1. n. 14.) dispensatus ac nulla juris vel facti infamia notatus, aut censuris Ecclesiasticis sub hoc tempus innodatus atque in Album Universitatis ante institutionem petitionis suae in ordine ad praesentationem faciendam inscriptus et immatriculatus. Qui enim Privilegijs et immunitatibus Universitatis frui et gaudere exambit, ab immatriculatione, quae est clavis et janua ad archivum earundem inchoare tenetur. (Math. Stephan. de Academ. Cap. 5. n. 18. et seqq.) Postquam quidem immatriculationem Doctores Facultatis ac imprimis Decanum pro tempore existentem adeat, mentem suam eidem aperiat, unum ex Professoribus Juris actu legentibus et Collegium inhabitantibus, qui illum Doctoribus Facultatis per Decanum congregandis praesentet, et ad obtinendam in Utroque Jure Lauream Doctoralem sit prodromus, sibi dari et assignari, locum et horam praesentationi expediend praefigi et constitui petat, ac ex parte Decani obtineat. Justa quippe petentibus nihil est denegandum (l. Si dominus. ff. de His qui sunt sui, vel alieni juris.)

STATUTUM XXXIII.

De praesentatione Doctorandi et ejus Tentamine.

Sicut sine via pervenit nullus, quo tendit (can. Charitas. 5. dist. 2. de Poenit.) ita sine manuductore et prodromo non ambulare possumus sed errare. Ne igitur ad Lauream in Utroque Jure capessendam tendenti Candidato errare vel cespitare contingat, Professor Utriusque Juris per Decanum Facultatis assignatus, illi prodromum agat, in omnibus eundem informet, Doctoribus per Decanum Facultatis congregatis verbis praeconceptis praesentet, ipsum ad Tentamen postea ad examen, ac demum post obtentum in Utroque Jure Baccalaureatum et Licentiaturam, ad ipsam Lauream Doctoralem admitti et promoveri petat. Cujus petitioni Doctores adminimum tres tam pro tentamine, quam pro examine necessario praerequisiti per Decanum (ut praemis-

sum est) congregati, ore ejusdem Decani ad praesentationem Professoris praesentantis respondentes faciles se praebebunt, Praesentatumque ad Tentamen admittent ac illud, incontinenti rigorosum expedient, pro futuroque examine puncta ex utroque Jure Canonico nimirum et Civili Praesentato per Decanum Facultatis dabunt et decisioni eorundem punctorum ac examini tempus justum praefigent et assignabunt. Tempori enim serviendum est (can. Si enim §. Liberi. dist. 2. de Poeniten.) quia tempus omnia ferre consvevit. (Authen. in Prooem. Tit. de Restitut. §. 1.)

Formula

Decisionis et recitationis punctorum memoriae mandanda ab ijs qui in Utroque Jure Laurea Doctoratus in hac Facultate Juridica Almae Universitatis Cracoviensis Studij generalis decorari desiderant.

Laureandus audito Decani Facultatis jussu super decisione et recitatione punctorum facien. assurget factaque inclinatione Capitis in reverentiam Doctoribus Sedentibus Cruce Sancta se muniet et sic ordietur. Constitutus in praesentia Perillustrium Dominationum vestrarum, sequendo normam in decidendis punctis a ICtis praescriptam, puncta mihi ad decidendum pro expediendo examine commissa pace Vestra recito quorum 1mum est c. n. de n. 2dum l. n. de n. n.

Exordior itaque decisionem meam a puncto digniori; quia ex jure Canonico desumpto: Sicut enim Sol dicitur luminare majus, Luna vero luminare minus, ita in Ecclesia militante Jus Canonicum habetur adinstar majoris luminaris, Civile adinstar Luminaris minoris.

Cum autem omnis canon et omne capitulum intelligi debeat secundum suam Rubricam sub qua positum est, ut habet (glos. c. fin. de Locat et Conduct.) c. meum positum est sub Rubrica in Decretalibus Gregorij IX. Lib. n. Tit. n. de n.

Sed ut praescripto distinctionum 15. 23. et 24. satisfiat expedienda est praeterea Continuatio Rubricarum ac proinde continuationem Rubricae c. mei cum praecedenti Rubrica seu Titulo depromo ex mente Doctorum talem: Postquam actum est superiori Rubrica de n. etc. ideo poni debuit Rubrica de n.

Facta itaque continuatione Rubricarum inter se connexarum descendo ad Quaesita et quaero 1mo Quid sit etc. et respondeo etc. Quaero 2do etc. Respondeo etc. etc.

Post quaesita et responsiones venio ad c. mei divisionem, quod dividitur sic. etc. vel quod ob sui brevitatem non dividitur, alias qui vellet dividere illud, laccraret potius quam divideret jux. Sententiam Bald. in l. Petens. C. de Pact.

Sed quia ex facto jus oritur (c. penult. de Desponsat. Impuber.) ideo facti Speciem seu casum figuro talem. Quidam etc. hic casns formandus etc. R. negat. v. affirm.

Quia vero omnis lex debet esse rationabilis c. Si quando. de rescript. ratio. c. mei haec est etc. Verum quia facti Species, ut docet (abb. in c. Per tuas. de Arbitr.) debet congruere literae: ideo ut hoc, quod dixi evidentius pateat, lego textum c. mei. (hic textus legendus).

Quoniam autem omnis Juris decisio debeat esse de casu dubitabili. (c. cum. in jure peritus. de Offic. Delegat.) posset in contrarium opponi. Hic opposita et responsiones ad illa ponendae.

Et quoniam quae notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur, videntur neglecta (c. a multis.) de aetat. et qualit. praeficien. Noto 1mo. 2do. 3tio. etc.

Expeditis Notabilibus, descendo ad apparatum glossarum c. mei, quarum 1ma v. N. ubi dicitur etc. 2da sub v. N. nbi etc. etc.

Absoluto primo puncto decisionis Quaestionis meae descendo ad alterum sub l. n. de N. positum.

Et quoniam quaelibet lex debet intelligi secundum Rubricam sub qua posita est (l. Imperator. ff. de in diem addict.) Rubrica l. meae posita est in Libr. N. Tit. N. ff. v. C. de N.

Cum autem ante omnia Jurisperito continuatio Titulorum seu Rubricarum facienda sit (l. 2. ff. de Stat. homin.) Rubrica l. meae cum praecedenti connexionem seu continuationem hanc habet: Quia Titulo praecedenti actum fuit de n. titulo l. meae sequebatur agendum d. n.

Expedita Rubricae meae continuatione venio secundum dicta Azonis ad Quaesita et Quaero 1mo. Quaero 2do etc.

His praemissis lego l. meam (Hic legenda lex) qua perlecta cum ex se sit clara, eandem non divido sed juxta decisionem prioris puncti casum pono: Utrum etc. et respondeo per l. meam Affe vel negative.

Sed quoniam secundum Jasonem (in l. Quod dictum ff. de Pact.) ratio est anima legis. Ratio l. meae est haec etc.

Quia vero quae notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur videntur neglecta (l. Item apud. §. ait Praetor ff. de Injur.) noto 1mo. 2do. 3tio etc.

Expeditis notabilibus venio ad apparatum glossarum quarum 1ma sub v. N. 2da sub v. N. etc.

Notabilibus et glossis expeditis reliquum est ut me vestro rigoroso, benigno tamen, ut spero subijciam examini. Caetera veto Perillustribus Dominationibus Vestris de me judicanda relinquens meque eisdem humiliter devoteque committens.

STATUTUM XXXIV.

De Decisione punctorum Examine, et Examinati Bacalaurei in Utroque Jure renuntiatione.

Quia Laurea Doctoratus sine praevio solenni examine. (jux. Ricc. in Pract. aur. et quotid. resol. 136. in princ. et resol. 463. Constit. 60. Pij V. Quamvis §. 2. et 3. 1. Jun. 1568. et praxim in Universitatibus generalium studiorum) nemo insigniri potest et debet: ideo statuitur, ut promovendus in Doctorem Utriusque Juris, puncta per Decanum Facultatis post expeditum Tentamen sibi data et ad decidendum commissa in termino ex praefixione ejusdem Decani et Doctorum adveniente, juxta Formulam superius immediate descriptam, prompte memoriter et magistraliter. Rubricas continuando, textus explicando, notabilia colligendo, ampliando, limitando, glossas afferendo, et interpretando, decidat, ad quaesita et argumenta pro et contra a Doctoribus Facultatis proposita respondeat, atque per decisionem ejusmodi punctorum et examen, sententia Doctorum, in absentia Doctorandi, tunc in loco deliberationi dato existentis per Decanum a Doctoribus exquisita, idoneus adinventus per eundem Decanum

Baccalaureus in Utroque Jure renuntietur et cum testimonio per Professorem Praesentantem de expedito examine exhibendo ad Procancellarium Universitatis, si Facultas Juridica suum seorsivum Procancellarium non habeat, sicut antea habebat, pro obtinenda licentiatura remittatur, hisque gradibus et non subito ad honorem Doctoratus ascendat. Casum enim appetit, qui ad summi loci fastigia postpositis gradibus per abrupta quaerit ascensum. (can. fin. dist. 48).

STATUTUM XXXV.

De Expensis per Promovendum praestandis.

Licet secundum Mynsinger (in §. Responsa prudentum. n. 5. Instit. Imperat. de Jur. Nat. Gent. et Civil.) absurdum sit et illicitum nummis in Universitatibus Doctoratum comparari et obtinere, nihilominus gradus dignitatis Doctoreae absque expensis haberi non potest. Quare quilibet Doctorandus, antequam in Utroque Jure, post expeditam decisionem punctorum et examen peractum Baccalaureus Utriusque Juris renuntiabitur, non jam Tria millia Turonensium argenteorum (jux. dispositionem Clemen. Cum sit. de Magistr.) sed inhaerendo consvetudini antiquae in hac Facultate observatae et in legem tractae, non derogando quidpiam uniuscujusque liberalitati, Trigintaquinque aureos Hungaricales, ad manus Professoris, qui eum praesentavit, reponet; ex quibus duo Perillustri Procancellario sive totius Universitatis, sive solius Facultatis Nostrae Juridicae fuerit, a Licentiatura, praesentanti Professori unus, pro punctis ad decidendum datis unus, unus pro Diplomate et tres Promotori semper cedent, residui vero, excepto hoc, quod Decanus pro tempore existens duplicata portione gaudebit inter Doctores Facultatis in vim laboris, quem in Tentamine et Examine subierunt aequaliter dividentur. Justum namque est, ut illi consequantur stipendium, qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium. (can. Charitatem 12, 9. 2. in fin.)

STATUTUM XXXVI.

De Licentiatura Promovendi ad Doctoratum.

Cum post obtentam Licentiaturam modoprimum summam in Republica Literaria dignitatem Doctoratus petere et eam (jux. Gregor. Tholosan. de Arte jur. Cap 34. n. 18. pag. 556.) tunc consequi liceat quando Doctores et Doctorandus voluerit. Proinde decernitur quatenus Professor, qui Doctorandum praesentavit, cum eo in deffectu Procancellarii Facultatis, Cancellarium Universitatis adeat, eundem de examine per Licentiandum peracto, tum de idoneitate in illo per Doctores Facultatis reperta et de ejus in Baccalaureum Juris renuntiatione certificet, ac simul ab eo petat eundem Baccalaureum, Licentiatum in Utroque Jure creari, seu potius Promotori per Doctores Facultatis eligendo; ut praefatum Baccalaureum post obtentam licentiaturam ad gradum Doctoratus captato tempore opportuno promovere possit et valeat, facultatem dari et concedi postulet, praevia repositione duorum Aureorum Hungaricalium ipsi per Decanum Facultatis consignatorum et transmissorum. Qui Procancellarius petitioni justae et rationi consonae annuendo ad Licentiaturam descendet eamque sub hac vel simili verborum forma expediet: „Authoritate legum et privilegiorum a Summis Pontificibus Invictissimis Poloniarum Regibus, Serenissima Republica Polona Universitati Nostrae gratiose concessorum ac per Sanctam Sedem Apostolicam approbatorum Authoritate Eminentissimi Cardinalis in Lipe Lipski Episcopi Cracoviensis Ducis Severiae. Universitatis Nostrae Studii Generalis Cancellarii longe faventissimi et mea qua interim fungor delegata ego te Licentiatum in utroque Jure creo, creatum clara voce renuntio dans tibi facultatem ipsam Lauream Doctoralem quocunque tempore opportuno petendi et obtinendi idque in Nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen“.

STATUTUM XXXVII.

De Promotione Doctorandi.

Quandoquidem illa tantum perfecta censeri possunt, quae ordine perfectionis complentur; (can. Nihil. 7. 9. 1.) ideo in

Utroque Jure Licentiatus ut actum suae promotionis perficiat dicaturque perfectus Doctor, post obtentam Licentiaturam Tabarda ornatus ad Lectorium CC. DD. ICtorum die et hora promotioni designatis praeeunte suo Promotore descendere ac in sella ad hoc parata locatus, post praemissum a Promotore sermonem, petitionem brevem insignium Doctoralium instituere et Professionem Fidei (juxta praescriptum Concilii Triden. ses. 25. Cap. 2. de Reform. et Const. Pij IV. Injunctum Idib. Novemb. 1564) facere tenetur. Tandem a Promotore invitatus. Doctoratus Insignia recepturus Cathedram Doctoralem ascendit fitque suorum compos votorum. Traditur nempe Ipsi Cathedrae Doctoralis possessio, Biretum capiti ejus in signum splendoris et Coronae imponitur, Liber apertus et mox clausus porrigitur, Annulo Facultati desponsatur, osculo eidem Facultati adoptatur ac tandem Doctor in Utroque Jure creatur juxta inferius ad finem Statutorum praescriptam formam semper observandam. Forma enim dat esse rei (l. Julianus. §. Si quis rem ff. Ad exhibendum), quae si non servetur, aut deficiat; nullus est actus. (c. Cum dilecta. et ibi glossa v. Irritum de Rescript.)

STATUTUM XXXVIII.

De Juramento per creatum Doctorem praestando.

Vinculo naturalis obligationis adstricti, illis debemus esse obnoxii, a quibus aliquod recepimus beneficium (c. Cum in Officijs de Testamen.) ideo et Doctor in Utroque Jure noviter creatus, ut ex recepta in Universitate Laurea Doctorali novam contrahat obligationem, aequum et justum est. Antequam igitur ex Cathedra descendet et pro collata sibi Laurea Deo Ter Optimo Maximo Beatissimae Virgini Mariae Coelorum Incolis et signanter Divinissimo Joanni Cantio Universitatis Patriarchae et Laurearum Academicarum Conservatori gratiosissimo, tum Facultati atque Hospitibus pro praesentia actui praestita gratias aget, super his duobus punctis: (quod hunc gradum in alia Universitate non reasumet et quod et quemcunque statum perveniet, bonum Universitatis pro posse promovebit,) interrogante Bedello vel alio

quocunque in defectu Bedelli clara voce jurabit et suo juramento tanquam non illicito stare et illud semper in recenti memoria servare studebit. Non est enim tutum quemlibet contra juramentum suum venire, nisi tale sit, quod servatum vergat in interitum salutis aeternae. (c. Si vero de Jurejurand.).

STATUTUM XXXIX.

De Diplomate seu Literis Testimonialibus promoto Doctori dandis.

Quia is, qui Doctoris nomen et insignia falso usurpat paena arbitraria, qui vero ad Actus Doctorales se ingerit, paena falsi (secundum Bennium part. 2. Cap. 52 et Ricc. Decis. Curiae Archiep. Metrop. Part 3. decis. 330.) puniendus est, ac suum Doctoratum per Diploma authenticum vel alias legitimas probationes (jux. Mascard. Concl. 527. a Besol. in Dissert. Cap. 10. ibi: Probandus citatum.) deducere tenetur: ideo quicunque ad gradum Doctoratus in Utroque Jure, in Facultate Nostra Juridica promotus fuerit, ne a quopiam vexatorie impetatur, promotionis suae publicum Documentum seu Diploma authenticum et in forma probanti cum Sigillo Facultatis et subscriptione Decani pro tempore existentis ac Promotoris si distinctus a Decano fuerit, habere debet, illudque ipsi, Decanus (nisi causa legitima subsit) sine omni tergiversatione extradere tenetur sub forma sequenti amplissima.

Forma Diplomatis.

M. NN. Utriusque Juris Doctor et Professor etc. Facultatis Juridicae in Universitate Cracoviensi Studij Generalis Decanus et in Actu infra descripto Promotor.

Universis et singulis praesens publicum Doctoratus Diploma visuris, lecturis vel audituris salutem in Eo, qui est omnium Nostrum salus. Foecundissima bonarum artium Parens, studiorum omnigenaeque eruditionis indulgentissima altrix, orbis Poloni Stella Polaris, ac totius Septemtrionis Luminare Majus alma Universitas Studij Generalis Cracoviensis, amplissima Summorum Pontificum Urbani V. et Bonifacij IX. conces-

sione ac Serenissimorum Casimiri Magni et Vladislai Jagellonis Regum Poloniae munificentissima liberalitate in Emporium Scientiarum omnium feliciter erecta, eximijs gratijs, indultis ac privilegijs mirifice exornata, omnibus quidem quos innata vis animi secernit populo atque ad sublimem eruditionis arcem per invia et abstrusa literarum egregie urget, sinum propensae indulgentiae pia Mater aperit, venientes liberaliter colligit et complectitur amanter, quos tamen eminentiori doctrinae innocentibusque Musis deditos magis compererit, luculentissima illis benevolae voluntatis suae et ornamentorum impertiri inusu habet testimonia, quetenus publici encomij et gloriae generoso stimulo excitati stadium literati laboris decurrant impensius et ad bravium ingentibus ausibque propositum, virtutum eruditionisque arcto calle enitantur, publico bono et pulcherrimae orbis luci ubicunque locorum magna exempla daturi certissimaque emolumenta facturi. Proinde cum Perillustris NN. ut alijs scientijs, ita juris peritia praeditus, alijsque virtutibus ac eximijs dotibus ornatus, coram Nobis et inclyta Facultate Juridica Perillustrium Clarissimorum et Admodum Reverendorum Utriusque Juris Doctorum et Professorum eandem Facultatem regentium per Illustrem Clarissimum et Adm Rndum M. NN. Utriusque Juris Professorem etc. Praesentatorem suum Die N. anno currenti petitionem suam solennem instituisset, ut in inclyta Facultate Juridica hujus almae Universitatis praemissis de jure et consvetudine praemittendis Doctoralis Laureae in Utroque Jure Insignia consequeretur, Nos de assensu unanimi et voto expresso Perillustrium Clarissimorum et admodum Reverendorum Utriusque Juris Doctorum et Professorum Facultatem Juridicam actu regentium pro praedicto Perillustri NN. primo Tentamen, postea Examen in forma solita aperuimus, eidemque post Tentamen absolutum puncta ex Utroque Jure tam Canonico, quam Civili ad decidendum assignavimus, decidendi diem, horam, locum in Collegio Nostro juridico praefiximus. Quo quidem die et termino adveniente congregatis collegialiter Perillustribus Clarissimis et Admodum Reverendis Utriusque Juris Doctoribus et Professoribus Facultatem Juridicam regentibus, idem Perillustris NN. Utriusque

Juris Candidatus post decisionem et recitationem punctorum rigoroso se submisit examini, punctaque sibi assignata ex Jure quidem Canonico (c. N. de N.) ex Jure autem Civili (l. n. ff. vel C. de N.) intelligenter ac in forma solita Rubricas continuando, textus decidendo, notabilia colligendo, ampliando, limitando, pro et contra arguendo, quaesitis et argumentis Perillustrium Clarissimorum Doctorum et Professorum Facultatem Juridicam Regentium in contrarium propositis praevia distinctione terminorum respondendo ita prompte, ut praemissum est, decidit, absolvit et expedivit, ut in Utroque Jure tam Canonico, quam Civili aeque sufficiens ac idoneus ex unanimi eorundem Perillustrium, Clarissimorum et Admodum Reverendorum Utriusque Juris Doctorum et Professorum ac Examinatorum consensu, suffragio et voto, nemine prorsus contradicente fuerit judicatus et approbatus. Quocirca nos collegialiter congregati Facultatis Juridicae Doctores et Professores eundem Perillustrem NN. post examen praefatum in Dei nomine pronuntiavimus et declaravimus esse idoneum omni ex parte, dignumque amplissimo in Utroque Jure Doctoratus honore decrevimus, ac post Baccallaureatus in Utroque Jure Lauream concessam, eundem pro obtinenda licentia quocunque tempore opportuno Doctoralis in Utroque Jure Laureae ad Perillustrem NN. Procancellarium remisimus. Tandem die et anno infra specificatis in aula amplissimi Collegij Juridici et publica magnorum Hospitum audientia saepe nominato Perillustri NN. Utriusque Juris Licenciato per Perillustrem Clarissimum et admodum Reverendum M. NN. Utriusque Juris Doctorem etc. et in actu moderno Promotorem vel per nosmet ipsos Insignia Doctoratus in Utroque Jure hac forma contulimus et tradidimus, ac recepta ab eo Fidei Catholicae Professione juxta praescriptum Ss. Concil. Triden. et Constit. felic. record. Pij. Papae ejusdem nominis IV. eundem Perillustrem NN. in realem et actualem Cathedrae Juridicae possessionem introduximus, Epomide humeros ejus ornavimus, Biretum pro Corona Capiti ejus imposuimus, tandem Librum clausum et mox apertum eidem obtulimus, demum annulo aureo digitto ejus imposito Sacratissimae Juris Scientiae subarravimus, insuper pacis osculo ad gremium Perillustrium

Clarissimorum Utriusque Juris Doctorum et Professorum cooptavimus. Ad extremum sic decoratum et insignitum Doctorem in Utroque Jure Canonum et Legum palam creavimus et alta voce, pronuntiavimus, declaravimus, Facultati Juridicae aggregavimus, potestatem de Jure respondendi, glossandi, declarandi, Quaestiones determinandi, caeterosque omnes actus Doctorales privatim et publice sine praejudicio tamen Universitatis et Facultatis Nostrae exercendi contulimus, omnibusque praeterea privilegijs, praerogativis, favoribus, indultis, libertatibus, gratijs adinstar Parisiensis et Bononiensis Universitatum, juxta privilegium Legum almae universitatis Nostrae Cracoviensis utendi, fruendi, gaudendi, facultatem dedimus hic et ubique locorum. In quorum omnium et singulorum fidem praesens Doctoratus in Utroque Jure Diploma manu nostra subscripsimus ac sigillo Facultatis Juridicae communiri fecimus. Actum et datt. in Collegio CC. DD. ICtorum Universitatis Cracoviensis Studij Generalis Die n. Mensis n. Anno Domini Millesimo Septingentesimo Quadragesimo Secundo. Praesentibus etc.

STATUTUM XL.

De Professoribus intraneis alibi promotis Facultati incorporari volentibus.

Quia quae rationabiliter definita et statuta sunt, violari et immutari non debent (can. Cum piae. 25. 9. 2.) adeoque et Statutum Universitatis de non quaerendo alibi Doctoratu, cum domi haberi possit inviolabiliter sub poenis ibidem expressis manutenendum: nihilominus si aliquis Professorum in aliqua approbata Universitate Lauream Doctoralem obtinuerit ac ad Universitatem et Facultatem rediens, via laborum et meritorum processerit, alijs Professoribus hic in Facultate legentibus, quo ad locum et primogenituram in Universitate non praejudicando, poterit per Universitatem et Facultatem facta pro Loco inter Doctores Facultatis responsione et alijs juxta Statuta inferius descripta, de more et consvetudine peractis Doctoribus Facultatis aggregari et incorporari. Multa enim fieri prohibentur, quae

si facta fuerint, obtinent firmitatem (c. Ad Apostolicam de Regularib.)

STATUTUM XLI.

De Qualitatibus admittendi ad Doctoratum intranei Professoris.

Cum sit nimis absurdum, ut quis cum vanitate et imperitia ad honorem ascendat peritiae literarum. (Clem. Cum sit nimis. de Magistr.) ideo Statuitur, ut nulli Professorum Utriusque Juris ad gradum Doctoratus in eadem Facultate ascensum habeant, nisi illi qui praescripto (c. l. un. C. de Professorib. qui in Urb. Constantinopol. docen.) in toto satisfecerint: hoc est qui laudabilem in se probis moribus vitam esse monstraverint, qui docendi peritiam, facundiam, dicendi, interpraetandi subtilitatem copiamque disserendi se habere patefecerint et caetu amplissimo judicante digni fuerint aestimati et qui insuper sedula cum diligentia per annos decem continuos, vel aliqua ex causa legitima disruptos (nisi cum aliquibus dispensatum fuerit) pro praemio laboris laurea Doctorali laboraverint. Convenit enim tribui praemia benemerentibus (l. et virtutum C. de Statuis et Imaginibus.)

STATUTUM XLII.

De Praeferibilitate Professorum ad obtinendum Doctoratum concurrentium.

Quoniam jura ad ea se adaptant, quae frequenter quam ad ea, quae raro eveniunt (l. nam ad ea. ff. de Legib. Senat. Consult.) jam vero in Nostra Universitate saepesaepius evenit Professorem primogenitura in Universitate posteriorem, priore primogenitura labores Juridicos citius inchoasse exindeque ad Doctoratum in Facultate obtinendum de praeferibilitate et prioritate loci contentiones et odia perpetua esse vel posse esse: ideo statuitur illum semper praeferibilem esse et locum priorem ad Doctoratum in Facultate obtinendum debere habere etiam primogenitura in Universitate posteriorem, qui qualitates in Statuto immediato praescriptas habuerit, qui actu in Facultate legerit (Andr. de Barullo, et Joan. de Plat. in l. 2. C ut di-

gnit. ordo servetur a Chassan. in Catalog. glor. mund. part. 10. Consid. 26. citat.) quem labor prolixior commendaverit et allijs anteire fecerit. (can. Miramur §. penult. et fin. dist. 61. et Chasan. loc. cit. Consid. 27.) qui Libros composuerit et in Lucem publicam eddiderit. (Lucas de Penna in l. Mulieres C. de Dignitatib. et Chassan. ubi supr. Consid. 28.) qui in jure excellentior fuerit. (gloss. in authen. de Monach. §. Ordinatione. v. Tempus. et Chassan. loc. cit. Consid. 30.) alias in paribus meritis, laboribus et allijs qualitatibus, senio et primogeniturae locum esse. Qui enim prior est tempore, potior est jure. (c. Qui prior. de Reg. Jur. in 6.)

STATUTUM XLIII.

De Tentamine Professoris intranei vel non.

Quamvis literaturae et Scientiae, cum naturaliter hominibus non insunt (Bald. in l. Ex persona. Col. 1. in fin. C. de Probationib. et gloss. in c. Si forte. vel Scientiae de Elect. in 6.) praesumi non posint, adeoque (jux. d. gloss. v. Scientiae) per Tentamen seu Examen, probari debent. Quia tamen hocce Tentamen seu privatum Examen multis in locis remitti testatur. (Besold. in suis Dissert. Cap. 8. pagell. 88. ibi. Et addit.) ac Professores Utriusque Juris ante Baccalaureatum ingrediendo Collegium, illud subire et publicam disputationem absolvere tenentur sicque se habiles demonstrant, et alios docendo magis ac magis in jure proficiunt, seque ad docendum ulterius magis idoneos reddunt, ideo statuitur praefatum Tentamen seu Examen privatum cum Professore actu legente ex rationibus allatis ommitti posse et loco ejus publicam Disputationem ex Utroque Jure expositam Vesperiae dictam sufficere ac in illa Tentamen, quod est quid minus contineri. Plus enim semper in se continet quod est minus (c. Plus semper. de Reg. Jur. in 6. et l. in eo ff. e. t.)

STATUTUM XLIV.

De Vesperijs in ordine ad Licentiaturam obtinendam.

Quoniam consvetudo et ratio quae consvetudinem svasit, tenenda est, (can. Consvetudo. dist 12.) jam vero Vesperiae seu

publica Disputatio a vesperis peragi solita praxi et consvetudine Superiorum Facultatum Universitatis Nostrae Theologiae scilicet et Juridicae, ut melius Professor ad gradum Doctoratus promoveri intendens probetur, sunt inductae: ideo statuitur, quatenus hujusmodi Vesperiae (nisi ex rationabili causa aliter toti Universitati videbitur) nunquam ommitantur, sed semper pro illis ex Utroque Jure Questio deprompta publicae disputationi exponatur, ac pro illa oppugnanda ad minimum tribus diebus ante actum pisputationis Doctores Facultatis invitentur. Post quam quidem disputationem expeditam Procancellarius in illa praesens ad Licentiaturam descendet dabitque facultatem Professori ipsam Lauream Doctoralem petendi et captato tempore opportuno obtinendi. Quod enim juris et aequalitatis ratio svadet, illud non est negandum, sed unicuique tribuendum DD. in §. Juris praecepta Instit. Imper. de Just et Jure.

STATUTUM XLV.

De Promotione Professoris utriusque Juris ad Doctorandum.

Quandoquidem Doctor jam est in gradu docendi, Licentiatus vero solum in gradu Doctoratum assequendi. (Roman. Consil. 333. n. 7. ibi. Quo ad primum.) aut secundum (Jason. ad l. Quamvis n. 3. de Inoffic. testamen.) Licentiatum ad actum, non esse in actu: ideo Licentiatus Professor ut sit in gradu docendi et in actu Doctor, post obtentam in Utroque Jure Licenciaturam curare debet Doctorari. Quod ut ipsi ad vota et desideria succedat, adibit officiose Decanum Facultatis ab illoque Convocationem Doctorum Facultatis fieri petet; in qua comparens intentionem suam aperiet Promotorem eligi, et tempus Promotioni suae peaefigi postulabit, ac cum auxilio Dei et Speciali Doctorum gratia, nisi rationabilis causa interveniat, obtinebit. Quare ad Lauream Doctoralem in Utroque Jure sese praeparando, pro promotione sui futura, sive in Ecclesia Collegiata Sanctorum Omnium Cracoviae, sive in Lectorio CC. DD. ICtorum, peragatur, Oratorem unum ex Professoribus Utriusque Juris aut alium ex gremio

Universitatis pro Oratione, alterum ex Professoribus Juris pro decisione Quaestionis per eum extraditae ac per Decanum Facultatis approbatae et per Magnificum Rectorem pro tempore existentem recognitae in actu ipsius promotionis expedienda, invitabit, ipsique in decisione ejusdem Quaestionis et responsione ad argumenta oppugnantium Doctorum ad hoc ad minimum tribus diebus ante actum promotionis per se invitatorum assistet et eundem in praedicta responsione tanquam sua propria et non Professoris pro decisione invitati juvare omnimode allaborabit ut omnibus patefiat in publico, quod honoris augmentum non ambitione, sed labore unicuique contingit (l. Sancimus C. ad l. Juliam repetundar.)

STATUTUM XLVI.

De Mandato Rectorali pro Promotione extradendo.

Quia quod consvetum est, illud etiam necessarium censetur esse. (c. Ex parte. de Constit.) ac disponente (l. Ex illo. ibi more expleto C. de apell.) expleri et observari debet. Cum itaque circa promotiones in Universitate de more et consvetudine aliqua interveniant, eadem ad Doctoratum promovendus observare tenetur et ad hoc praesenti statuto adstringitur. Debet igitur Promovendus Magnificum Rectorem adire, ab illoque Rectoralis mandati seu convocationis Doctorum, Magistrorum, Professorum Baccalaureorum omnium Facultatum ut suae promotioni indecenti habitu academico assistant, seque ad Ecclesiam Collegiatam Sanctorum Omnium, si ibi Promotio peragetur de more et consvetudine ex Collegio processionaliter deducant et ad illud reducant, extraditionem petere pro consolatione eorundem florenos Polonicales Centum inter Salariatos duntaxat Professores dividendos apud Procuratorem Universitatis reponere, a mandato Magnifico Rectori aureum unum Hungaricalem cum effectu offerre et Doctores ac Professores gremiales pro portione post Promotionem expeditam apponenda invitare aliasque sollennitates de praedicta consvetudine servari solitas observare tenetur. Nihil enim facile ex sollennitatibus mutandum vel ommitendum est. (l. Divus ff. de Restit. in integr.)

STATUTUM XLVII.

De Solennitatibus in ipsa Promotione observandis.

Siquidem ea natura sit solennium et solennitatum ut dividi et seperari nequeant. (l. Cum antiquitas C. de Testamen.) ideo et in Promotione Doctoris Utriusque Juris (ne solennitates a promotione et promotio a solennitatibus dividatur et separetur) haec de consvetudine et praxi non interrupta servari solita, in futurum servanda erunt. Et quidem, sive promotio in Ecclesia Collegiata Sanctorum Omnium Cracoviae, sive in Lectorio CC. DD. ICtorum peragatur, tres Cathedrae propter Promotorem una, altera propter Professorem Quaestionem Juridicam decidentem a dextris et tertia propter oratorem a Sinistris Promotoris exstruentur et ornabuntur atque suam quisque ascendens post collocationem Hospitum et invocationem Spiritus Sancti per antiphon. (Veni Sancte Spiritus cum versu et Collect.) Promotor brevem praemittet Sermonem et Quaestionem Juridicam Professori invitato ad decidendum commitet, qua decisa, et disputatione ex ea peracta, is idem Promotor, iterum breviter interloquetur ac Oratio in laudem Jurisprudentiae per Oratorem similiter invitatum habebitur. Hac finita deñuo Promotor interloquetur ac Doctorando Professionem Fidei faciendam injunget, qui brevi Profasi Doctoratus Insignia petet ac facta statim post Prophasim suam Professione Fidei ad capessenda Doctoratus Insignia per saepefatum Promotorem invitabitur ac eadem ordine sequenti recipiet ad cujuslibet collationem Promotore S. V. S. interloquente.

Ad Collationem Cathedrae.

Orthodoxae Fidei scuto et galea salutis praemunitus conscende hanc sublimen legitimae sapientiae Turrim ex qua mille Clypei pendent, et omnis armatura fortium, Cathedram nempe Doctoralem ut ex illa legum et Canonum contemptores, sacrarum Constitutionum violatores Ecclesiasticarum immunitatum invasores; de sublimo ad ima facilius deprimere et ab alto fortius deturbare queas. Occupa locum supremi in Utroque Jure honoris

eminentissimum, sed quomodo in illo sedere debeas, aurei Doctoris effatum, (in can. Multi Sacerdotes. dist. 40.) relatum Tibi in memoriam revoco: Videte (inquit textus) quomodo sedetis super Cathedram; quia non Cathedra facit Sacerdotem aut Doctorem sed Doctor Cathedram. Qui bene sederit super Cathedram honorem accipit ab illa, qui male sederit injuriam facit Cathedrae. Sede igitur NN. Utriusque Juris Licentiate in hac Doctorum sede, sed tam bene sede, ut ad jura dicenda vocatus, injuriam non facias sedi, Inde enim injuriae nasci non debent, unde jura procedunt (l. Meminerint. C. Unde vi.)

Bireti.

Altiorem purpura decoratus conscendisti locum Illustris Utriusque Juris Licentiate ut in illo meritis et virtutibus ornatus eminentior appareres, eruditarum mentium insigne decus, frontis sudoriferae coronamentum doctis temporibus debitum tibi praesento. Color ejus niger noctium umbris non absimilis, te Doctorem Utriusque Juris monet, ut non prius cum Baldo de jure interrogatus respondeas, antequam noctem unam et alteram enodandis difficultatibus dederis et eandem ad Cleantis Lucernam consumpseris qui ex (l. Pupillus ff. Quae in fraudem Creditor.) didicisti, jura vigilantibus, non dormientibus scripta. Forma ejus superne quadrata, inferne rotunda, indicat, et perfectionem omnium virtutum et Doctorem in jure debere esse quadratum, hoc est stabilem, nec prece nec pretio amore aut odio in partes alterius Colligitantis propensum (can. Episcopus §. si ergo 11. 9. 3.) Hoc igitur Doctoralis honoris Insigne tuo impono Capiti, ut rotunditate et quadratura illius contectus, praecipitantiam, quae (per Clemen. Pastoralis. de senten. et re judicat) noverca justitiae appellatur, in omnibus evites causis, qui nosti, Judicantem oportere cuncta rimari et ordinem rerum plena inquisitione discutere. Can. Judicantem 30. 9. 5.

Libri.

Ne tibi in decidendis praecipue arduis negotiis cespitare aliquando contingat, Liber Magister optimus consulendus, Mutus quidem est: sed bene loqui, bene consulere docet, sed studium,

sed scientia et exercitium Studij sine illo (jux. c. Exijt. §. In alio. de Verbor. Signific. in 6.) convenienter haberi et obtineri non potest. Trado hunc clausum ut exinde Doctoris pectus scias esse eruditionis gazophilatium ad decidendos causus maxime notorios apertissimum. et Praelatos ac Doctores debere Libris semper insistere ne tunc discere quaerant, cum ex officio suo allios docere debeant. (can Qui Ecclesiasticis. §. Hinc. etiam veteres dist 36.) Trado apertum ut discas inter judicandum nudis non debere deferre allegatis, sed quod Patrum decretis, sacrorum canonum statutis ad mentem (c. Ne innitaris de Constit.) sancitum est. Doctor etenim sine lege loquens (ut jam dixi) erubescere debet, multo magis sine ratione, quae est anima legis. (l. cum ratio ff. de Bonis damnator.)

Annuli.

Stetisti jam Mytra et Libro insignitus in novo solo Cathedra Doctorali Illustris Utriusque Juris Licentiate, stetisti in tuae germinationis campo. Ut faecundius in illo germinare possis, Coelum sub figura annuli praesto habes. Gemmam in medio ejus instar solis illustrem cernis, te Doctorem talem exhibere omnibus debes, ut lumen Mundi dici et esse possit. (can. Sacerdotes. dist. 93.) Hoc igitur pretiosissimo arrabone desponso te Inclytae Facultati Juridicae, ut inhaerendo (can. Nostrates. 30. 9. 5.) abhinc nostras dicaris sisque cultor perpetuus Justitiae annulo subarratus.

Osculi pacis.

Pacis tandem Osculum tibi praebeo, ut in pace vivens, Doctor Doctorum Doctorem supremum Christum imiteris, qui veniens in hunc Mundum docuit pacem, dedit pacem, reliquit pacem, (can. Nisi. bella 23. 9. 1.)

Creatio.

Atque jam quod superest ad complementum actus praesentis invocato Dei Omnipotentis Nomine, a quo (jux. gloss. Pro oem. Instit. Imper. v. Jesu Christi.) Bonum initium melius medi-

um et optimis finis sequitur, authoritate Vicariae Dei in terris potestatis, Summi Ecclesiae militantis Pastoris, authoritate legum et privilegiorum a potentissimis et invictissimis Poloniarum Regibus totaque Serenissima Rupublica Polona Nostrae Universitati gratiose concessorum ac per Sanctam Sedem Apostolicam approbatorum Authoritate Facultatis Juridicae et mea qua interim fungor, ego te Utriusque Juris Doctorem creo, creatum clara voce renuntio dans tibi facultatem quoslibet in Jure Authores Classicos, ab Ecclesia Dei receptos et approbatos legendi, de Jure respondendi, glossandi, declarandi, interpretandi, Quaestiones determinandi, disputandi, publice docendi hic et ubique locorum in Nomine Patris et Filij et Spiritus Sancti Amen.

Qui unus solus est verus Deus Aeternus, immensus et incommutabilis, incomprehensibilis, Omnipotens et ineffabilis Pater et Filius et Spiritus Sanctus, Tres quidem Personae, sed una essentia, substantia seu natura simplex omnino. (c. Firmiter de Summ. Trinitat.) Cui sit Laus Honor et Gloria.

C.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

LEGES

et

STATUTA

COLLEGII JURIDICI

Almae Universitatis Cracoviensis,

Post Conflagrationem ejusdem Collegii ex occasione PP. Societatis Jesu, Anno Domini 1719 Die 26 Mensis Julii factam

CONSCRIPTA,

necnon

Unanimi consensu Perillustrium, Reverendissimi, Illustrium, Clarissimorum et Admodum Reverendorum Dominorum Doctorum et Professorum supra memoratum Collegium inhabitantium

RECEPTA

ac

APPROBATA

Anno

qVo ChrIstVs Leges eXpresse statVIt, (1735)

et Ipse eas aDIMpLeVIt.,

(Can. Ideo permittente. §. His ita respondetur. 25. 9. 1.)

Leges et Statuta, quae omnium hominum constringunt vitas, intelligi ab omnibus debent, ut universi praescripto earum manifestius cognito, vel inhibita declinent, vel permissa sectentur. (l. Leges sacratissimae. C. de Legib. et Constit. Princip.)

Prima salus est, rectae fidei regulam custodire et a constitutis Patrum nullatenus deviare. (can. prima salus. 25. 9. 1.)

Contra Patrum Nostrorum saluberrima agimus instituta, si quod ipsi divino statuerunt consulto, intactum, non conservamus. (can. Ideo permittente. 25. 9. 1.)

Ea, quae ab Antecessoribus instituta sunt; nulla desidia negligantur, nulla dissensione violentur, nulla concertatione turbentur. (arg. can. Amputato. can. Cum. piae. et can. Ecclesiasticae. 25. 9. 2.)

Non est tamen reprehensibile, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur, praesertim urgente necessitate, vel evidenti utilitate. (c. Non. debet. de Consangvinit. et Affinit.)

PROPHASIS.

Cunctorum Plasmator Deus, ut totius Mundi machinam miro construxit ordine. (Genes 1.) ita omnia inferiora suo ordine gubernanda praecepit (teste Apostolo 1. Corinth. 14.) Omnia honeste et secundum ordinem fiant in vobis. Ubi enim ordo non est, ibi est confusio (gloss. in Authen. de Haered. et Falcid. §. Inordinatum.) qui si in omni loco, maxime in hac inclyta CC. DD. ICtorum Domo servari debet. Domus enim ICti (si Lucio Crasso apud Ciceronem Lib. 1. de Orator. credimus) totius Civitatis oraculum est, tam divini, quam humani juris doctissimum; in qua omnia ad amussim, omnia ad normam aequitatis, praxis antiquae et laudabilis consvetudinis, quae vim legis habet. (can. Consvetudo. dist. 1.) peragi debent. Quod ut exactius fiat statuta sequentia ab omnibus et singulis Domum hanc inclytam CC. DD. ICtorum nunc et in futurum Inhabitantibus sacrosancte et inviolabiliter servanda sunto.

STATUTUM I.

De lectione Statutorum ante electionem Praepositi.

Quemadmodum leges ab omnibus sciri. (l. 9. C. de Legib.) ita ab omnibus debent observari. (l. 3. C. eod.) Ideo ut fiat utrumque statuimus et districte observari praecipimus, quatenus leges et statuta sequentia, ne quis ab eorum observatione ignorantia excusetur, qualibet die electioni Praepositi Domus inferius destinata, ante ipsam electionem per ultimum Collegii Professorem legantur, ut ex eorum praescripto quilibet sese informet, quomodo et qualiter in hac inclyta Domo se gerere et negotiis ejus prospicere debeat. Leges enim et Statuta dant formam futuris negotiis. (c. 2. et fin. de Constit. et l. 7. C. de Legib.) tuncque instituuntur ac ligare incipiunt, cum promulgantur, firmantur, cum moribus utentium approbantur. (can. In istis. §. Leges. dist. 4.)

STATUTUM II.

De electione Praepositi Domus.

Ut in Apibus unus princeps est, Grues ordine literario seqvuntur unam. (can. in Apibus. 7. 9. 1.) ita in omni bene ordinata communitate, unus, qui ejus curam habeat, debet esse. Proinde statuimus, ut praemissa Sancti Spiritus invocatione, qualibet Commutatione, Aestiva quidem die 19. Aprilis, Hyemali vero 19. Octobris aut his vel harum aliqua feriali die, aut aliquo alio legitimo praedimento impeditis vel impedita, aliis vel alia proximiori die non impedita, Praepositus Domus, extradita ad hoc per anteriorem Praepositum officium Praepositurae terminantem Convocatione, per CC. DD. Collegas actu Collegium inhabitantes et ad Cummunem Collegii Stubam, ad tertium pulsum Campanae in habitu decenti congregatos, idque ex turno, noviter vocato et ad Collegium admisso Professore excepto (qui praeter turnum, ratione ingressus sui ad Collegium, semel praepositare, electionemque sub poena Quinque Marcarum irremissibiliter solvere et pro arbitrio Communitatis convertere, sive ex turno sive ratione ingressus de se factam acceptare debet) ascendendo vel descen-

dendo eligatur ita, ut hoc officium ad singulos, nisi cum aliqvibus praecipue senso vel meritis gravatis dispensare vellet Communitas, devolvatur. Efficacius enim comissa gerimus officia, si Nostra cum Fratribus partimur onera. (c. Mandata. de Praesumpt. et. c. fin. de Offic. Archipresb.).

STATUTUM III.

De electione Consiliariorum Domus.

Experientia ut pote (jux. c. Qvamvis. de Elect. in 6.) rerum Magistra efficacissima docemur, oculos plura videre, qvam oculum. (Vesembec. de Stud. Jur.) et multas manus reddere onus levius, qvam unam. (Frideric. Scot. Cons. 1. n. 297. Tom. 1. Lib. 2). Ideo statuimus et in posterum statutum haberi volumus, ut electo Praeposito domus duo per electionem, unus videlicet ex CC. Doctoribus, alter ex Professoribus habito semper respectu ad turnum et Expraepositum addantur in Convocatione Electionis Praepositi Consiliarii, qvi illum in oneroso officio suis adjuvent consiliis. Facilius namqve peragitur officium, quod duorum fuerit societate comprehensum. (Cassiodor. Lib. 12. variar. form. epist.)

STATUTUM IV.

De munere Praepositurali diligenter obeundo.

Qvoniam omnium Actionum (ut inqvit Patricius Lib. 5. tit. 20. de Regn.) sit Magistra diligentia, ac ea remota, omnia qvasi veterno composita in tenebris jacent et in caligine delitescunt. (Jacob. Aleman. Consult. 8. qvaest. princ. 2. fol. 66.) Ideo hoc statuto Clarissimum Praepositum Collegii pro tempore existentem obligatum haberi volumus ac eundem obligamus, ut pro munere suo quam maximam diligentiam circa vindicandos Census adhibeat, vindicatos alios ad Mensam, alios pro dismembrationibus et aliis necessitatibus juxta obloqventiam pientissimarum Fundationum tum pro solutione salariorum et septimanalium Familiae Domque converti, Domum in omni honestate et decore, Familiam in rigore, conservari eamque de malo corrigi et ad bo-

num (jux. can. Sicut ii. §. Necesse. dist. 47.) etiam per amotionem incitari, Collegium si reparatione aliqva indigeat, de eadem Clarissimum Procuratorem Universitatis ad qvam de jure et antiqva Consvetudine reparatio hujusmodi spectat, aut si Clarissimus Procurator Universitatis in hoc fuerit tardus vel renitens ipsum Magnificum Dominum Rectorem pro tempore existentem tempestive, non expectando majorem deteriorationem rei reparandae avisari, ac ea, qvae ad suum officium ex praxi et antiqva consvetudine spectare dignoscuntur, sine mora, qvae unicuique est nociva. (c. Mora. de Regul. Jur. in 6.) exeqvi curet. Culpae enim horum adscribendum est, qui negligentiores in suo officio fuerint reperti. (l. Divus Marcus. ff. de Offic. Praesid).

STATUTUM V.

De Officio Praepositi usurpando vel non.

Qvamvis vindicatio (ut ex immediato Statuto liqvet) ad Clarissimum Praepositum Domus pro tempore existentem pertineat, et nemo ejus Officium, utpote alienum usurpare debeat. (c. Tua Nos. de Homicid.) tamen si qvis ex Dominis Consiliariis Domus, aut qvivis alius de Collegio Professor, maxime in absentia Domini Praepositi Domus Censum ad Collegium spectantem perceperit et de percepto Qvietationem suo vel nomine Praepositi dederit, officium ejus usurpare non censetur, qvinimo illum, in officio Praepositurali satis oneroso adjuvare videtur; modo dictum Censum totaliter Praeposito qvamprimum venerit, restituat, alias non debet esse sine culpa; qvia hoc casu se immiscuit rei ad se non pertinenti. (c. Non est. de Reg. Juris. in 6 et l. Culpa est. ff. eod. tit.).

STATUTUM VI.

De fideli proventuum Collegii inter Professores dismembratione.

Insistendo doctrinae Gentium Doctoris Pauli (1. Timoth. 5. in can. Qvincunque. 11. 9. 2. relatae:) Dignum esse operarium mercede sua. Statuimus et inviolabiliter observari volumus,

ut unicuique Professori tam praesenti, qvam a Convocatione absenti etiam post cessum vel decessum ejusdem, proventus eundem de Collegio et Professione tempore actualis laboris et residentiae in Collegio concernentes, eidem, aut illi, cui ipse qvomodocunque etiam ultima voluntate sua commiserit, vel commiti voluerit, integri acsi ipse praesens sub tempus dismembrationis fuisset, nisi causa legitima subsit, vel nisi ipsos Collegio vel Professioni cedat, assignentur ac realiter et in effectu per Praepositum vel alium, ad qvem id spectabit sub paena Censibus retentis simili et aliis arbitrariis solvantur. Justum namque est, ut illi conseqvantur stipendium, qvi pro tempore suum commodare reperiuntur obseqvium. (can. Charitatem. 12. 9. 2.).

STATUTUM VII.

De Anniversariis in tempore praescripto celebrandis.

Sicut nulla dies excipitur, qua pro viventibus et pro qvibuslibet necessitatibus Dominus non deprecetur; ita nulla dies (jux. can. penult. de Consecr. dist. 1.) excipi debet, qua pro Animabus fidelium, maxime pro qvibus obligati sumus orare preces Domino in Missarum sollennitatibus non fundantur. Ideo Statuimus et Clarissimum Praepositum Domus pro tempore existentem praesenti Statuo obligamus, ut Anniversaria per Collegium celebrari solita statis et a Fundatoribus praescriptis ac hic ad finem Libri Statutorum connotatis temporibus, etiam in casu non solutionis Census pro aliqvo Anniversario provenientis, de Communi Collegii massa, aut in defectu hujus, suo interim peculio (modo ex Censibus vindicandis speretur refusio) celebrari, pro celebrandis Clarissimos Collegas invitari, absentes vero fideliter, nullo habito personarum respectu, nisi sint in negotio Collegii, Universitatis, aut vera infirmitate detineantur, connotari curet, et eosdem absentes portione pro Anniversarii interessentia debita, inter praesentes et Anniversario interessentes dismembranda, non debere gaudere sciat. Qvi enim onus sponte susceptum supportare recusat, emolumento ex illo provenienti privari debet. (c. Licet et ibi DD. de Vot. et vot. redempt.).

STATUTUM VIII.

De Custodia et Clausura Collegii.

Qvia Domus sua uni cuique debet esse tutissimum receptaculum. (l. Plerique. ff. de In jus vocan.) Ideo statuimus ut Clarissimus Dominus Praepositus pro tempore existens Tertianum serio moneat et negligentem suo modo adigat, qvatenus continuo ne damnum aliqvis Clarissimorum Professorum per ejus negligentiam et divagationem patiatur, ingredientes et egredientes de Collegio observando, invigilet, illud nocte adveniente claudat ita tamen, ut si aliqvem Professorem, etiam in negotio proprio diutius morari contingat, eundem expectare teneatur et sit adstrictus, nihilominus Clarissimus Professor saepius et absque causa rationabili diutius extra Collegium ne moretur, si secus fecerit per Dominum Praepositum primo moneatur, ac demum (maxime si sit aliqva de ipso suspicio) per Officium Domus juxta Statuta inferius descripta puniatur. Honesti enim Viri debent esse in omnibus suis nocte adveniente. (DD. in l. 2. §. Et qvia Magistratibus. ff. de Origin. Juris et colligitur ex l. Hoc edictum. §. Labeo. ff. de Iis, qvi dejecerint vel effugerint.)

STATUTUM IX.

De Rationibus per Clarissimum Expraepositum faciendis.

Qvoniam ex Officio suo et administratione sibi commissa calculum et rationem (per Authen. de Sanctiss. Episcop. §. Oeconomque) cum diligentia bonae fidei conjuncta. (l. Si ita ff. de Manumiss. testamen.) absque omni dolo. (l. Thais. §. stichus, ff. de Fidei Commissar. libertat.) integre aperte et dilucide (d. l. Si ita. et l. Qvi filium. ff. de Manumiss. testamen.) reddere teneatur. Ideo statuimus, ut statim post electionem Praepositi et Consiliariorum ejus, Clarissimus Expraepositus de expensis et perceptis generaliter omnibus sub paena Marcarum Qvinqve faciat calculum et Qvietationem seu clarius subscriptionem suorum Regestrorum a Clarissimo Praesidente Convocationis, seu

illo, cui id per Convocationem Domus committetur, obtineat, liberque pronuntietur. Calculus enim rite et legitime redditus, rationes distrahit. (tot. lit. ff. de Tutel. et rationib. distrahen.) et ab obligatione instar transactionis liberat. (l. Si pure. ff. de Fideicomissar. libertatib. et l. Emptor. §. Lucius. ff. de Pactis.)

STATUTUM X. (VII)

De qvalitate Professoris ad Collegium vocandi.

Cum discere qvisque prius debeat, anteqvam alios doceat. (can. Non negamus. dist. 61). Ideo statuimus nullum ad Collegium vocari debere, nisi illum, qvi in lectura bene exercitatus fuerit Juridicasque lectiones diligenter sub Clarissimis Doctoribus et Professoribus Utriusque Juris exaudiverit et super hoc fidele veritatis testimonium ab illis habuerit. Absurdum enim foret aliqvem prius velle docere, qvam discere. (can. Si officia. dist. 59.)

STATUTUM XI (VIII)

De Recommendatione Professoris vocandi.

Qvamvis Professorum ad hoc Collegium vocatio ex antiqva consvetudine ad universitatem pertineat, tamen Praepositus Collegii pro tempore existens inhaerendo antiqvae et rationabili consvetudini et Conclusioni per Universitatem Anno Domini 1714to latae et Libro Conclusionum insertae, occurrente vacatione, habito prius cum Clarissimis Dominis Doctoribus et Professoribus actu Collegium inhabitantibus consilio et assensu obtento, vocandum Professorem actu laborantem Domui et Facultati proficuum Universitati praesentet, Universitasque hunc et non alium ad Collegium et Professionem vacantem, vocet ac a violenta subjecti, vel subjectorum impositione sub nullitate ipso facto vocationis abstineat. Qvae enim per vim fiunt carere debent robore firmitatis. (c. Ad audientiam. de Iis, qvae vi metusve causa fiunt.)

STATUTUM XII.

De Examine Professoris vocati.

Sic ut praemissum est vocatus ad Collegium Professor, anteqvam illud ingrediatur et possessionem Cathedrae adeat, debet se, similiter sub nullitate vocationis, subdere examini Clarissimorum Doctorum Collegium actu inhabitantium, ut per illud se idoneum et habilem ad docendum exhibeat. Idoneis enim Magistris non est deneganda licentia docendi, alias hoc ipso denegaretur doctrina ignorantibus. (c. Qvoniam. et ibi gloss. v. Qvi sit idoneus. de Magistr.)

STATUTUM XIII.

De Disputatione vel Principiatura ante Ingressum praemittente.

Ad Collegium vocatus Professor, qvamvis privatim per examen vires qvid valeant; humeri qvid ferre recusent monstraverit; tamen ad Cathedram et Professionem fidei sub paena superioribus immediate Statutis duobus expressa, admitti non debet nisi prius publicam disputationem ex Utroque Jure desumptam et per Clarissimum Dominum pro tunc Facultatis Juridicae Decanum approbatam expediverit, aut hac de speciali favore et consensu Clarissimorum Dominorum Collegarum ad certum tempus ex aliqva causa rationabili dilata se per Principiaturam ad possessionem Cathedrae admitti petierit. Qvi enim honorem Cathedrae asseqvi desiderat, necesse est, ut vires suas, cum hoc, qvod subiturus est onere metiatur. (can. Non est putanda. 1. 9. 1.)

STATUTUM XIV.

De tempore invitationis CC. DD. Doctorum et Pfrum pro actu responsionis et reqvisitis ad invitationem.

Qvandoqvidem laborantibus proficui debeant esse labores, ad qvos alacrius suscipiendos qvoniam spes praemii invitare soleat (Menoch. Cons. 390. n. 43. et Lib. 7. de Praesumption. Prae-

sumpt. fin. n. 1.) ideo CC. DD. Doctores et Professores per Responsurum pro Collegio Professorem triduo ante responsionem pro Disputatione invitentur et unicuique Quaestio Typis expressa officiose ad manus in propria ejus residentia reddatur, ac inhaerendo antiqvae consvetudini unicuique Clarissimo Doctori in vim laboris, qvem in disputando subiturus est, aureus Hungaricalis unus, Professori vero Imperialis unus idque circa invitationem pro Disputatione, jam autem Clarissimo Facultatis Juridicae Decano circa approbationem Qvaestionis duo Aurei Hungaricales sub non admissione ad Responsionem reponantur. Aeqvum enim est laborem cujusque digna remuneratione compensari. (c. Cum secundum. de Praeben. et l. fin. §. Similiter. C. de Alluvionib.).

STATUTUM XV. (XII)

De jucundo ingressu.

Siqvidem Sacris Literis (Proverb. Cap. 15. vers. 13 Cap. 17. vers. 22. et Cap. 25. vers. 20.) Sacris cann. (can. Convivia et. seqq. dist. 44. ac ll. C. de Public. laetit.) animi exhilaratio, cibi et potus sumptio, maxime si sit moderata et causam honestam habeat, non improbetur; ideo Statuto praesenti Clarissimus Professor, propter successum et exitum secundum Responsionis suae pro Collegio, ab appositione portionis in vim jucundi ingressus non arcetur, quinimo penes consvetudinem immemorabilem ac in legem tractam suamque hac in parte alacritatem et generositatem conservatur. (Inqvit enim Gregor. Nazian. de Beatid. fol. 31.) Beatus, cui ob res ad faciendum propositas laetari, placere et exultare licet.

STATUTUM XVI. (XIII)

De admissione Professoris ad Collegium et solutione Ingressus.

Qvoniam ad Cathedram admisso Professori, ea, qvae Cathedram seqvunter negari non debent. Ad concessionem enim unius expresse, videntur tacite concessa illa, sine qvibus conces-

sio expressa esset inutilis. (Alexan. de Imol. in Summario l. 2. ff. de Jurisdict. omn. Judicum.) Ideo statuimus ut Professor per Convocationem Domus ad hoc institutam, petitione prius competenti facta, ad vocem activam et passivam Habitationem, participationem de Mensa, dismembrationes et alias qvascunque obventiones ac proventus Collegas Juridicos concernentes, repositis prius sub paena in statuto 11. expressa ad manus Praepositi pro tempore existentis ratione Ingressus florennis Polonicalibus Trecentis inter Collegas Actuales, non computato Ingrediente dismembrandis, admittatur. Qvi enim ex participatione de proventibus Collegii sperat commodum, aeqvum est, ut per solutionem Ingressus patiatur incommodum. (jux. Reg. Qvi. sentit. de Reg. Juris. in 6).

STATUTUM XVII.

De Juramento per Ingredientem Professorem praestando.

Justitiae et rationis ordo suadet, ut qvi sua a successoribus desiderat servari, proculdubio decessorum suorum Statuta custodire et observare tenetur. (can. Justitiae. 25. 9. 1.) Ideo Clarissimus Professor Collegium hocce ingrediens, anteqvam ad illud et ejus Privilegia ac emolumenta admittatur, super Statutis Collegii omnibus et Singulis servandis, secretis non revelandis et bono Collegii promovendo, stipulatam manum, qvae vim juramenti habet, Clarissimo Domino Collegae pro tunc Convocationi praesidenti, sub paena non admissionis ad Collegium, dare debet. Id enim qvod contra bonos mores non injungitur, pro eorum inter qvos vivitur, societate servandum est. (can. Illa autem. dist. 12).

STATUTUM XVIII.

De Seniore ad Contubernium Jurisperitorum vocando.

Qvandoqvidem Privilegio Reverendissimi olim Joannis Konarski, Episcopi Cracoviensis Die 1ma Mensis Junii Ao 1519no et Statuto Universitatis Rectoratu Magnifici Domini M. Joannis

de Pilca Die 24. Mensis Augusti 1491. formato praescriptum sit, ut Senior Bursae Juristarum inter alios cum locus vacat in Collegio, prior ad vacandum debeat esse; ideo Statuimus et Perillustrem ac Reverendissimum Dominum ex Collegio Nostro Juridico Canonicum, uti et tanqvam dictae Bursae Provisorem natum hoc Statuto obligatum haberi conamur, qvemadmodum obligamus, qvatenus vacante Senioratus praefatae Bursae Professione, Virum talem per universitatem eligendum proponat, qvi in Utroque Jure per exauditas Lectiones exercitatus fuerit et examen post vocationem sui ad Bursam seu Contubernium, coram Clarissimis Doctoribus Collegium Juridicum inhabitantibus ante Principiaturam more Collegarum vocatorum, sub nullitate suae ad Contubernium vocationis, subire sit adstrictus. Qvae enim ad perpetuam utilitatem instituta sunt, nulla debent immutatione variari. (can. qvae ad perpetuam. 25. 9. 1).

STATUTUM XIX.

vide XVI, p. XV.

De tempore lectionis D. Senioris Bursae Jurisperitorum et non usurpatione eorum qvae spectant ad formales Collegas Juridicos.

Qvanqvam Senior Contubernii Jurisperitorum gratia praelegendae Lectionis Regularum Juris diebus Sabbativis Pervigiliorum ac silentii tempore ad Cathedram Clarissimorum Professorum Juris secundum antiqvam Consvetudinem admittatur, et a Professione ad qvam vocatus est, Professor Utriusque Juris intituletur; tamen ad Actus Collegas actuales Juridicos concernentes, utpote praesentationes Doctorandorum, Convocationes Domus et his similia formalibus Collegis praejudicium qvodcunqve et qvomodocunqve inferentia (nisi id de consensu omnium fiat) se ingerere non debet idqve more Antecedaneorum suorum Seniorum. In jus enim ipsorum sucessit, jure illorum uti debet. (l. Qvi in jus. ff. de Regul. Juris.)

STATUTUM XX.

De Optione Habitationum et Celariorum.

Qvoniam senium et prioritas in omnibus attendi et ab omnibus observari debeat; ideo etiam in optione Habitationum et Celariorum hujus inclytae Domus more et praxi aliarum Communitatum eandem prioritatem observandam esse statuimus et decernimus Habitationemque vel Celarium qvomodocunque vacantem vel vacans priori ad Collegium vocatione Professori, nisi ipse noluerit et priori sua Habitatione (qvam unicam tantum habere et possidere debet) contentusque fuerit, conferendam vel conferendum esse censemus. Valde enim iniqvum et absurdum est, si novi antiqvis minus meriti emeritis praeferuntur. (can. Statuimus. dist. 61. et can. fin. ac ibi gloss. v. Praeferre. dist. 75.)

STATUTUM XXI.

De immissione Professoris in possessionem Habitationis.

Cum traditio rei, tribuat possessionem ejusdem (c. Ex literis. de consvetud.) ideo Professor accepta in Convocatione Domus Habitatione se ad ejus possessionem et omnium ad eam spectantium per Officium Domus, vel si sit impeditum saltim per traditionem Clavium ad Habitationem acceptam spectantium, immitti petat. Clavibus enim traditis videtur tradi possessio eorum, qvae sub Clavibus continentur. (l. Clavibus. ff. de Contrahen. emption.)

STATUTUM XXII.

De conservatione et reparatione Habitationum.

Qvandoqvidem Habitatione ad habitandum alicui commissa et ea, qvae in illa sunt (per tex. l. Si ita. §. Domo. ff. de Fundo instruct.) committi videntur; ideo Clarissimo Professori Habitatione per Convocationem Domus collata, et omnis supellex ad Habitationem spectans collata censetur, qvam Habitationem cum supellectili per Praepositum Domus regestrata et omnibus attinen-

tiis ac pertinenttis ad eandem spectantibus in suo statu Clarissimus Professor conservare studeat; imo cum suam Domum (per l. Domum suam. ff. de Regul. Jur.) unicuiqve reficere, modo non officiat alteri, liceat, eandem pro arbitrio et commodo suo, absque laesione tamen Parietum et Celariorum, alias ad restaurationem eorundem proprio sumptu faciendam tenebitur, reficere. refectam picturis, promptuariis, parietum coronis ligneis alias Listwami et aliis ornamentis adornare poterit, modo in egressu de illa qvae clavo parieti affixa sunt et sine laesione parietis avelli non possunt reliqvat. Omne enim qvod solo inaedificatur, solo cedere debet. (§. Cum. in suo. Instit. Imperial. de Rer. division).

STATUTUM XXIII.

De Charitate mutua.

Qvemadmodum sine via pervenit nullus, qvo tendit, ita sine charitate, qvae via est, non ambulare possumus sed errare. (can. Charitas. dist. 2. de Poenit). Ut igitur recte in omnibus ambulemus et ne in qvopiam erremus; statuimus qvatenus in nobis mutua charitas [qvae est omnium bonorum radix (can. Qvia radix. loc. cit.)] servetur. Nos invicem, non propter aliquas utilitates, non propter Affinitates vel Consangvinitates, sed propter hoc tantum, qvod (jux. d. can. Chartas. §. Proximos). Naturae Nostrae simus participes diligamus. Nihil in Nobis nocendi cupiditate fiat, sed omnia consulendi charitate nihil immaniter, nihil inhumaniter. (can. Prodest. 2. 3. 9. 1). Nunqvam a Nobis etiam in adversis (qvae Deus avertat) charitas recedat; qvia eo ipso, si a Nobis, etiam in illis recederet, simulata foret. (can. Ficta charitas. d. dist. 2. de Poenit.) semper maneat; qvia alias qvae aliqvando deseri potuit, nunqvam vera fuit. (can. Charitas qvae. loc. cit.) radicetur in Nobis, sic omnia mala eradicabuntur. Ubi enim charitas radicata est ibi nihil mali esse potest. (can. Radicata. d. dist. 2. de Poenit).

STATUTUM XXIV.

De Concordia servanda et discordia vitanda.

Ut concordiam unitas, ita discordiam dualitas inducit. (colligitur ex. can. In Apibus. 7. 9. 1). Statuimus igitur qvatenus inter Clarissimos Professores Domum hanc inhabitantes concordia, qva res parvae crescunt, discordia vero maximae dilabuntur, servetur, unitas et pax, qvae est vinculum charitatis. (c. Novit. §. Licet autem. de Judic.) ab omnibus inviolabiliter teneatur, discordia, rixae et dissensiones evitentur, ac ille, qvi eas seminat, vel aliqvando seminare audebit pro primo moneatur, pro secundo mulctetur, pro tertio gravioribus poenis compescatur. Qvi enim societatem fraternitatis discordiae peste contaminat, Deum, qvi Charitas est tanqvam Judas prodit. (can. Absit. 11. 9. 3).

STATUTUM XXV.

De reverentia Majorum et Minorum observantia.

Siqvidem non solum in Communitatibus, verum etiam ubivis locorum Majoritas et Superioritas attendatur, Minoresque Majoribus debitam reverentiam praestare debeant, idque vel in obseqvio exhibendo. (can. et subdiacono. dist. 93.) vel reverentiam (ad qvam et qvalem tenetur Filius Patri) ex justitia impendendo. (can. Est ordo. 33. 9. 5.) vel in sedendo et stando. (can. 20. et 24. dist. 93.) in diligendo. (can. Esto. dist. 95.) eos temerarie non arguendo, vel judicando. (can. Nolite. dist. 21.) defectus eorum non revelando, sed potius cooperiendo. (can. In scriptis. dist. 96). Ideo et in hac inclyta Domo nostra haec omnia, qvae immediate allegatis canonibus mandantur stricte et sub poenis arbitrariis observari statuimus. Volumus nihilominus et sub iisdem poenis praecipimus, ut Majores sint in omnibus exemplo Minoribus. (can. Qvalis. 8. 9. 1. can. Nolo. 12. 9. 1, et c. Cum ex eo. de Poenit. et Remiss.) eosdem in bonis imitari etiam non dedignentur. (can. Constantinopolitana. dist. 22.) oppositionem illorum, vel unius ex illis, modo illam juste fuisse et esse oppositam ostendant, vel aliqvis eorum ostendat (per tex. c. Ex parte. et

ibi gloss. v. Opponere. de Concess. Praeben.) aegre non ferant, eosdem ut decet et expedit paterno affectu proseqvantur. Ad hoc enim dispensationis divinae provisio diversos gradus et ordines constituit distinctos, ut dum reverentiam Minores Majoribus exhiberent, Majores Minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret et ex diversitate connexio, et recte singulorum officiorum gereretur administratio. (can. Ad hoc. dist. 89).

STATUTUM XXVI.

De admissione honestarum vel inhonestarum personarum.

Cum omnis, qvi a Criminibus flagitiorum et facinorum vitam suam custodit, sibi bene facit, qui vero non solum vitam suam, sed etiam famam custodit, et in se et in alios misericors est (can. Non sunt. 11. 9. 3.) Nobis enim sollummodo vita Nostra, aliis etiam fama nostra necessaria est. (d. can. Non sunt.) qva ne unqvam apud alios laboremus, non solum nitorem vitae et conscientiae, sed etiam bonae famae odorem inhaerendo (c. un §. Ad exhibendum. de Sacr. unct. et gloss. in Extravag. commun. Execrabilis. v. Bonae famae. de Praeben. et dignit.) curare debemus. Statuimus igitur [ut sit semper de nobis bona fama ne eam negligentes in Nosmetipsos (jux. can. Nolo. 12. 9. 1.) crudeles simus] qvatenus inhonestae et suspectae personae apud Nos et in Residentiis Nostris, locum standi non habeant, et qvi tales admiserit ac de mala cum illis conversatione legitime convictus fuerit, primo in tribus Marcis, secundo in sex puniatur, tertio tanqvam incorrigibilis et in seipsum crudelis de Collegio excludatur. Resecandae enim sunt putridae carnes, et scabiosa Ovis a caulis repellenda; ne tota Domus massa, corpus et pecora ardeant, corrumpantur, putrescant et intereant. (can. Resecandae. 24. 9. 3). Qvodsi autem aliqvis Professorum honestam Matronam aut Consangvineam, modo eam non pernoctet, apud se habere voluerit, statim alium Professorem, maxime si sola venerit (ut suspicio omnis tollatur) accersire curet, ac sic cum ea, in praesentia alterius Professoris, aut aliorum honestorum virorum vel Mulierum, colloqvatur. Naturale enim foedus in Consangvineis, ho-

nestis et non suspectis personis nihil saevi permittit suspicari. (c. et Nobis. de Cohabit. Cleric. gloss. in c. Cum in juventute. de Praesumpt. et l. Eum qui. C. de Episcop. et Cleric.).

STATUTUM XXVII.

De pernoctatione extra Collegium.

Licet omnis suspicio potius repelli, qvam approbari et recipi debeat. (can. Oves. 6. 9. 1.) et in dubiis de qvolibet bene semper praesumendum sit. (glos. in Extravag. Joann. 22. Qvorundam. v. Speramus de Verb. signific.) tamen si Professor dimissa honesta requie habitationis suae, alibi eandem cum suspicione qvaerat, providimus et Statuimus, qvatenus nullus, nisi sit rationabilis causa et omnis absit suspicio, extra Collegium pernoctare audeat, qvodsi secus facere praesumpserit et in loco inhonesto repertus vel convictus fuerit, poenis in Statuto immediate posito expressis subjaceat irremissibiliter. De similibus enim ad similia procedendum est. (l. Non possunt. ff. de Legib. et Senat. Consult.) Qvos namque par facinus coinqvinat et aeqvat, utrosque similis poena comitetur. (l. Si qvenqvam in fin. et ibi gloss. v. Par facinus. C. de Episcop. et Cleric.).

STATUTUM XXVIII.

De Optione Beneficiorum et Professionum.

Qvod de optione Habitationum supra Statut. 20. statutum est, id ipsum ad Beneficiorum et Professionum optionem ipsius aeqvitatis ratio, qvae, (secundum Bald. in c. Dilectis. de Rescript.) ipsa lex est, extendere svadet et non immerito. Ubi enim eadem militat ratio, ibi idem jus statui debet. (l. Illud. ff. Ad. l. Aqvil. et l. 1. §. 1. ff. de Fonte). Qvapropter statuimus, ut in Beneficiorum et Professionum optione habito respectu ad non habentes et idoneos (jux. Declarat. Concil. Trid. Sess. 24. Cap. 18. de Reform.) prioritas vocationis ad Collegium, meritorum et idoneitatis sancte et inviolabiliter observetur. Qvi enim est prior tempore, debet esse potior jure. (c. Cum autem. de Jurepatr. c. 1. de Ma-

jorit. et obed. et l. Potior. ff. Qui potior. in pignor. habean.). Unde illud: Contra majorem, nemo praesumat honorem. (l. Qvia etsi et ibi gloss. v. Non possumus. ff. de Alien. Judic. mutan. causa facta).

STATUTUM XXIX.

De modo conferendi Beneficia Collegii Extraneis.

Siqvidem Beneficia Collegio incorporata et ad ejus collationem spectantia exiguos habeant proventus adeo, ut ex illis sustentatio debita esse neqveat: ideo statuimus, ut hujusmodi Beneficia pro unica duntaxat vice, nisi aliter Collegio visum fuerit, etiam Extraneis conferri possint et valeant. Caeterum qvia receptor Beneficii naturaliter benefacientibus benefacere teneatur (per l. Sed etsi lege §. Consuluit. ff. de Petit. Haeredit.) ad auctionem ejusmodi Beneficii ex collatione Collegii accepti, tum qvam minimam obligationum (ut exactius penes Professionem per Professorem admipleantur) impositionem obligetur idque in effectu et non in verbis tantum praestandam. Promittentibus namque maria et montes non est credendum (jux. gloss. l. Non omnes. §. Qui transfugit. v. Ea. ff. de Re militar.). Ubi enim opus est facto, ibi verba non sufficiunt. (l. Peculium. in fin. ff. de Pecul.). Facta utique sunt verbis potiora. (l. De pupillo. §. Meminisse. ff. de Nov. oper. nuntiat.) et carius est modicum praesens, qvam multa futura: (l. Cum hi et ibi gloss. v. Modico. ff. de Transact.) Qvod idem (Claudian. in d. gloss. Modico.) confirmat inquiens: Omne futurum despicitur svadentque magis praesentia fructum.

STATUTUM XXX.

De Mensa Collegii instituenda et manutenenda.

Licet hactenus communis Collegii mensa sit intermissa, tamen ad eandem manutenendam non solum Fundationum praescriptis, verum etiam majori Professorum commoditate, minori pro eadem expensarum, qvae ex symbolis, hoc est plurium collatione (jux. gloss. can. Non oportet. v. Ex Symbolis. dist. 44.)

proveniunt, erogatione ac aliis rationibus animum cujuscunque permoventibus compellimur; ideo reassumendo antiqvam laudabilem hujus Collegii de manutenenda communi mensa consvetudinem, statuimus et ordinamus, ut Praepositus Collegii pro tempore existens, ex Censibus ad Mensam Collegii spectantibus, Mensam communem qvotidie, idque diebus feriatis media duodecima, jam vero diebus non feriatis hora undecima, Caenam vero hyeme hora Sexta, aestate hora Septima juxta cursum medii Horologii, haberi, portiones pro diversitate dierum diversas apponi, alias consvetudinem antiqvam hujus Collegii et aliorum observari curet. Praecedens enim consvetudo et ratio qvae consvetudinem svasit, tenenda est. (can. Consvetudo. dist. 12.)

STATUTUM XXXI.

De Portione Professoris a Mensa absentis.

Qvoniam qvi alimenta negat, necare videtur. (l. Necare. ff. de Liber. agnoscen). Ideo Clarissimus Dominus Praepositus pro tempore existens absenti a Mensa Professori et Lectionem hac die si est non feriata legenti, alimenta hoc est portionem eundem concernentem non deneget, imo eandem exceptis pultibus, multo magis si sit in negotio Collegii vel Universitatis et hac die speretur, in Culina asservari curet. Absentia enim ejus, qvi causa communi abest, neque ei, neque alii damnosa esse debet. (l. Absentia. ff. de Regul. Jur.).

STATUTUM XXXII.

De benedictione, gratiarum actione et aliis circa mensam servandis.

Qvandoqvidem Cibum, maxime in sortem Dei electorum debeat praecedere benedictio, inter Cibum lectio, post cibum gratiarum actio. (can. Qvando autem. dist. 44.) ideo inhaerendo ejusmodi canonis dispositioni decernimus, ut Clarissimorum Dominorum Professorum, per pulsum Campanae ad Mensam vocatorum prior versum incipiat et cibum benedicat, factaque benedictione, omnes et singuli ordine vocationis ad Collegium,

ad Mensam sedeant, alter alteri honorem praebeat, per vices Cibum et potum unusqvisque sumat, nullus alterius tam praesentis, qvam absentis famam et nomen aculeatis verbis pungere ex irrisione reprehendere, aut inanes fabulas, sub carentia seqventis diei portionis aut pluririum (sic) pro ratione delicti, proferre audeat, sed lectioni sacrae scripturae, per unum ex Servitoribus Clarissimorum Collegarum septimanatim sub carentia portionis toties, qvoties intermissa fuerit, eousqve faciendae, qvousqve priori Professori ad Mensam tunc praesenti videbitur, qvisque attendat, ac tandem finita Mensa omnes assurgendo gratias Deo agant, alternatimque Psalmum Deprofundis cum versibus et Collecta (Inclina Domine etc.) pro anima Petri Sacerdotis recitent et alteram Collectam pro omnibus Benefactoribus (Deus veniae largitor etc.) addant. Illis enim debemus esse obnoxii, a qvibus Nos recepisse beneficia recognovimus. (c. Cum in officiis. de Testam.)

STATUTUM XXXIII.

De Refectionibus apponendis.

Qvoniam praeter ordinariamM ensam Communitates et Collegia, maxime diebus sollennioribus Refectiones suas seu portiones extraordinarias habere soleant; ideo et hoc Collegium more aliorum Collegiorum illis gaudere debet. Statuimus igitur, ut Dominus praepositus Domus statis et ad finem Statutorum praescriptis diebus Refectiones, praevio consensu omnium Collegiatorum, vel ex residuitate Censuum pro mensa ordinatorum, vel ex illis portionibus, qvae ob absentiam a Mensa Professoris vel Professorum (qvae absentiaClarissimo Domino Praeposito, ne frustra pro Mensa expendat pridie denuntiari debet) remanserunt, vel ex aliis obvenientiis accidentalibus, apponi curet. Qvidqvid enim locis, temporibus et personis convenit, diligenter attendendum et servandum est. Fieri nempe potest, ui sine aliqvo vitio cupidinis, vel voracitatis pretiosiori et lautiori cibo sapiens utatur, insipiens autem faedissima gulae flamma in vilissimum olus ardescat. (can. Qvisqvis. dist. 41.)

STATUTUM XXXIV.

De Servitoribus Professorum non multiplican. et correctione eorum.

Cum omnis multitudo nihil habeat honesti, imo saepesaepius pariat confusionem. (Authen. de Referendar. Collat. 2. et ibi gloss. v. Honestum.) ideo et in hac Domo multitudinem Servitorum statuimus vitandam esse, nullumque Professorem plures, qvam unum de communi Mensa alendum debere fovere Servitorem decernimus. Si vero aliqvis ex Professoribus pro honore suo et honestate alterum Servitorem penes se retinere voluerit, eidem de alimentis providere teneatur. Ut enim Servus Domino operari. (l. Statuliberos. §. Si qvis servorum. ff. de Statuliber.) ita ab eo ali debet. (l. cum plures. §. penult. ff. de Administr. et peric. tutor.) Caeterum isti omnes Servitores in omni modestia se gerant, prava consortia vitent, fabulas (qvae inter Dominos odia aliqva concitare possent) non disseminent, ad Culinam excepta necessitate saepius non descendant, ibique ultra necessitatem non morentur, sed qvisque in residentia sui Domini, vel suo reclinatorio, ut praesto adsit ad obseqvium se contineat, Cauponas non visitent, Chartas, Aleas et alios lusus prohibitos et inhonestos non exerceant, alias si qvis Servitorum talis inventus fuerit, per Dominum proprium, vel etiam per Clarissimum Praepositum Domus, ne alios corrumpat, corripiatur. Saepe enim malorum consortia etiam bonos corrumpunt, qvanto magis eos, qvi ad vitia (qvales sunt Juvenes) proni invēniuntur. (can. Saepe. 28. 9. 1.) Verum si in corrigendo Servitore Dominus fuerit remissior, Clarissimus Praepositus, ut praemissum est ex Officio suo, qvod illi more aliorum Collegiorum competit, in eum animadvertet, nec hujusmodi animadversionem (modo non fiat dolosa) Dominus vitio vertet, vel pro injuria reputabit. Qvi enim jure suo utitur, nemini injuriam facere videtur. (c. Cum Ecclesia. de Elect. et. l. Injuriarum §. 1. ff. de Injuriis.) Delicta utique non debent manere impunita (l. Si ita vulneratus. §. 2. circa med. ff. Ad l.

Aqvil.) Nec malitiis hominum est indulgendum. (l. In fundo alieno. §. penult. ff. de Rei vendic.)

STATUTUM XXXV.

De Custodia Ignis.

Qvanta damna negligens custodia ignis inferre soleat, nuper in Domo Nostra hac paenitus praeter parietes muratos cum Bibliotheca et praetiosa tam communi, qvam Professorum particulari suppellectili ex occasione PP. Societatis Jesu, igne consumpta experti sumus. Statuimus igitur et districte praecipimus, ut non solum communis familia, sed etiam ipsi Clarissimi Professores ac servitores eorum, ignem exactissima diligentia custodiant, eundem semper in laterna, praecipue ibi, ubi materia ustioni apta reperiatur, deportent, candelam parieti ligneo non applicent. Qvodsi secus fecerint, vel aliqvis eorum fecerit, per Praepositum moneatur, ac tandem pro arbitrio puniatur. Ignem enim negligenter servantes manere non debent impuniti. (l. Nam salutem. §. 1. ff. de Offic. Praefect. Vigil.)

STATUTUM XXXVI.

De Librorum ex Bibliotheca acceptione et Bibliothecarii electione.

Qvoniam naturaliter qvilibet scire desideret. (l. Apud Julianum ff. de Fidei Commisar. liberet.) vel a peritis, vel a mutis Magistris Libris, qvi ad Scientiam acqvirendam. (jux. c. Exiit. §. In alio qvoque de Verb. Significat. in 6.) simpliciter sunt necessarii, discere, illosque qvoties opus est et necessitas exigit, consulere debet. Qvod ut facilius fiat, statuimus, qvatenus unicuiqve Professori, hic in Collegio manenti facilis sit ad dictos mutos Magistros Libros in Bibliotheca Collegii existentes accessus, ita tamen, ut eosdem extra sine consensu Bibliothecarii, per Communitatem qvolibet Anno eligendi vel reeligendi ac subscriptione sui in Libro ad id comparato, seu alias submissione de restituendis acceptis danda, multo magis extra Collegium efferre sub paenis

arbitrariis non audeat, sed iisdem Domi et absque deterioratione eorum eousque utatur, qvousque materiae sibi necessariae arcana non penetraverit. Scholasticis enim nihil debet esse absconditum in ea arte, cui student. (In Prooem. ff. §. Discipuli.)

STATUTUM XXXVII.

De Judiciis exercendis.

Qvia parum est condere jura, nisi sint qvi ea tueantur, ac debitae executioni demandent. (c. Ubi periculum. §. Praeterea. de Elect. in 6. c. un. §. Et qvoniam. de Stat. Regular. in 6. et l. 2. §. Post originem. ff. de Origin. jur.) Statuimus ideo, ut Clarissimus Dominus Praepositus hujus Domus sit Custos legum, transgressores earum juxta tenorem et obloqventiam Statutorum superius descriptorum, qvae ad corticem servanda sunt. (Bartol. in l. Cum Navarchorum. C. de Naviculariis.) et pro delicti qvalitate, qvae paenes lenire vel aggravare solet. (can. Non afferamus. 24. 9. 1. et c. fin. §. fin. de Clandest. desponsat.) praemissa semper, (jux. c. Reprehensibilis. de Appell.) monitione puniat. (arg. can. Pro qvalitate. 26. 9. 7.) exceptioni et appellationi justis et legitimis, qvibus jura deferre mandant et praecipiunt, ad qvem de jure et praescripto Statutorum Universitatis deferre debet, deferat, suoqve ingenio non innitatur, sed legum, Statutorum et Clarissimorum Dominorum Consiliariorum unaque cum illis Judicia exerceat et Sententiam de consensu eorum expresso dicat. Integrum enim est judicium, cum plurimorum Sententiis confirmatur. (can. Extra conscientiam. dist. 64.) et qvod a pluribus qvaeritur, facilus invenitur. (can. De qvibus dist. 20.) Per plures namque homines, perfectissima veritas revelatur. (l. fin. ad fin. 6. de Fideicommissis.)

D.

STATUTA
BURSAE LONGINI
SEU
CANONISTARUM
EX A. 1485.

(CONTUBERNIUM JURISTARUM.)

Anno Domini MCCCCLXXXV die vero Lunae Tertia Mensis Octobris. In rectoratu Egregii Viri Mathiae de Costen decretorum doctoris, et ad sanctam Annam in Cracovien. Ecclesiae Parochialis Rectoris Statuta infrascripta domus Bursae Canonistarum in Platea Sancti Andreae sitae Convocatione generali ad omnes Doctores et Decanos ac Collegiatos omnium facultatum sub poena non contradicendi per ipsum Dominum Doctorem et pro tunc Rectorem, die praefata hora vigesima in Collegio Dominorum Artistarum facta et assignata sunt, auscultata et approbata. Qui quidem Convocatorum Doctores et Magistri isti ex no-

mine interfuerunt videlicet: Stanislaus Brzeszyna, Mathias Cobylino, Bernardus Nissa, Joannes Piltza Magistri et Sacrae Theologiae Professores; Joannes de Szkawina, Joannes de Wysoka dictae Bursae Senior, Petrus de Kozłow, Andreas de Gorra decretorum Doctores et artium liberalium Magistri; Joannes de Regul. Medicinae Doctor, Stanislaus de Górka Artistarum Decanus, Petrus de Zambrzedz, Martinus de Cracovia, Andreas de Łabiszyn Magistri et Collegiati domus Artistarum. Qui omnes ipsa Statuta approbarunt et ex super abundanti Doctores absentes protunc ad revidendum praedicta statuta deputarunt videlicet: Arnolphum de Mierzyniecz Canonicum Cracoviensem, Stanislaum Kobyliński, Clementem de Piotrkow ordinarium Juris Canonici decretorum Doctores. Quibus Statutis per praefatos Viros sic deputatos revisis et correctis beneque intellectis ipsi Domini deputati mandarunt ea firmiter et inviolabiliter observare et manu tenere sub debito obedientiae ipsius domus Rectoris ac suorum Successorum.

Statuta concernentia intrantes domum D. Longini dictam Bursam Dominorum Canonistarum.

Nullus acceptetur in domum neque admittatur ad ponendum Bursam nisi prius in Matrica Universitatis fuerit intitulatus et aliquantulum in artibus sit fundatus.

Aliud.

Item nullus suscipiatur in domum nisi prius pro introitalibus det aureos duos Contubernii Seniori, ad hoc venia Senioris domus obtenta et introitalibus solutis, secus faciens locum in domo non habebit.

Aliud.

Item statuimus quod quilibet volens stare in Contubernio omnia subsequentia statuta sub conscientia promittat servare.

Aliud.

Item statuimus quod nemo admittatur in domum, nisi promittat obedire seniori Bursae praesertim in rebus licitis et hone-

stis. Si quis rebellis apparuerit de domo excludatur, tanquam contumax et suae propriae actor voluntatis.

Aliud.

Nullus etiam suscipiatur nisi promittat Seniori secreta domus tenere apud se et nulli revelare, sub poena Fertonis. Si secundo excesserit, puniatur in octo decem grossis, si tertio excludatur. Juramentum sic recipiendum est. Ego N. juro Domino Provisori et ejus Seniori ac successoribus obedientiam et promitto Statuta servare Bursam Canonistarum concernentia, bonumque Communitatis promovere, secreta Bursae non revelare Personis extraneis. Sic me Deus adiuvet et Sancta dei Evangelia.

De tempore et modo solutionis Bursae.

Quilibet in dicta domo morari desiderans singulis Septimanis Bursam ponere sit austrictus. Secundum Consuetudinem, exceptis infirmis, qui tamen seniorem debent accedere et ei causas aegritudinum declarare sub poena dupli. Bursa autem per unum quemque solvi debet Feria Sexta ante occasum solis inclusive. Si quis in diem Sabathi distulerit, puniatur in duobus quadrantibus et si in dominicam, tribus quadrantibus et sic consequenter per additionem unius quadrantis.

De rationibus et additionibus.

Statuimus ut quilibet Feria sexta prandiis peractis, vel sicut seniori videbitur expediri, dispensator seu Praepositus praecedentis Septimanae ad dandum rationem in praesentia senioris et ad minus unius Consiliarii sit astrictus, additiones vero si quae dandae vel non dandae per Seniorem et unum Consiliarium decernentur, quilibet vero easdem solvere tenebitur sub poena unius grossi.

De recedentibus in communi.

Quia multi se recessuros fingunt dispensatori, quod se Bursam non ponere iudicant, nulla adhuc licentia obtenta sui recessus a Seniore, ideo huic errori occurrere volentes: Statuimus, ut si quem recedere contingit Seniorem pro licentia petenda accedat, eidem causam sui recessus assignando et obtenda licentia die tertia recedat, si vero longius manserit, bursam ponere sit

astrictus et omnes negligentias . . . . arguendo rem exponat, post cuius recessum senior dispensatorem advocet et eundem obsolutum a positione Bursae iudicet; quod si seniorem non avisavit, Bursam ponat sub poena dupli.

De Tempore commedendi.

Statuimus quod prandium diebus festivis hiemali et aestivali commutationibus post summam missam in Ecclesia Cathedrali Cracoviensi celebrari debet. Caena vero diebus Dominicis post ordinariam Baccalaureorum Disputationem, licet allis diebus festivis post Vesperas fieri poterit. Diebus autem feriatis prandium fiat post Exercitia Matutina, et post Lectionem Decretorum, et hoc si aliquis vel aliqui de Domo Scholas privatas visitaverint. Diebus autem Sabbativis prandium post ordinariam Magistrorum Disputationem fieri debet.

De ordine sedendi ad Tabulam.

Quilibet illum locum teneat ad mensam puta: Magistri secundum ordinem suae promotionis, post hos baccalaurei Sacrorum Canonum secundum ordinem suae promotionis, demum baccalaurei artium si qui fuerunt, secundum eundem ordinem. Studentes vero secundum ingressum domus ad mensas resideant nisi tunc Seniori videretur pro honestate alicujus personae melius expedire. Ita tamen quod sacerdotes praeferantur caeteris, juxta arbitrium Senioris collocentur immediate post Seniorem, qui semper primum locum obtinet sive sit sacerdos, sive non.

De benedicite et gracia.

Ut homines Intellectuales a bestiis irrationalibus differant, et beneficia a Domino percipere recognoscant, statuimus: ut Senior surgendo honeste *benedicite et gracias* clara voce dicat, vel saltim sacerdos aliquis cum consensu senioris, et tunc quilibet surgat honeste mitram aut capucium deponendo, ita tamen quod Sacerdos vel Senior unum versum vel medium, secundum consuetudinem incipiendo dicat, studentes vero alium versum vel medietatem voce sincera respondeant, hoc fiat ante prandium et ante caenam et post simili.

De recedentibus a mensa.

Statuimus quod Praepositus antiquus observet, ut nullus ante gratias recedere praesumat, nisi notabili superveniente causa, sub poena duorum quadrantum irremissibiliter.

De lectione ad mensam.

Item Statuimus quod Praepositus aut Servitor suus ad mensam legere sit astrictus, sub poena medii grossi toties quoties neglexerit, idem conscribat non venientes ad actum.

De silentia ad mensam.

Quia iustum est de eo ut cogitemus a quo beneficia recepimus et loquamur. Ideo statuimus ut omnes et singuli ad mensam silentium teneant, et lecturam audiant, sine quibusvis clamoribus, detractionibus, vocis et murmurationibus, sub poena unius grossi. Sic tamen ut si alicui, vel aliquibus silentium per seniorem imponeretur et statum non servaverit secundum arbitrium Consiliariorum poterit excludi.

De portantibus ad mensam.

Item quia plures negligentiae committuntur circa portaturam cibariorum ad tabulas. Ideo statuimus ut lector praecedentis Septimanae portet scultellam ad . . . .

De portionibus.

Statuimus quod Dispensator aut Praepositus omnes et singulas portiones iuxta morem consuetum ad mensam ponet, sub poena medii grossi et extra Tabullam nulli servare sit astrictus, nisi aliquis vel aliqui in negotiis Communitatis disponendis per seniorem mittetur vel mitterentur, extunc iuxta iussum senioris portiones et pulmentaria servare sit astrictus.

De iniuriis in Tabullam.

Nullus alterius talare recipere aut occupare vel ad cameram deportare audeat, sub poena quadrantis.

Aliud.

Item nullus circa Tabullam rixose contra alium tempore prandii aut coenae insurgere audeat, sub poena sex grossorum. Sed si quae sibi iniuriae inferri videantur: pacifice tolleret quousque coena vel prandium finiatur, post vero seniorem accedat et offensam pulchre et honeste exponat, senior vero paratus sit partibus iustitiam exhibere.

Aliud.

Item nullus alterius portionem circa Tabullam recipere praesumat, duoque simul et semel praetermisso ordine pro portione scutellam intingere non audeant. Si qui vero oppositum facere inventi fuerint, tanquam leves et moribus carentes, de ordine studentum commensalium eiusdem mensae excludantur et circa finalem Tabulam ad eandem mensam collocentur et in duobus quadrantibus nihilominus puniantur, ne praetermissis moribus scienciam acquirere valeantur.

De suspendendis a Tabula.

Quilibet punitus vel poenalis judicialiter declaratus, si suam poenam ad terminum sibi praefixum solvere neglexerit, vel pronunciatus iu iudicio irrecuse ponere sit obligatus, sub poena suspensionis tabulae id est carrentia suae portionis. Si quis vero inhibitioni Senioris vel ejus vices gerentis contravenire praesumpserit, puniatur in quatuor grossis, quod si secundo facere repertus fuerit, puniatur in duplo et sic consequenter.

Aliud.

Quilibet Praepositus vel dispensator pro sustentatione expensarum ipsi seniori grossum dabit.

Aliud.

Item si quis seniorem verbo scandaloso et contumelioso, vel quovismodo inhonesto offenderit vel contra eum qualitercunque fuerit et de hoc vinctus extiterit, de domo excludatur.

Aliud.

Statuimus quod quicunque ad mandatum senioris vel vices eius gerentis praecipue pendente iudice et ad Tabulam non siluerit, quando ab eodem sibi silencium impositum fuerit, extunc mox in sex grossis puniatur, qui dum secundo vel tertio monitus non tacuerit, quarto cum silentio de domo excludatur.

Aliud.

Si quis verbis pungitivis aut infamatoriis, aut derisoriis alterum laeserit, et de hoc sufficienter convinctus fuerit, parti laesae verbis deprecationes faciat, emendam condignam iuxta arbitrium senioris et suorum consiliariorum et pro poena Communitati solvet 34 grossos.

Aliud.

Si quis item alteri comminatus fuerit, aut arma contra aliquem portaverit et de hoc convictus fuerit, pro poena solvet sex grossos, si enim monitus cessare noluerit, in duplo puniatur; si etiam tercio, de domo eiiciatur. Si quis manus iniecerit violentas vel gladium evaginando percutere alium voluerit, de domo irremissibiliter excludatur. Si vero offensa enormis fuerit, ad dominum Rectorem Universitatis remittatur.

Aliud.

Si quis item alterum maxillaverit et si illud factum fuerit circa Tabulam, reus simili de domo excludatur. Si autem in aliquo loco occulto hoc factum fuerit, reus pro poena Communitati dabit fertonem et parti laesae satisfaciat verbis deprecatoriis praesentibus illis, coram quibus facta est confusio, hoc tamen sit iuxta arbitrium senioris et consiliariorum; sed si quis alterum laeserit, sic quod vulnus notabille aut effusio sanguinis apparuerit et parti laesae satisfaciat iuxta arbitrium senioris et consiliariorum, pro poena solvat mediam marcam.

Statuta concernentia bonum utile omnium.

(Cały ten paragraf jest zatartym w rękopiśmie, tyle przecież z niego wyczytać można, że traktuje o sprzętach domowych

i naznacza kary na uszkadzających takowe, za pierwszą razą cztery grosze, za drugą 8, a za trzecią 11. Toż samo rozumie się o bazgrających po ścianach.)

Aliud.

Item statuimus, quod nullus urinam fundere seu emittere de die, sive de nocte ad lapidem lanatorum in stuba praesumat. Si quis oppositum faciet puniatur in fertone, et si secundo fecerit, de domo excludatur, tanquam boni communis destructor. Idem volumus intelligi de qualicunque immundicia.

Aliud.

Item nullus audeat in sua camera lumen, aut candelam ad parietem affigere, per quod facillime posset sequi exustio, vel ad minimum denigratio, sub poena sex grossorum, et si de hoc cessare noluerit, solvat duplum post admonitionem.

Aliud.

Item nullus ex studentibus inmorari desiderans in camera sua, vel aliena ignem de carbonibus aut lignis facere audeat, sub poena exclusionis, exceptis illis, qui caminos in suis cameris habuerint, quibus habere licet pro loco et tempore opportunis, cum moderamine tamen fiat ignis.

De Aqua.

Nullus de camera sua vel aliena aquam, urinam vel quenquam alium liquorem de fenestra fundere praesumat per quam alicui, vel aliquibus praetereuntibus damnum, aut nauseam generare videtur, sub poena fertonis. Etiam nullus scopes, mundicias publice de fenestra proicere audeat. Quod si quis fecerit, puniatur in 4 grossis. Si secundo, in duplo, et sic consequenter. Si vero quis ex ministris fecerit, per seniorem affligatur.

De fornace.

Et honestas circa tabulam sed maxime in fornace servetur, scilicet, ut si antiquior magister ad fornacem venire curaverit, extunc junior magister sibi cedere sit astrictus, et junior bacca

laureus antiquiori, et junior Studens seniori, ita tamen, quod quilibet honeretur secundum dignitatem. (Reszta tego i następnego paragrafu zupełnie zatarta.)

Aliud.

Item nullus audeat in domo lapidem jacere, per quem facilime possit sequi ruptura liquestrarum, sub poena duorum grossorum. Et si peramplius fecerit, puniatur in duplo, et sic consequenter.

Statuta concernentia bonum honestum.

Statuimus, dum et quum est mandatum Domini Rectoris omnibus domum praefatum inhabitantibus, simul post campanae pulsum cum seniore eorum . . . sint astricti, ipsum seniorem honeste ad locum mandatum associantes, ita tamen quod senior praecedat, et quilibet secundum statum suum illum sequatur, sub poena unius fertonis irremisibiliter recipiendi.

Aliud.

Item nullus inducere in domum praesumat personas extraneas, quae insolentias et disturbia in studio generare possint, aut scandalum et impedimentum studentibus, sub poena octo grossorum. Quem si inductor solvere neglexerit, dum et quum per seniorem domus monitus fuerit in crastino solvat duplum, sequenti die triplum et sic sequenter.

Aliud.

Item nullus mulieres inhonestas in domum introducat, sub poena exclusionis.

Aliud.

Item statuimus et in quantum possumus ordinamus, ut nullus in domo loca suspecta, videlicet domus lenorum, vel domus in quibus suspectae mulieres morantur, visitare praesumat. Et si quis repertus et per aliquem convictus, vel solum coram aliquo se jactando confessus fuerit, extunc irremissibiliter de domo excludatur, nulla eidem impertita misericordia.

De tabernis.

Nullus visitare tabernas vel celaria in quibus vinum vel cerevisia . . . praesumat. Quod si quis repertus fuerit, solvat pro primo sex grossos. Si autem secundo hoc ipsum fecerit, excludatur.

De ludorum abstinentia.

Item statuimus, quod nulli ludi in domo exerceantur. (Reszta paragrafu tak jest zatarta, że z urywkowo zachowanych wyrazów tylko tyle domyślić się można, iż grający w kostki za trzeciém napomnieniem oddalani byli z bursy.)

De armis.

Nemo audeat arma ad laedendum apta, sicut gladios, cultellos, vel quibus aliquo modo laedi posset in camera sua vel aliena sine licentia (?) . . . apud seniorem, quod si ea servare praesumat . . . (Reszta paragrafu zatarta. Domyślać się atoli można z wyrazów tu i owdzie jeszcze czytelnych, że ukrywający w izbie swojej broń, karany był po trzykroć pieniędzmi, a za czwartą razą oddalony z bursy.)

De non faciendis singularitatibus.

Si quis singularitates, scismata seu divisiones, conventicula, conspirationes . . . que impedientia vel impedient. fecerit et pro eis a seniore admonitus non destiterit, pro primo solvat sex grossos, et si amplius fecerit, puniatur in fertone. Si tertio, de domo excludatur.

De libris domus.

Statuimus, quod libri bursales quicunque sunt, in futurum erunt, sub clave senioris in testitudine serventur. Ipsis tamen inhabitantibus in iure canonico studentibus volentibus de commutatione in contumationem praestentur, seu communicentur et tempore vacantiarum post commutationem generalem Seniori domus . . . . Volumus tamen, ut quilibet librum aliquem recipiens se manu propria ad regestrum senioris inscribat reco-

gnitionem faciendo, quis liber dicat (?). Et si qui inventi fuerint libros non servare cum honestate tanquam . . . ab eis recipiantur et aliis plus studiosis et diligentibus conferantur.

De clausione domus.

Nullus audeat domum tempore destinato serare aut claudere prohibere. Ita quod commutatione aestimali domus immediate post primam claudatur, hiemali vero commutatione post tertiam, licet in fine commutationis vernalis nocte decrescente et die crescente, et e contra secundum exigentiam temporis potest esse promcior vel tardior clausio. Quod si quis huic statuto . . . . . praesumpserit, per se domum claudendo vel claudere prohibendo prima vice a seniore domus moneatur. Si secundo id fecerit, in fertone puniatur. Si tertio, in duplo; si quarto, excludatur.

Trzy następne paragrafy, zatarte nie dowyczytania, tyczą się zachowania milczenia w bursie i jakichś sądów. Poczém następuje:

De tempore et modo electionis consiliariorum.

Statuimus, ut ea die, qua in universitate electio domini rectoris celebratur, consiliarii domus passim ex nationibus eligantur, protunc in domo existentibus, qui cum seniore causas in domo emergentes discutiendi habebunt potestatem, sic ut si quis a sententia iniuste ad rectorem appellaverit, in uno fertone puniatur, quam poenam tollet senior pro suo interesse.

De honestate judicum et primo consiliariorum ad seniorem et ad se invicem.

Statuimus, ut consiliarii qui qualiter, ut praedictum est, electi fuerint se honeste habeant ad seniorem, unquam alterius votum non interrupendo, nec impediendo. Sed unusquisque de voto per seniorem requisitus votum suum libere pronuntiet, prout sibi pro ordine ac honestate domus videbitur. Si quis oppositum fecerit, alicuius votum infringendo, vel unus contra alium oppro-

briose insurgendo, eidem vel eisdem silentium imponatur per seniorem. Si vero non curaverit, puniatur in sex grossis.

De honestate omnium in judicio.

Statuimus, ut honestas ab omnibus et silentium in iudicio teneatur, nullus vero audeat seniorem et consiliarios in iudicio sedentes verbis subsanatoriis, aut etiam clamoribus infestare. Quod si quis oppositum attemptare praesumpserit, primo pro poena solvat quatuor grossos. Si secundo hoc ipsum fecerit, puniatur in fertone; si tercio, de domo excludatur.

Ut servitores non percutiantur.

Nullus praesumat in aliquem servitorem alterius studentis manus violentas iniicere; quod si aliquis hoc nephas fecerit, solvat communitati octo grossos. Sed si aliquis hoc ipsum servitori senioris facere praesumpserat, puniatur in fertone, quia qui servitori aliquid facit, domimo facit, et si a talibus non desisterit in duplo puniatur, et sic consequenter.

Speciale de servitoribus communitatis.

Cały paragraf tak jest w rękopiśmie zatartym, że go niepodobno było wyczytać.

De honestate servitorum.

Statuimus, ut unicuique, nec non studentibus in domo morantibus omnimodam humilitatem, honestatem et reverentiam exhibeat unicuique secundum statum suum, ita videlicet ut si quem ad fornacem ex studentibus vel ad tabulam venire contingat, statim cum honestate et sine omni mora cedere sit astrictus et inter studentes se immiscere non praesumat, sed in parte, ut servitorem decet, sedeat. Quod si quis oppositum fecerit et seniori putatus (?) fuerit, talem tanquam inhonestum et immorceratum (?) senior virgis corripiat. Idem volumus intelligi, ut tempore prandii aut coenae in stuba stare, aut ambulare non praesumat, sed unusquisque servitorum pacifice in loco suo sine murmure sedeat, nec strepitum aliquem faciat, nec lectioni ad men-

sam impediat. Item tempore actus in domo fieri consueti inter studentes juristarum sedere in scamno ullus audeat, sed unusquisque in inferiori cirumstancia fornacis honeste, ordinate, pacifice ac quiete sedeat, et si qui excesserit expellatur. Et si non desisterit, virgis per seniorem corripiatur.

De honestate actus.

Semper actus in domo fieri consueti feria quarta et feria sexta quivis honeste et pacifice in locis suis sedeant, murmurare aut susurrare risus aut cachinnos facere non audeant, sive aliquem arguentem vel respondentem irridere, vel subsanare. Et si quis de hoc per seniorem admonitus non desisterit, puniatur in quadrante; secundo in mediete, tertio in grosso. Sic tamen si pertinax vel rebellis apparuerit, poterit majori poena juxta arbitrium senioris. Sed unusquisque diligenter argumenta arguencium percupiat et ad formam eorundem intendat, cui omnes intersint, sub poena gros. usque ad finem.

De multiplicatione servitorum

Senior omnimodam potestatem habeat et auctoritatem multiplicationis servitorum perhibere, taliter quod quaelibet camera in uno tamen servitore debet esse contenta. Omnis quidem servitor omnibus in eadem camera morantibus servire sit astrictus. Ipsi vero domini de suis portionibus ipsi servitori elargui tenebuntur; alias si secus fecerint, servitori licebit se a serviciis eorum excusari.

De praesentatione servitorum.

Cały ten paragraf tak jest zatartym, że go przeczytać żadną miarą nie można, podobnież i następny.

De introitu coquinae.

Statuimus, quod nullus ex servitoribus sine causa legitima coquinam intrare praesumat sub poena correctionis. Si quis vero

servitor correctionem pati nollet, in instanti per seniorem domus de domo ejiciatur. Item volumus, ut praepositus aut dispensator percipiat coquo vel cocae, ut . . uxuens sevitor intromittans sub poena carentias portionis ipsius coci vel cocae, et si in hoc ipso praepositus et dispensator inadvertentes fuerint, in medio grosso puniantur tociens quociens hoc visum fuerit et probatum per seniorem domus.

Statutum honestatis.

Nullus rixosus neque rebellis, discolus aut vagabundus, aut deferens vestem indecentem, sicut pallia aperta, pilleos laicales, calceos rostratos, vel rubeos statum clericalem dehonestantes, ac omnia et singula per que scandalum posset suboriri. Quod si quis susceptus postmodum huic statuto temere contra venire praesumpserit, primo per seniorem domus moneatur. Si vero post monitionem factam non desisterit, de domo excludatur, tanquam honestati domus contrarius.

De solutione et exactione cameralium.

Statuimus, quod quilibet domum ipsam inhabitans, post solutionem introitalium, sit astrictus ad solvendum unum fertonem pro quolibet commutatione . . . . cameralium. Et ipse senior praedictas pecunias ab ipsis inhabitatoribus in fine cujuslibet commutationis exigat, ipsique procuratori universitatis pro tunc existenti realiter et cum effectu tradat, ex quibus pecuniis ipsa domus reformetur et provideatur, secundum arbitrium et mandatum domini rectoris.

Statutum ad faciendum querelas.

Statuimus, habereque volumus ut semel, aut bis in septimana ipse senior cum consiliariis, vel saltem uno vocato ad se consiliario post clausionem domus in cameris querelas faciat, et

si quem, vel aliquos non invenerit in domo dormientes, pro primo tales . . . sint astricti ad poenam quatuar grossorum. Si secundo solvat octo grossos. Si tertio solvat fertonem. Si quarto non fuerit inventus, omni semota indulgentia de domo excludatur. Nisi si quis habuerit licentiam a seniore hoc de illis intelligi volumus. Et qui quidem licentiam habebit salvus a poena erit. Que per seniorem exigatur et ad usum suum pro suo placito convertatur. (Reszta paragrafu tak zatarta, że go odczytać nie można.)

Inter cetera volumus, quod omnes et singulae poenae in ipsis statutis contentae et positae per ipsum seniorem cum consiliariis exigantur et ad carbanam domus per . . . refector. omnium inhabitantium reponantur, et juxta arbitrium senioris et consiliariorum praedictae pecuniae qutant?) et ad praedictam carbanam clavem unam senior habeat, et aliam consiliarii domus saepe fatae. Amen.

W roku 1492. postanowiła akademia względem tėj bursy, co następuje:

De audiendis lectionibus in jure canonico.

Anno Domino millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, die Jovis prima mensis Martii in plena convocatione Doctorum et Magistrorum duntaxat salariatorum, per Venerandum patrem Magistrum Mathiam de Kobylino Sacrae theologiae professorem, lectoremque ordinarium ejusdem ac rectorem universitatis protunc existentem facta. Uno omnium ore conclusum est et statutum, quod omnes et singuli studentes in bursa canonistarum alias Longini nuncupata commorantes, ne et tempus et pecuniam inutiliter consummant, utque ipsis in scientia et moribus proficiendi via oportuna non desit, lectiones pro decretorum doctoribus in facultate canonica legi consuetas qualibet die legibili audire diligenter debeant et sint astricti, prout hoc in privilegio fundationis praefatae bursae canonistarum clare expressum est. Istaque fuit motiva ratio, et finalis ipsius fundatoris. Quod si quis justo impedimento cessante, de quo senior praefatae bursae

cognoscere debet, minime facere curaverit, extunc prout exnunc monitione praemissa poenam exclusionis de domo studiosorum, tanquam arbor infructifera sese noverit incursurum ipso facto. Acta sunt haec tempore quo supra. In collegio majori artistarum. Datum rectoratus sub figillo.

SEQUITUR DE ELECTIONE PROVISORIS BURSAE LONGINI.

Anno domino Millessimo quadrigentessimo nonagessimo quarto die Jovis decima Aprilis. In rectoratu Venerabilis viri Joannis Sacrani de Oszwyaczym etc.

Prima Conclusio.

Item in eadem convocatione conclusum est nullo renitente, ut senior bursae Longini semper legat lectiones ad quas obligatus est. In absentia sui, dummodo ex causa legitima eum abesse, vel legere non posse contingat, per alterum paris conditionis aliquem. Ita, quod si doctor fuerit, non legat nisi per doctorem, alias ei pro lectione non computabitur et puniendus veniet secundum dispositionem statutorum universitatis. Si vero in defectu doctorum juxta privilegiis dispositionem Baccalarium fore contigerit, ... per alterum baccalarium in defectu doctoris implere poterit modo praedicto. Quae quidem conclusio in Crastino Egidii, speciali ad hoc facta convocatione, in collegio Juristarum sub debita obedientia jurare et poena non Contradicendi concorditer est approbata.

Secunda Conclusio.

Anno Domini 1499. die Saturni XIII. Mensis Decembris in rectoratu Venerabilis Viri ac egregii Magistri Valentini de Ilkusz sacrorum Canonum doctoris Canonici et cancellarii universitatis studii Cracoviensis facta convocatione doctorum salaria-

torum omnium, dumtaxat sub hac forma. Venerabilis dominus doctor et magister reverende, sitis hodie hora vigesima prima in stuba communi collegii dominorum canonistarum ad audiendum quaedam ardua, per rectorem proponi super litibus motis Universitati per honorabilem dominum Nicolaum, executorem testamenti Reverendi olim patris Domini Jacobi de Schadek, et deinde quaerelam illius super injuriis ut praetendit sibi per universitatem factis, et specialiter contra dominum doctorem Petrum de Ilkusz seniorem bursae Longini Canonistarum, ac super his tractandis, consulendis et finaliter concludendis, sub poena obedientiae et praestiti juramenti detur omnibus doctoribus, magistris duntaxat saliariatis ex parte Rectoris. Qua quidem convocatione lecta et inducta querela et responsis hinc inde auditis unanimiter per omnes doctores et magistros conclusum est, ut doctor Petrus, praefatae bursae senior et sui successores, protunc in eadem bursa existentes, exnunc et per amplius continuere lectiones in collegio, similiter actus qualibet septimana, bis in bursa praedicta et tertiam ad altare ejusdem bursae incorporatum in ecclesia cathedrali Cracoviensi, lectionem tenebit habebitque continuam, aut ipse inservire, missasque leget, prout haec omnia latius in privilegio erectionis ejusdem bursae et praedicti altaris continetur, sub poena excommunicationis. Alias si temerarie ipse senior dictus ac sui successores praedictis contravenerint, poena privationis et destitutionis Bursae et altaris praedictorum subjacebunt.

Tertia conclusio.

Anno Christi 1501. XIX. Novembris in rectoratu Venerabilis et egregii viri Mathiae de Miechow, artium et medicinae doctoris. In bursa canonistarum Venerabilis ac egregius Petrus de Ilkusch magister artium et doctor juris canonici, senior praefatae bursae canonistarum in Cracovia adjudicatus est laboribus, lectionibus in Collegio et actibus in ipsa bursa disputandis, secundum privilegium erectionis collegiaturae pro seniore, et conclusionem per universitatem factam, in actis et conclusioni-

bus universitatis descriptam, sub rectoratu eximii ac Venerabilis Domini Valentini de Ilkusch, sub poenis ibidem contentis et expressis privationis et destitutionis collegiaturae, senioratus bursae canonistarum et altaris supra hoc dotati per Nicolaum de Coprzywnicza, plebanum in Xianschintet. Item adjudicatum est, ut carbana tenetur per seniorem Bursae, consiliariis tenentibus et servantibus claves carbanae. Quodque senior in carbanam ponat poenas a studentibus transgredientibus et ceteris inhabitatoribus extractas in praesentia consiliariorum post sufficientem pecuniae computationem, et quod amplius private non imponetur quidquam in praefatam carbanam. Item mores inhabitantium corrigantur per seniorem Bursae, non admitendo eisdem qualescunque insolentias et adinventiones contra bonos mores, ut non ingrediantur tabernas et studiosos ne impedirent, strepitum et clamorem ne facerent, de nocte ut non exirent, post tertiam noctis statim juxta consuetudinem aliarum bursarum domum claudendo, in Jeme, in aestate citius. Si quis tamen inhabitantium veniret post clausionem, intromitatur per seniorem usque ad unum quartale horae, et non ultra. Claves a domo et ejus hostio nemo habeat praeter seniorem. Mulieres non introducantur, nec ingredi permittantur ibidem, quoniam per hunc modum boni mores depravantur et honestas domus polluitur ac in ignomiamiam detruditur. Amplius etiam senior non teneat in suis habitationibus aliquos inhabitantes censum et solutionem pro seipso extrahendo et usurpando. Quod in cameris moretur quilibet inhabitator ad hoc deputatus, in una duo, ad minimumque unus perseverans, ubi, si necessitas urgeret, senior cedere debet de habitatione ex opposito junioris, stuba senioris locata propter bonum universitatis augendum quemadmodum cedere debet, quia camera illa duntaxat in favorem personae venerabilis eximiique domini Joannis de Wladislawy tunc senioris praefatae Bursae canonistarum concessa fuit tempore Rectoratus Venerabilis ac egregii domini Joannis de Stanischevitzt facta convocatione 1493. Nam sufficiunt pro seniore testudo, stuba major super testudinem et camera dicta tenebrosa et celarium minus testudinatum. Item duo consiliarii pro tempore electi recipiant et

realiter tollant camerales ab inhabitantibus, sub testimonio integre procuratori universitatis reddendo et totaliter tradendo. Item senior Bursae tempestive puta in aestate ligna pro Bursa comparet et quanto expedicius et levius poterit emat, tempora frigida et cariora non expectando. Item rogatus et monitus est dominus doctor Petrus de Ilkusch, senior Bursae, per Laurentium Joannem de Ostrzeschow Notarium publicum, ut lectiones et actus continuaret secundum formam privilegii et conclusionis universitatis praedictae. In hac re confecta ut praemissum est sub poena expressa privationis altaris, collegiaturae et senioratus. Insuper commissum est duobus consiliariis tenere claves carbanae et tollere appellationes. Actaque sunt haec in stuba majori Bursae Canonistarum, praesentibus ibidem Venerabilibus et egregiis doctoribus et magistris, domino Joanne de Skawina, Andrea de Czorra, Joanne de Kosten, Joanne Amicino, doctoribus in decretis, Thoma de Obidzino procuratore universitatis, Leonardo Vitreatoris, collegiato majore artistarum, Domino Nicolao de Pokrzywnicza Magistro, Jacobo de Kosten et ceteris in praesentia Notarii publici superius descripti.“

STATUTUM IN RECTORATU MAGNIFICI VIRI DOMINI ADAMI DE BOTHYN,

Artium et medicinae doctoris. Rectoris almae universitatis studii cracoviensis ac phisici regiae Majestatis Sigismundi dei gratia, regis Poloniae.

Nova quidam et contra leges consuetas inobedientia quorumdam juris pontificii doctorum bursam canonistarum inhabitantium exorta erat, qui jurisdictioni senioris coeperunt esse rebelles, nec statuta omnibus et singulis in illa domo morantibus communia stutinere voluerunt se avellendo, nescimus qua ratione permoti: quod ad nostras pervenit aures, Nobis et senioribus doctoribusque cum decanis omnium facultatum in collegio dominorum canonistarum in corona consilii sedentibus (supputa men-

tendo) sive rationi incudendo, a procuratore studii nostri factis, senioribus Mathiae de Schydłow sacrae theologiae professore et canonico cracoviensi, Joanne de Costan jurispontifici doctore per dominum doctorem Gorra substituto, Joanne de Lesnicza sacrae theologiae decano, Joanne de Skavina sacri juris doctore, decano facultatis ejusdem, Nicolao de Coprzywnica, decretorum doctore et ordinario tunc universitatis procuratore: Martino de Zarnowecz, decano facultatis artium, Anno a natali Christiana 1511. undecima Aprilis. Quo animadverso nos huic malo occurentes tunc praedictis doctoribus, senioribus et decanis visum est, et mature conclusum uno omnium consensu, bene primum negotium metiendo, decrevimus igitur et statuimus et de facto decernimus firmum habere volentes, ut peramplius quisque et cujuscunque status fuerit dictam bursam incollens, sive sit doctor cujusque facultatis, sive magister vel baccalaureus studens, praelatus sive sacerdos qualiscunque sortis; sint omnes statutis dictae bursae et senioris obedientiae et domus clausurae subditi. Et si quempiam ex istis post horam solitam clausurae, juxta statuta venire ad domum acciderit, extunc senior eum intromittere jubeat et poenam solitam totiens quotiens evenerit, ab eo quatuordecim grossorum exigat. Nemo insuper privatam audeat habere clavem, nisi senior ejusdem Bursae; doctores tum volumus ab actibus, qui in bursa soleri sint fieri, esse duntaxat absolutos. Datum ex aedibus nostris XXVI. Aprilis, anno ut supra.“

STATUTUM NOVITER CONFECTUM, IN RECTORATU VENERABILIS DOMINI STANISLAI BYEL. ETC.

Anno Christi 1522. octava Mensis Martii in rectoratu Venerabilis et egregii viri Domini Stanislai Byel de Nowacivitate sacrae Theologiae professoris et canonici Ecclesiae cathedralis Cracoviensis, in collegio canonistarum facta convocatione dominorum doctorum, seniorum, patrum decanorum et consiliariorum per dominos videlicet Bernhardi de Cracovia, decani Sancti

Floriani in Florentia, Nicolai Mikosch custodis ejusdem ecclesiae, Martini de Ilkusch Canonistarum sacrae theologiae ejusdem facultatis, Nicolai de Coprzywnicza, Jacobi Erczyschow, canonicorum cracoviensium, Joannis de Nyeszkowa, praepositi sandecensis, Martini Bełza, Erasmi de Cracovia et Gregorii de Shamothuly lectoris ordinarii, de quorum praemissorum ex unanimi consensu et nomine totius universitatis conclusum est, ut doctor Stanislaus Bargiel senior Bursae juristarum et sui successores protunc in eadem bursa existentes ex nunc et peramplius actum unum in septimana feriis sextis, aut si festum in feriam sextam veniret, feriis quartis semel in septimana celebret, secundum ordinem camerarum studentium omnium, morantium in eadem bursa, nulla excusatione habita, cujuscunque status fuerint, sive sint doctores alibi promoti suo ordine respondeant, sub poena duorum grossorum ad carbanam irremisibiliter reponendorum, exceptis hic promotis atque incorporatis et baccalariis facultatis canonicae, quos volumus habere absolutos juxta contenta privilegiorum nostrorum.

Insuper intendendo statutis domus praefatae Bursae Longini constitutum est, ne ipse senior suscipiat in domum, nisi prius portata recognitione de subtitulatione facta a Domino rectore, ad quod eundem seniorem astringimus. Actum et datum ut supra.

Anno Domini 1536. die Jovis 16 Martii in rectoratu Venerabilis ac egregii Domini Magistri Martini de Ilkusch Sacrae Theologiae professoris praepositi Ecclesiae Sancti Nicolai, facta convocatione in Bursa Canonistarum pro quibusdam defectibus ejusdem Bursae tam in aedificiis quam inhabitantibus revidendis, emendandisque ac reformandis Venerabilium ac egregiorum Dominorum Doctorum ac Magistrorum, videlicet Jacobi de Kleparz; Gregorii de Stawiszyn cuctodis Ecclesiae sancti Floriani, sacrae Theologiae professorum; Nicolai de Koprzywnicza, canonici cracoviensis, Martini Belsze de Cracovia; Joannis de Sanok, procuratoris universitatis, Mathiae Łączki, archidiaconi pomesaniensis, et Philippi de Cracovia doctorum in decretis. De quorum unanimi voto de consensu per Dominum Rectorem

memoratum, conclusum est, quod statutum praecedens (r. 1532.) de censu per mediam marcam pro commutatione, seu pro medio anno de quinque cameris pocioribus solvendo, intelligi videlicet et teneri, quando duo eas inhabitant, ut sonat in fine, statutum illud quod fuit, per eundem dominum rectorem ante annos fere tredecem editum: Si vero unus duntaxat fuerit in illis cameris inhabitans, extunc unam integram Marcam pro medio anno aequaliter illarum habitationum solvat, nisi per doctorem universitatis nostrae personaliter in eodem universitate residentem, vel aliqua earum inhabitetur, tunc enim per mediam duntaxat marcam, etiam si unus solus doctor in aliqua illarum manserit, censum pro medio anno solvet. Dignum enim fore censuerunt, ut doctores in universitate continue residentes et illam representantes, oneraque in mandatis Rectoris et convocationibus, aliisque officiis ferentes, majore gauderent praerogativa ultra caeteros conditione inferiores, quibus etiam, praecipue emeritis universitatis ipsa de gratia concedebat liberas quandam in domibus universitatis et bursis mansiones. Si vero tales doctores ab universitate absentes fuerint, et duntaxat habitationes seu habitationem in Bursa tenuerint, extunc pro solito more uti alii marcam pro quolibet medio anno census solvere tenebuntur, vel aliquis eorum solvere tenebitur. De distribuendis habitationibus caeterum ibique per memoratum dominum rectorem conclusum est statutum: ut in distribuendis habitationibus ipse senior Bursae habeat rationem et respectum ad studiosos meritos diucius in Bursa manentes ac lectiones doctorum diligenter audientes, tales enim voluerunt praefati domini, uti aequum et justum est, potioribus provideri habitationibus, quam illos qui, duntaxat uti inquilini manent in Bursa, lectiones doctorum autem non visitantes, vel raro visitantes, tales enim secundum statuta Bursae servare, vel manere non debent, nisi defectu studentium . . . tales in bursa tollerare permitteret, qui nihilominus subesse debent statutis et consuetudinibus Bursae."

Praeterea census ex cameralibus integer, juxta statuta universitatis et bursae istius dudum de hoc edita, realiter et cum effectu in fine cujuslibet commutationis sine dilitatione procura-

tori universitatis per seniorem de inhabitantibus exactus tradatur et detur, qui principaliter expendi debet ad reformationem necessariam Bursae illius, prout multis nunc eget et in tecto et in muris et in pavimentis, et sic de aliis, quae merito reformari debent et tempestive (ne periculum immineat) per universitatem ipsam et procuratorem ejus provideri et refici.

Conclusum est insuper ibidem et statutum, ut senior Bursae neccessaria minora in Bursa provideat, puta per servitores Bursae mandet canalia a pulveribus et aliis immundiciis purgari, ne per defluxum aquae et exuberantiam, aquae defluant ex canalibus ad pavimenta et habitationes. Ita consimiliter et in curia domus provideat, ne aquae decurrant, seu defluant ad cellaria et destruant muros.

Caeterum conclusum et statutum est, ut coquina communis non approprietur sibi per seniorem, sed volentibus in ea excoquere esculenta aliqua, pateat, liberaque sit uti fuit semper, ita tamen, quod talis excoquere volens pro sua necessitate habeat propria ligna et non de communitatis lignis id faciat."

Statut z r. 1523 między innemi opiewa: „Rector mandavit, ut duo et duo in una camera manerent. Ubi duo habitant uno servitore sint contenti prout etiam in Bursa Jerusalem."

Sub rectoratu Reverend. Sacrae Theologiae doctoris Martini Glicii Pilznensis Ecclesiarum Cathedralium Cracoviensis, Wratislaviensis Canonici, in consessu et assensu Excellentium Jurisprudentiae doctorum, Sigismundi a Stezicza Canonici Cracoviensis, Jacobi Grumfeltii Luboszycensis Plebani, Jacobi Gorsci Ecclesiarum Sanctae Mariae Magdalenae Crac. Praebendarii, Metropolitaneae Gnesnensis Archidiaconi et Cathedral. Plocen. canonici, Jacobi Mollitoris ordinarii lectoris, Petri Scothnicii et Stanislai Radossicii Licentiati Novorum jurium Professorum, acta et conclusa quae sequentur: Anno Domini 1579. die VII. Decembris in Vigilia conceptionis gloriosissimae Virginis Mariae.

Magnificus Dominus Rector universitatis ex relatione frequenti plerorumque fide dignorum consideratis et cognitis multis defectibus Bursae vulgo Juristarum dictae, mandavit Praeposito Collegii D. Jurisperitorum, ut convocationem faceret D.

Doctorum et collegarum etc. Jurisprudentiae, tanquam ejusdem Bursae una cum D. Rectore privilegiatorum Provisorum ad audienda ea quae per Rectorem Universitatis proponerentur.

In qua quidem convocatione personaliter comparentes Senior et studiosi tunc Bursam D. Jurisperitorum inhabitantes gravi in quaerela ad D. Rectorem et doctores tam dictis quam scripto proposuerunt sua incommoda, quibus illam Bursam inhabitantes assidue premuntur.

Primum. Quia illis pecunia pro mensa communi fundata non extraditur, et quae extraditur non in tempore competenti, ut pro commoditate fori minori precio necessaria sibi coemere possint. —Decretum est ex unanimi D. Rectoris universitatis et D. Doctorum jurisprudenciae consensu, tanquam provisorum praedictae Bursae, ut Domini fiscarii et custodes thesauri atque dispensatores pecuniae publicae semper tempestive pecuniam pro necessitatibus Bursae ejusdem extradant. Maxime vero tunc quando ad ipsos senior Bursae cum aliquo consiliario vel antiquiore studioso venerint et causam legitimam necessitatis exposuerint. Non prius tamen pecunia denuo danda, quam rationem fecerint ex pecunia primum ab ipsis percepta: ubi si apparuerit seniorem rationabiliter et pro evidenti necessitate Bursae mensae communis aliquid de propria pecunia exposuisse ultra pecuniam ipsi per D. Fiscarios datam, ut alacrior ad similia facienda reddatur, statim illi erit solvendum. Et regestrum rationis uniuscujusque particularis apud eosdem fiscarios reliquat, reservandum pro ratione generali, coram omnibus provisoribus Bursae Jurisperitorum, per Praepositum canvocandis per eundem seniorem singulis annis die sancta Helizabet facienda. Quod si in ratione aliqua particulari dubium aliquod emerserit, non remoretur pecuniae numerationem ipsi seniori et necessitati mensae communis. Dubium vero quam primum ad patres referatur resolvendum et debito modo erratum commissum corrigendum.

Secundum. Proposuerunt se maxime gravari (praesertim cum sint numero pauci) magnis expensis mensae in dandis portionibus pro seniore, coco, Tertiano, sine aliquo subsidio externo ad tales expensas: petieruntque se hac in parte juvari.— De-

cretum itaque est, ut ex communi pecunia ad mensam Bursae istius pertinenti singulis hebdomadis additionum decem grossi per Fiscarios dentur: nec senior more aliorum Conturberniorum teneatur ad Bursam ponendam, aut partem ridituum suorum aliquam contribuere ad mensae communis sustentationem sit astrictus. Qvod quidem decretum ad beneplacitum rectoris et doctorum durabit.

Tertium. Proposuerunt quia omnia pro usu mensae communis empta, statim exhauriuntur et mox deficiunt, petierunt itaque hac in parte sibi prospici et salubre consilium dari.— Decretum est, ut una camera ad eam rem accomodetur, pro penu convertatur et clausuris duabus obseretur, a clausuraque una senior unam clavem, ab alia vero aliam consiliarius, vel hebdomadarius habeat; nec unus absque altero eandem carbanam aperire vel ingredi audeat, sub poena per provisores in transgressores arbitranda.

Quartum. Proposuerunt se non habere unde salarium familiae, Coccae et Tertiano solvant, sine quorum ministerio vivere commodenec mensam communem habere possunt, et jam quatuor quartalia se coccae retinuisse exposuerunt.— Decretum est. ut salarium familiae ex communi pecunia pro mensa consignata per D. Fiscarios solvatur ad instar aliarum Bursarum.

Quintum. Proposuerunt se gravari intollerabili statuto de negligentibus lectionem aut duas.— Decretum est, moderandum esse statutum in poena, ut contra negligentes ex casu aliquo sit poena unius grossi ad usus mensae et coquinae communis convertendi; contra vero negligentes lectiones, disputationes ex temeritate, vel saepenumero, sel semper, remaneat poena exclusionis de Bursa.

Sextum. Proposuerunt quia habitationes meliores absentes a Bursa retinent, presentes autem et commoditatem meliorem ad studia tractanda desiderantes deteriores possident— Decretum est, ut quicunque sine facultate absentiae nedum a seniore Bursae, sed etiam a Domino Rectore Universitatis obtento, duobus mensibus continue abfuerit, habitatione concessa praesenti, res ipsius omnes et singulae diligenter et fideliter in praesentia Be-

dellorum Universitatis vel alterius ipsorum et duorum testium conscribantur et in inventaria referantur, atque ad habitationem deteriorem transferantur cum bona provisione a damnis. Interim vero quam primum fieri poterit, ille qui in ejus habitationem commigraverit eidem significet sibi concessam esse habitationem ipsius; res vero ex eadem habitatione translatas in habitationem hanc vel illam: ideo curet quam primum venire et rebus suis prospicere, ne si damnum in rebus suis acceperit frustra aliquem lacessere velit, ita praemonitus. Quod decretum in susceptione uniuscujusque in Bursa eidem legatur.

Septimum. Proposuerunt de stillicidiis non tantum rebus ipsorum, sed aedificiis Bursae plurimum incommodantibus, et dominus rector ex certis causis ipsum monentibus hanc propositionem distulit ad convocationem universitatis.

Octavum. Proposuerunt quia libri communitatis ejusdem Bursae qui sint et ubi sint nescitur, quibus studiosi libenter uterentur sesundum mentem eorum, qui ipsos legarunt vel donaverunt. Decretum est, ut senior cum duobus consiliariis eosdem libros conscribat et locum ubi sint ostendat. Domini autem doctores Jurisprudentiae facultatem regentes et provisores Bursae suae facultatis postquam habuerint eorundem inventarium de ipsis disponent pro commoditate studiosorum ejusdem facultatis et incolarum Bursae suae. Similiter debere fieri de tota supellectili ad communitatem spectante.

Nonum. Proposuerunt quia studiosi et baccalaurei Jurisprudentiae retinent pleraque altaria, ratione quorum pro gloria et honestate ejusdem facultatis residere tenentur circa Universitatem et facultatem Jurisperitorum, non tamen resident, postulant eos compelli ad residentiam personalem, ut augeatur numerus eorum, qui ad mensam communem pertinent et symbolo majori facto commodius vivatur cum seniore et familia domus.— Decretum est et postulatum a Domino Rectore Universitatis, ut tales omnes ad instantiam instigatoris officii citet et cum ipsis secundum statuta, privilegia, conclusiones et consuetudines universitatis ab immemorabili tempore usitatis procedat.

Decimum. Proposuerunt quia cum magno incommodo rerum et studiosorum suorum coguntur expectare D. Doctores et Professores facultatis suae ad explicandas lectiones, qui, ut apparet, occupantur interim rebus et negotiis vilioribus et alio tempore sine quovis periculo et incommodo facilius expediendis atque sine scandalo transigendis, libro enim posito in cathedra per servitores, vix ipsimet sequuntur in quadra horae auditoribus tunc vel algentibus vel frigentibus, aut intentionem remittentibus animumque despondentibus.

Decretum est, ut singuli D. Doctores et Professores Jurisprudentiae sesundum statuta universitatis ingrendiantur ad lectiones legendas temporibus et horis competentibus, neque deinceps praetendendum esse illam excusationem hactenus in favorem segniciei usurpatam: non habeo cui legam: ideo expecto auditores. Quod in aliis fieri solet facultatibus ibidem in hoc fiat: legant vel servitori, vel parietibus Deo praesente et diligentiam uniuscujusque et evasivam professionem considerante et auditores successu temporis subministrante; alioquin lectio serius incepta et per decanum annotata pro lectione non habebitur, et tanquam non legerit punietur.“

Uważamy za stósowne zawiadomić naszych Czytelników, że Wysokie c. k. Ministerstwo Stanu z powodu obecnych stosunków kraju, postanowiło odłożenie na czas nieoznaczony obchodu jubileuszowego pięciusetnéj rocznicy istnienia Uniwersytetu Krakowskiego— wstrzymało decyzyą co do przedstawionych przez Senat Akademicki w tym względzie wniosków— i ograniczyło uczczenie nateraz téj pamiątki, jedynie do nabożeństwa dla młodzieży uniwersyteckiéj.

Czasopismo to wychodzi:

ostatniego dnia każdego miesiąca w zeszytach czteroarkuszowych.

Bioro Redakcyi:

pod zarządem odpowiedzialnego Redaktora Prof. Dra *Michała Koczyńskiego* jest przy Ulicy Grodzkiéj pod L. 151 na drugiém piętrze

Przedpłata wynosi:

w Krakowie	rocznie	Zła.	6.
„ „	półrocznie	Zła.	3.
w Państwie Austryackiém z przesyłką pocztową . . .	rocznie	Zła.	7.
„ „ „ „ „ „ .	półrocznie	Zła.	4.
w Królestwie Polskiém „ „ „ . . .	rocznie	Rsr.	5.
„ „ „ „ „ „ . .	półrocznie	Rsr.	3.
Dla WX. Poznańs. i Szląska „ „ . . .	rocznie	Tal.	5.
„ „ „ „ „ „ .	półrocznie	Tal.	3.

Cena pojedynczego Zeszytu Złp 4.

Przedpłatę przyjmują:

Bióro Redakcyi Czasopisma prawniczo - politycznego w Krakowie, tudzież wszystkie c. k. Urzędy pocztowe tak dla krajów koronnych jak i dla zagranicy.

Pieniądze prenumeracyjne przesyłane być winny *franco* do Bióra Redakcyi przy dokładném wyrażeniu imienia, nazwiska, godności i zamieszkania prenumeratora, tudzież właściwéj czyli najbliższéj poczty.

Redakcya przyjmuje tylko frankowane listy; nadsyłanych rękopismów nie zwraca, niszcząc je po wydrukowaniu.

Expedycyą dla miejscowych prenumeratorów załatwia Księgarnia D. E. Friedleina.

Czasopismo oddawane bywa na pocztę dla Prenumeratorów regularnie w ostatnich dniach każdego miesiąca; nieregularne przeto doręczanie zeszytów onegoż nie pochodzi nigdy z winy Redakcyi. — Ktoby jednak miał z tego powodu słuszne zażalenie, zechce zgłosić się wprost do Redakcyi.— Listy reklamacyjne niezapieczętowane nie ulegają frankowaniu.

Autorowie i Księgarze którzyby sobie życzyli, aby wiadomość o wydanych dziełach zamieszczona była w oddziale poświęconym Bibliografii, zechcą nadesłać Redakcyi jeden egzemplarz dzieła.

Uprasza się uprzejmie pp. Prenumeratorów, którzy jeszcze nie uiścili przedpłaty, o rychłe nadesłanie należytości za bieżące półrocze przypadającéj.